

**002**  
**ΚΛΣ**  
**ΣΤ2Α**  
**1095**









ΑΛΕΞ. Γ. ΜΑΚΡΥΝΑΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ  
ΤΗΣ  
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

*Κατά τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῆς 1 Σεβρίου 1913*

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ  
ΚΑΙ ΥΠΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ  
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ίνστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής





Μακρυναίου Ηλ. 24  
ΑΛΕΞ. Γ. ΜΑΚΡΥΝΑΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ  
ΤΗΣ  
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

(Συμπληρωθεῖσα κατὰ τὸ ἀπὸ 1 Σεβρίου 1913 νέον  
ἐπιλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπρ. τῆς Παιδείας).

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΓΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗ-  
ΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ  
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

1915  
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

35

009  
ΕΛΣ  
ΣΤΕΑ  
1095

Ἄριθ.

Πρωτ. 7361  
Διακτ. 7912

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Μαΐου 1906.



# ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ  
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

**Πρὸς τὸν κ. Ἀ. Μακρωναῖον**

(Περὶληψις) Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον ΒΤΙ" τῆς 12ης Ἰουλίου 1895, τὸ σχετικὸν Β. Διάταγμα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους, τὰς προκηρῦξεις περὶ διαγωνισμοῦ διδασκικῶν βιβλίων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἐκθεσὶν τῆς οἰκείας Ἐπιτροπείας, δηλοῦμεν ὑμῖν, ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν ὑφ' ὑμῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβληθεῖσαν **Ἱστορίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος** ὅπως εἰσαχθῆ ἐπὶ πενταετίαν, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1906—1907 ὡς διδασκικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Δημοτικῶν σχολείων ἐν γένει.

Καλεῖσθε δ' ὅπως ἐπιλέσῃτε τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου νόμου κτλ. ὑπαγορευόμενα καὶ τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἀναγραφόμενα παρατηρήσεις.

Ὁ Ὑπουργός  
**Α. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ**

**Στέφ. Μ. Παρίσης.**

# ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΑΞΙΣ Γ' — ΕΙΣΑΓΩΓΗ

*Διατι λεγόμεθα "Ἕλληνες.*

Ἄπαντες οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν αὐτὴν θρησκείαν, τοὺς αὐτοὺς νόμους, ἀλλὰ διαφόρους· διὰ τοῦτο ἀποτελοῦσι καὶ διάφορα ἔθνη.

Τὸ ἔθνος, ὅπερ ἡμεῖς ἀποτελοῦμεν, ὀνομάζεται Ἑλληνικόν, ἢ δὲ χώρα μας Ἑλλάς καὶ ἡμεῖς Ἕλληνες.

Καὶ Ἕλληνες μὲν ὀνομάσθησαν κατὰ πρῶτον οἱ κατοικοῦντες τὴν Φθίαν τῆς Θεσσαλίας ἐκ τινος υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας Ἑλλῆνος. Μετὰ ταῦτα ἕμως ἐπεκράτησε τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐπὶ ὄλων τῶν λαῶν, τῶν κατοικούντων τὴν ἔκτοτε καλουμένην Ἑλληνικὴν χερσονήσον (τὴν ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Σαίου πρὸς νότον μέχρι τῆς Μεσογαίου θαλάσσης) καὶ ἀπὸ τότε ὀνομάζονται ὅλοι Ἕλληνες. Τὸ νοτιώτερον δὲ μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, πρὸς νότον τοῦ Ὀλύμπου, τῶν Καμβουνίων καὶ τῶν Ἀκροκεραυνίων ἄρῃαν μέχρι τῆς Μεσογαίου θαλάσσης, ἀπετέλει τὴν κυρίως Ἑλλάδα τῶν ἀρχαίων, ἢ ὅποια ὑπῆρξεν ἢ μητρόπολις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἢ κοιτίς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἢ ἐστία τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Διότι ἐν αὐτῇ ἐγένοντο οἱ ἐνδοξότεροι ἀγῶνες τοῦ ἀνθρώπου, οἱ ὅποιοι ἐδόξασαν τὸ Ἑλληνικόν

ὄνομα καὶ ἔσωσαν πολλάκις τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν βαρβαρισμόν, τὸ πνευματικὸν σκότος καὶ τὴν κτηνώδη δουλείαν. Οἱ Ἕλληνες τότε διηροῦντο εἰς τέσσαρας φυλάς, τὴν Αἰολικὴν, τὴν Δωρικὴν, τὴν Ἰωνικὴν καὶ τὴν Ἀχαιϊκὴν, ἀλλ' εἶχον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν Ἑλληνικὴν, μέ τινας παραλλαγάς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἠμπόδιζον αὐτοὺς νὰ συνεννοῶνται, ὅπως καὶ σήμερον γίνεται.

Πρὶν ὅμως ὀνομασθῶμεν Ἕλληνας ὀνομαζόμεθα Πελασγοὶ ἔκ τινος Πελασγοῦ, βασιλέως τῶν πρώτων κατοίκων ἐλθόντων μετ' αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οὗτος ἐδίδαξε τοὺς κατοίκους νὰ κτίζωσι τείχη μὲ μεγάλους καὶ ἀπελεκήτους λίθους, θέτοντες τὸν ἓνα ἐπὶ τοῦ ἄλλου, χωρὶς νὰ συγκολληθῶσιν αὐτοὺς δι' ἀσβέστου ἢ ἄλλου τινός. Τὰ τείχη ταῦτα ἔκτισαν οἱ Πελασγοὶ διὰ νὰ προσφυλάττωνται ἀπὸ τοὺς διαφόρους ἐχθρικοὺς λαοὺς. Τοιαῦτα τείχη σφύζονται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τὴν Τίρυνθα καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ταῦτα ὀνομάσθησαν Πελασγικὰ ἢ Κυκλώπεια, ἕνεκα τῶν μεγίστων πετρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων συνέκειντο καὶ διότι οἱ κτίσαντες αὐτὰ ἦσαν πολὺ ὑψηλοί.

Πρὸς τούτοις ὁ Πελασγὸς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐνδύωνται μὲ δέρματα ζῴων, νὰ κατοικῶσιν ἐν καλύβαις καὶ ἄλλα ὠφέλιμα πράγματα.

### Ἡρακλῆς.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἀνεφάνησαν ἀνθρωποὶ τινες, οἱ ὁποῖοι ὠφέλησαν καὶ ἐδόξασαν τὴν χώραν τῶν διὰ τὰς καλὰς πράξεις τῶν καὶ ἀνδραγαθίας, τὰς ὁποίας ἄλλοι δὲν ἠδύναντο νὰ κάμωσι. Οἱ ἀνθρωποὶ οὗτοι ἐγεννήθησαν, ὡς ἔλεγον, ἐκ θεῶν ἢ ἀνθρώπων καὶ ὀνομάσθησαν ἥρωες, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν των ἐλατρεύοντο ὡς ἡμίθεοι. Τοιοῦτοι ἦσαν ὁ Ἡρακλῆς, ἥρωες τῶν Δωριέων, ὁ Θησεύς, ἥρωες τῶν Ἰόνων καὶ ἄλλοι.

Ὁ Ἡρακλῆς ἐγεννήθη ἐν Θήβαις ἐκ γονέων Ἀργείων, τοῦ



Ἄμφιτρώωνος καὶ τῆς Ἀλκμήνης, οἱ ἄνθρωποι ὅμως ἐπίστευον ὅτι πατέρα εἶχε τὸν Δία. Ἀπὸ τῆς μικρᾶς του ἡλικίας ἐφάνη, ὅτι ἤθελε γίνεαι μέγας καὶ γενναῖος ἀνὴρ. Ὅτε ἀκόμη ἦτο νήπιον ἔπνιξε διὰ τῶν χειρῶν του δύο ὄφεις, μεταβάνας εἰς τὸ λίκνον του (κούριαν), ἔνθα ἐκοιμᾶτο. Ὅτε ἐμεγάλωσεν ὁ Ἡρακλῆς, ἐγυμνάζετο ἐπὶ τοῦ ὄρους Κιθαιρώνος. Ἐκεῖ μίαν ἡμέραν ἐκάθητο καὶ ἐσκέπτετο ποῖον δρόμον νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ζωὴν του. Ἐνῶ ἐσκέπτετο παρουσιάσθησαν εἰς αὐτὸν δύο γυναῖκες ἐκ τῶν ὁποίων, ἡ μὲν μία ἦτο εὖσωμος, ἐφόρει πολυτελεῖ ἔνδύματα καὶ εἶχε βεβαμμένον τὸ πρόσωπόν της διὰ νὰ φαίνεται λευκότερα καὶ ὠραιότερα· ἡ δὲ ἄλλη

ἦτο σεμνή, ἐφόρει ἀπλοῦν καὶ λευκὸν φόρεμα καὶ ὡς μόνον στολισμὸν εἶχε τὴν καθαριότητα καὶ τὴν κοσμιότητα. Ἐξ αὐτῶν ἡ πρώτη, ἡ Κακία, παρεκίνησε τὸν Ἡρακλῆ νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ ἀπολαύσῃ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς χωρὶς κόπον καὶ ἐργασίαν, ἀρκεῖ νὰ ἀρπάξῃ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅ,τι τοῦ χρειάζεται. Ἡ δευτέρα,

ἡ Ἀρετή, τοῦναντίον ὑπεσχέθη εἰς αὐτόν, ὅτι, ἂν τὴν ἀκολουθήσῃ, θὰ ἀποκτήσῃ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς χωρὶς νὰ ἀρπάξῃ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ μὲ κόπον καὶ ἐργασίαν, διότι ἄνευ αὐτῶν τίποτε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ.





Ὁ Ἡρακλῆς, ἀφοῦ ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους καὶ τῶν δύο γυναικῶν, περιεφρόνησε τὰς ἀπολαύσεις τῆς Κακίας καὶ ἐπροτίμησε τὰς συμβουλὰς τῆς Ἀρετῆς καὶ ἀπὸ τότε ἠκολούθησε τὸν δρόμον αὐτῆς.

Ὁ Ἡρακλῆς εἶχε τὸ μέγα ἐλάττωμα νὰ ὀργίζεται πολὺ. Μίαν ἡμέραν, ὡς ἐκ τῆς πολλῆς ὀργῆς του, ἐφόνευσε τὸν υἱὸν του ἀτακτήσαντα. Ἔνεκα τούτου μετέβη εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν διὰ νὰ καθαρισθῆ· ἀλλὰ τὸ μαντεῖον διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐξαδέλφου του Εὐρυσθέως, βασιλέως τῶν Μυκηναίων, τὸ ὅποιον καὶ ἔπραξεν.

Ὁ Εὐρυσθεὺς ὅμως κατὰ προτροπὴν τῆς θεᾶς Ἥρας, ἣτις κατεδίωκε τὸν Ἡρακλέα, διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐκτελέσῃ ἐπικίνδυνα καὶ μεγάλα κατορθώματα, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐνόμιζεν, ὅτι δὲν θὰ σωθῆ. Ὁ Ἡρακλῆς ἐξετέλεσε ταῦτα, τὰ ὅποια εἶναι τὰ ἐξῆς δώδεκα καὶ ὀνομάζονται «ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους».

1ος Ἄθλος. Ὁ Λέων τῆς Νεμέας.<sup>1)</sup> Εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Νεμέας τῆς Κορινθίας ἔζη φοβερὸς λέων, ὅστις ἐρήμωνε τὴν χώραν καὶ ἦτο ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν πέριξ κατοίκων, διότι πολλοὺς εἶχε κατασχίσει. Ὁ Εὐρυσθεὺς διέταξε τὸν Ἡρακλῆ νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸν τὴν λεοντὴν τοῦ λέοντος τούτου.

Ὁ Ἡρακλῆς ἔλαβε τὸ τόξον, τὴν φαρέτραν καὶ τὸ βαρὺ βόλακόν του καὶ ἐκίνησε νὰ εὕρῃ τὸν λέοντα. Ὅτε δὲ ἐφθασεν εἰς τὰς Κλεωνάς, πλησίον τῆς Νεμέας, ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τινος πτωχοῦ γέροντος, ὁ ὅποιος ἠτοιμάζετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Δία. Ὁ Ἡρακλῆς, ἀφοῦ διηγγήθη εἰς αὐτὸν τὸν σκοπὸν του, εἶπε· «Περίμενε ἀκόμη, ἀγαθὲ γέρον, τριάκοντα ἡμέρας καί, ἂν ἐπιστρέψω σῶος καὶ ἀβλαβῆς, τότε θυσιάζομεν μαζὶ τὸ πρόβατόν σου εἰς τὸν Δία διὰ τὴν διάσωσίν μου. Ἄν ὅμως φονευθῶ ὑπὸ τοῦ λέοντος καὶ ἀποθάνω, τότε

1) Οἱ τέσσαρες πρῶτοι ἄθλοι ἐκτίθενται ἐν πλάτει συμφώνως τῇ ἀναλυτικῇ προγράμματι 1913.  
ἠφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

θυσιάσον αὐτὸ εἰς ἐμέ, διότι μετὰ τὸν θάνατόν μου θὰ τιμηθῶ ὡς ἦρωας».

Ἄφου εἶπε ταῦτα ὁ Ἡρακλῆς, ἀνεχώρησε· φθάσας δὲ εἰς τὸ δάσος τῆς Νεμέας ἀνεζήτηε τὸν λέοντα ἐπὶ ἡμέρας, ἀλλὰ ματαίως, διότι οὐδὲν ἔχνος ἐφαίνετο. Τέλος εἶδε τὸν πελώριον λέοντα μεταβαίνοντα εἰς τὸ σπήλαιόν του μὲ αἵματωμένα χεῖλη καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς σπινθηροβολοῦντας. Ἀτρόμητος τότε ἐτόξευσε τὸν λέοντα καὶ ἐκτύπησεν αὐτὸν μὲ τὸ βέλος του εἰς τὴν πλευράν, ἀλλὰ τὸ βέλος ἀνετινάχθη ὀπίσω, ὡς ἂν ἐκτύπησεν ἐπὶ λίθων. Τότε ὁ Ἡρακλῆς ἐνόησεν, ὅτι ὁ λέων δὲν ἐπληγώνατο καὶ ὕψωσε τὸ βρόπαλόν του καὶ κατεδίωκεν αὐτόν. Ὁ λέων φεύγων εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιόν του, τὸ ὁποῖον εἶχε δύο στόμα. Ὁ Ἡρακλῆς, διὰ νὰ μὴ φύγη ὁ λέων, ἐκλείσσε μὲ λίθους τὸ ἓν στόμιον καὶ εἰσελθὼν διὰ τοῦ ἄλλου στομίου ἤρπασεν αὐτὸν ἐκ τοῦ λαίμου καὶ ἔσφιγξε τόσον δυνατὰ μὲ τοὺς σιδηροὺς βραχίονάς του, ὥστε ἔπνιξεν αὐτόν.

Ἐπειτα ὁ Ἡρακλῆς, ἀφαιρέσας τὴν λεοντῆν, ἐκίνησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Μυκήνας καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Κλεωνάς. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο ἡ τριακοστή, ὁ δὲ ἀγαθὸς χωρικὸς νομίζων, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐφρονεῦθη, ἡτοιμάζετο νὰ θυσιάσῃ εἰς αὐτὸν τὸ πρόβατον. Ὅτε ὅμως εἶδε τὸν Ἡρακλῆ σῶρον καὶ νικητῆν ἐχάρη πολὺ καὶ προσέφερε μετ' αὐτοῦ θυσίαν εἰς τὸν Δία. Ἐπειτα ἐφιλοξένησε τὸν Ἡρακλῆ, ὁ ὁποῖος διηγῆθη εἰς αὐτὸν πῶς εἶχε κατορθώσει τὸν ἄθλον ἐκεῖνον.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἡρακλῆς, ἀφου ἠὺχαρίστησε τὸν ἀγαθὸν γέροντα καὶ ἀπεχαιρέτισεν αὐτόν, ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὰς Μυκήνας ἔτρεξεν ἀμέσως καὶ ἔδειξε τὴν λεοντῆν εἰς τὸν Εὐρυσθέα, ὁ ὁποῖος τόσον ἐφοβήθη, ὥστε ἐκρύβη ἐντὸς χαλκίνου πίθου· διέταξε δὲ αὐτὸν νὰ μὴ εἰσέρχεται ἄλλοτε εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀπ' ἔξω νὰ δεικνύῃ τοὺς ἄθλους, τοὺς ὁποῖους διατασσόμενος ἤθελε ἐκτελεῖ. Ὁ Ἡρακλῆς ἐφόρεσε τότε τὴν λεοντῆν καὶ ἔφερον αὐτῆν πάντοτε.

2ος Ἐσθλός. Ἡ Λερναία Ὑδρα. Ἀφοῦ ἀνεπαύθη ὄλιγον ὁ Ἡρακλῆς διετάχθη ὑπὸ τοῦ Εὐρυσθέως νὰ ἐκτελέσῃ ἄλλον ἀθλον. Πλησίον τοῦ Ἄργους κεῖται ἡ μικρὰ ἐλώδης λίμνη Λέρνη, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔζη ἡ Ὑδρα. Αὕτη ἦτο γιγαντιαῖος ὄφις ἑκατὸν πήχεων μῆκος μὲ ἐννέα κεφαλὰς, τῶν ὁποίων ἡ μεσαία ἦτο ἀθάνατος. Ἡ Ὑδρα ἐξήρχετο ἐκ τῆς λίμνης, ἐκυλίετο καὶ κατέστρεφε τὰ σπαρτά, κατέτρωγε τὰ ποίμνια καὶ ἐρήμωνε τὴν πέριξ χώραν.

Ὁ Εὐρυσθεὺς διέταξε τὸν Ἡρακλῆ νὰ φονεύσῃ τὴν Ὑδραν. Ὅτε ὁ Ἡρακλῆς ἤτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Μυκηνηῶν ἤλθε ἐφ' ἄρματος καὶ ὁ ἀνεψιὸς του Ἰόλαος, τὸν ὁποῖον παρέλαθεν. Ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ ἔλος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκρύπτετο ἡ Ὑδρα, ἀφῆκαν τὸ ἄρμα, ἔδεσαν τοὺς ἵππους καὶ ἐπροχώρησαν πεζῶν, διότι τὰ ἔλη ἦσαν περισσότερα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς φυτὰ πυκνότερα. Ὅτε δὲ ἐπλησίασαν εἰς τὴν κρύπτῃν τῆς Ὑδρας, ἤναψαν πυρὰν καὶ ὁ μὲν Ἰόλαος ἐπυράκτωνε τὰ βέλη, ὁ δὲ Ἡρακλῆς λαμβάνων αὐτὰ ἔρριπτε κατὰ τῆς Ὑδρας, ὥστε ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ ἐξέλθῃ. Ὅταν δὲ αὕτη ἐξῆλθεν ὤρμησε συρίζουσα καὶ μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα κατὰ τοῦ Ἡρακλέους. Οὗτος ὁμως προχωρήσας ἀφόδως ἐπάτησε τὴν Ὑδραν εἰς τὴν κοιλίαν καὶ μὲ τὸ ρόπαλόν του ἤρχισε νὰ ἀποκόπτῃ τὰς κεφαλὰς τῆς, ἀλλὰ ματαίως· διότι μόλις ἔκοπτε τὴν μίαν κεφαλὴν εὐθὺς ἐφύτρωνον δύο. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ Ὑδρα εἶχε περιτυλιχθῆ εἰς τὸν ἕνα πόδα τοῦ Ἡρακλέους, ὥστε οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῆ. Πρὸς δὲ ὑπερμεγέθους τις καρκίνος, φίλος τῆς Ὑδρας, ἐξελθὼν ἐκ τοῦ ἔλους ἐδάγκωνε τὸν γυμνὸν πόδα τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις ἤσθάνετο δυνατοὺς πόνους.

Ὁ Ἡρακλῆς στραφεὶς τότε τὸν μὲν καρκίνον ἐφόνευσε μὲ τὸ ρόπαλόν του, τὸν δὲ Ἰόλαον προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν του μὲ ἀνημμένους κλάδους. Ὅτε ἔφθασεν ὁ Ἰόλαος ἔκαιε μὲ τοὺς ἀνημμένους κλάδους τὸ μέρος τοῦ λαιμοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκόπτετο ἡ κεφαλὴ, καὶ τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐφύτρω-

νον νέαι κεφαλαί. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατώρθωσεν ὁ Ἡρακλῆς νὰ κόψῃ τὰς ὀκτὼ κεφαλὰς καὶ νὰ μείνῃ μόνον ἡ μεσαία, ἡ ὁποία ἦτο καὶ ἀθάνατος. Ἀλλὰ καὶ ταύτην μετὰ πολὺν κόπον ἔκοψεν ὁ Ἡρακλῆς καί, ἀφοῦ ἔσχισεν εἰς δύο, ἔχωσεν ἐντὸς τῆς γῆς καὶ ἐκύλισεν ἐπ' αὐτῆς μέγαν βράχον, ὥστε δὲν ἀνεφάνη πλέον. Ἐπειτα ἔκοψε τὸ σῶμα τῆς Ἰδρας καὶ ἔβαψε τὰ βέλη του εἰς τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον ἦτο τόσο φαρμακερόν, ὥστε ἂν τις ἐπληγώνετο ἀπὸ τὰ βέλη ἐκεῖνα δὲν ἐθεραπεύετο πλέον.

Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψεν ὁ Ἡρακλῆς εἰς τὰς Μυκῆνας καὶ ἀνήγγειλε τὸν ἄθλον εἰς τὸν Εὐρυσθέα, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ ἀφαιρέσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοὺς δώδεκα, ἐπειδὴ δὲν ἐξετέλεσεν αὐτὸν μόνος ὁ Ἡρακλῆς, ἀλλ' εἶχε καὶ βοηθὸν τὸν Ἰόλαον. Ὁ Ζεὺς ὅμως διέταξε τὸν Εὐρυσθέα νὰ παραδεχθῇ αὐτὸν καὶ τοιουτοτρόπως οὗτος συμπεριέλαβε καὶ τὸν ἄθλον τοῦτον μετὰ τῶν δώδεκα.

**Ἰος Ἐθλος. Αἱ Στυμφαλίδες ὄρνιθες.** Ὁ Εὐρυσθεὺς ἀμέσως μετὰ ταῦτα διέταξε τὸν Ἡρακλῆ νὰ ἐκτελέσῃ ἄλλον ἄθλον. Εἰς τὴν Κορινθίαν ὑπῆρχεν ἡ πόλις Στύμφαλος πλησίον τῆς λίμνης Στυμφαλίδος. Ἐκεῖ ὑπῆρχε δάσος πυκνότατον καὶ χόρτα πολλὰ καὶ μεγάλα ἐντὸς τοῦ ἔλους, ὥστε δὲν ἠδύνατό τις νὰ προχωρήσῃ ἐντὸς. Ἐκεῖ ἔζων πολλὰ ἄγρια καὶ μεγάλα πτηνὰ, τὰ ὁποῖα εἶχον πτερά, ράμφος καὶ πόδας σιδηροῦς. Τὰ πτηνὰ ταῦτα κατέστρεφον τὰ πέριξ μέρη καὶ μετεχειρίζοντο τὰ πτερά των ὡς βέλη, μὲ τὸ ράμφος των δὲ ἐφόρευον ζῶα καὶ ἐνίοτε ἀνθρώπους. Τὰ πτηνὰ ταῦτα ὠνόμαζον Στυμφαλίδας ὄρνιθας.

Ὁ Ἡρακλῆς, ἔχων διαταγὴν νὰ φονεύσῃ τὰς ὄρνιθας ταύτας, διγυθύνθη καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ δάσος, ἀλλ' ἐστάθη, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ. Τότε ἐσκέπτετο τί νὰ κάμῃ, ὥστε νὰ ἀναγκάσῃ τὰ πτηνὰ νὰ ἐξέλθωσι ἐκ τῶν χόρτων καὶ τοῦ δάσους καὶ νὰ πετάξωσιν. Ὅτε ὅμως ἐσκέπτετο αἴφνης παρουσι-

άσθη ή Ἀρετή, ή όποία τῷ εἶπεν « Ἡράκλεις ἔχε θάρρος. Λάβε τὰ χάλκινα ταῦτα κρόταλα καί κτύπησον αὐτά. Ὁ κρότος τὸν όποῖον θά κάμνωσι, θά ἀναγκάσῃ τὰς ὄρνιθας νά πετάξωσιν ».

Ὁ Ἡρακλῆς, ἀφοῦ ἠὐχαρίστησε τὴν Ἀρετήν, ἀνέβη εἰς ἐν ὕψωμα πλησίον τῆς λίμνης καί ἤρχισε νά κρούῃ δυνατὰ τὰ κρόταλα. Τότε αἱ ὄρνιθες φοβηθεῖσαι ἐκ τοῦ μεγάλου κρότου, ἤρχισαν νά πετῶσιν ὕψηλὰ μὲ ἀγρίας φωνάς. Ὁ Ἡρακλῆς, ἀφήσας τότε τὰ κρόταλα, ἔλαβε τὸ τόξον καί τοξεύων αὐτάς ἐφόνευσε πλείστας. Ὅλίγαι μόνον ἐσώθησαν, ἀλλὰ καί αὐταὶ ἐφοβήθησαν τόσον πολὺ, ὥστε ἐπέταξαν πολὺ μακρὰν καί δὲν ἐπέστρεψαν πλέον.

4ος ᾠθλος. Ἡ κόπρος τοῦ Αὐγείου. Ὁ Εὐρυσθεύς, ὀργισθεὶς ἐκ τῶν μεγάλων κατορθωμάτων τοῦ Ἡρακλέους, διέταξεν αὐτὸν νά ἐκτελέσῃ ἄθλον ἐξευτελιστικὸν καί ἀνάξιον τῆς γενναιότητός του. Διέταξεν αὐτὸν νά καθαρίσῃ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὸν στάβλον τοῦ Αὐγείου.

Ὁ Αὐγείας ἦτο βασιλεὺς τῆς Ἡλίδος πλουσιώτατος καί εἶχε πλείστα ποίμνια καί τρεῖς χιλιάδας βοῶν. Ὁ στάβλος, ἐντὸς τοῦ όποίου διέμενον οἱ βόες, ἦτο μέγας περίβολος μὲ ὕψηλὰ τείχη καί ἔμεινεν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ἀκαθάριστος. Τόση δὲ ἦτο ἡ κόπρος, ὥστε αἱ κεφαλαὶ τῶν βοῶν ἐξεῖχον ἀπὸ τὰ τείχη. Ὁ Ἡρακλῆς, μεταβάς εἰς τὴν Ἡλίδα, παρουσιάσθη εἰς τὸν Αὐγείαν καί, χωρὶς νά εἶπῃ, ὅτι εἶχε διαταχθῆ, προέτεινεν εἰς αὐτὸν νά καθαρίσῃ τὸν στάβλον τοῦ ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, μὲ τὴν συμφωνίαν ὅμως νά λάβῃ τὸ δέκατον ἐκ τῶν ζῴων του. Ὁ Αὐγείας ἐδέχθη τὴν συμφωνίαν ταύτην, κατὰ τὴν όποίαν ἦτο παρὼν καί ὁ υἱὸς τοῦ Αὐγείου Φυλεύς, διότι δὲν ἐπίστευεν, ὅτι ἦτο δυνατόν νά ἐκτελεσθῇ τὸ μέγα αὐτὸ ἔργον.

Ὁ Ἡρακλῆς μετὰ τὴν συμφωνίαν ἐκρήμνισεν εἰς τινὰ μέρη τὰ τείχη καί ἔκαμε δύο διώρυχας διὰ τῶν όποίων διωχέτευσεν τὰ ὕδατα τῶν δύο ποταμῶν Ἀλφειοῦ καί Πηνειοῦ. Τὰ ὀρυμνητικὰ

ὕδατα τῶν δύο ποταμῶν διελθόντα διὰ τοῦ στάβλου παρέσυρον τὴν κόπρον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκαθάρισαν τὸν στάβλον ἐν μῆ ἡμέρᾳ. Ὁ Αὐγείας ὅμως, ἀντὶ νὰ χαρῆ καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὸν Ἡρακλῆ τὴν ὑποσχεθεῖσαν ἀμοιβήν, διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν του. Ὁ Ἡρακλῆς τότε ὑπενθύμισεν εἰς τὸν Αὐγείαν τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ παρουσίασε μάλιστα ὡς μάρτυρα καὶ τὸν υἱὸν του Φυλέα, ὁ ὁποῖος ἐβεβαίωσε τὴν ὑπόσχεσιν. Ὁ Αὐγείας ὅμως καὶ μετὰ τοῦτο ἠρνήθη καί, ὀργισθεὶς πολὺ, διέταξε τὸν υἱὸν του Φυλέα νὰ φύγῃ μετὰ τοῦ Ἡρακλέους. Τότε ὁ Ἡρακλῆς συνήθροισε γενναίους τινὰς ἄνδρας καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὴν πόλιν μετ' αὐτῶν ἐφόρευσε τὸν Αὐγείαν καὶ ἔκαμε βασιλέα τὸν δίκαιον Φυλέα. Ἐπειτα ἔκαμε θαυμάσιον ναὸν τοῦ Διὸς, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποῖου ἐτελοῦντο κατὰ τετραετίαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Μυκῆνας.

5ος Ἔθλος. Ἡ χρυσόκερος ἔλαφος. Εἰς τὴν Ἀκαρδίαν εἶχε τὴν φωλεάν της ἡ ἱερὰ τῆς Ἀρτέμιδος ἔλαφος, ἡ ὁποία εἶχε χρυσᾶ κέρατα, χαλκοῦς πόδας καὶ ἔτρεχεν ὡς βέλος. Ὁ Εὐρυσθεὺς διέταξε τὸν Ἡρακλῆ νὰ συλλάβῃ αὐτὴν χωρὶς νὰ ἀναβῆ εἰς ἵππον καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τόξον. Ἡ Ἡρακλῆς ἐπὶ ἐν ἔτος κατεδίωκε τὴν ἔλαφον, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν συλλάβῃ, Τέλος ἠνάγκασεν αὐτὴν κατάκοπον νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ὄρος Ἀρτεμίσιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν ποταμὸν Λάδωνα, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθη νὰ διαβῆ. Ἐκεῖ εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ αὐτὴν καί, θέσας εἰς τοὺς ὤμους του, ἀνεχώρησε διὰ τὰς Μυκῆνας. Καθ' ὁδὸν ὅμως συναντήσασα αὐτὸν ἡ Ἀρτεμις ἐπέπληξεν αὐτὸν διὰ τὴν σύλληψιν τῆς ἔλαφου. Τότε ὁ Ἡρακλῆς ἀπήντησεν. «ὦ μεγάλη θεά, ἂν κατεδίωξα καὶ συνέλαβον τὴν ἔλαφόν σου δὲν ἔκαμον τοῦτο, διότι ἠθέλον, οὔτε ἀπὸ ἀσέβειαν, ἀλλὰ, διότι μὲ διέταξεν, ὡς γνωρίζεις, ὁ Εὐρυσθεὺς». Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἡρακλῆς κατεπράυνε τὴν ὀργὴν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἔφερε ζῶσαν τὴν ἔλαφον εἰς τὸν Εὐρυσθέα, ὁ ὁποῖος ἐχάρη πολὺ διὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς.

6ος Ἔθλος. Ὁ Ἐρμάνθιος κάπρος. Εἰς τὸ ὄρος Ἐρμάνθιος τῆς Ἀχαΐας ἔζη κάπρος τις φοβερός, ὅστις καταβαίνων εἰς τὴν πε-



διάδα κατέστρεφε τοὺς ἀγρούς, κατέτρωγε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐξωλόθρευε τὰ ποίμνια.

Τοῦτον διετάρχη ὁ Ἡρακλῆς νὰ συλλάβῃ καὶ φέρῃ ζῶντα εἰς τὰς Μυκήνας. Ὁ Ἡρακλῆς μεταβαίνων εἰς τὸν Ἐρύμανθον διῆλθε διὰ τοῦ ὄρους Φολῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατοικοῦν οἱ Κένταυροι. Οὗτοι εἶχον κεφαλὴν, χεῖρας, στήθος καὶ σῶμα ἀνθρώπου, τὸ δὲ ἄλλο μέρος τοῦ σώματός των ὅμοιον μὲ τὸ σῶμα τοῦ ἵππου. Ἐκ τούτων ὁ Φόλος ἐφιλοξένησε τὸν Ἡρακλῆ, οἱ δὲ ἄλλοι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις κατεδίωξεν αὐτοὺς μέχρι τοῦ Μαλέα ἀκρωτηρίου καὶ πολλοὺς ἐφόνευσεν. Ὁ δὲ Φόλος ἐπληγώθη μόνος του ἔκ τινος βέλους τοῦ Ἡρακλέους, τὸ ὁποῖον παρετήρει, καὶ ἀπέθανεν, ἐπειδὴ τὸ βέλος ἦτο δηλητηριασμένον ἐκ τοῦ αἵματος τῆς Ὑδρας.

Ὁ Ἡρακλῆς, ἀφοῦ ἐθρήνησε τὸν φίλον του Φόλον, μετέβη εἰς τὸν Ἐρύμανθον. Ἐκεῖ ἐρευνῶν ἀνεκάλυψε τὸν κάπρον ἐντὸς πυκνοῦ δάσους καὶ μὲ φωνὰς ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ τῆς κορυφῆς του καὶ νὰ φύγῃ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους. Ἡ κορυφὴ ὅμως ἦτο χιονοσειπῆς καὶ ὁ κάπρος δὲν ἠδύνατο νὰ τρέξῃ. Τοιοῦτοτρόπως συνέλαβεν αὐτὸν ὁ Ἡρακλῆς μὲ βρόγχον καὶ μετέφερεν ζῶντα εἰς τὰς Μυκήνας.

7ος Ἔθλος. Ὁ Ταῦρος τῆς Κρήτης. Ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης Μίνως εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τὸν Ποσειδῶνα νὰ θυσιάσῃ εἰς αὐτὸν ὅ,τι ἠθέλειν ἐξέλθει ἐκ τῆς θαλάσσης. Ὁ Ποσειδῶν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς θαλάσσης ὄψαιότατον ταῦρον, τὸν ὁποῖον λυπηθεὶς ὁ Μίνως ἐκράτησε καὶ ἐθυσίασεν ἄλλον. Ὁ Ποσειδῶν ὀργισθεὶς διὰ τοῦτο ἔκαμε τὸν ταῦρον τόσον ἄγριον καὶ ἐπιζίνδυνον, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὸν πλησιάσῃ.

Ὁ Ἡρακλῆς, μεταβάς εἰς τὴν Κρήτην, κατόρθωσε νὰ συλλάβῃ τὸν ταῦρον καὶ μεταφέρει αὐτὸν εἰς τὸν Εὐρυσθέα· ἀλλ' οὗτος φοβηθεὶς ἀφήκεν αὐτὸν ἐλεύθερον. Ὁ ταῦρος περιπλανηθεὶς εἰς τὴν Σπάρτην καὶ τὴν Ἀρκαδίαν διέβη τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἔνθα ἐρήμωνε τὴν χώραν.

8ος Ἔθλος. Οἱ Ἴπποι τοῦ Διομήδους. Ὁ Διομήδης, βασιλεὺς τῆς Θράκης, εἶχεν ἵππους ἀνθρωποφάγους, τοὺς ὁποίους ἔτρεφε μὲ τὰ κρέατα τῶν ξένων, οἱ ὁποῖοι μετέβαινον ἐκεῖ. Ὁ Ἡρακλῆς, μετα-



βάς διὰ πλοίου εἰς τὴν Θοράκην, ἤρπασε τοὺς ἵππους καὶ ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὸν Εὐρουσθέα, ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν Διομήδην καὶ τοὺς ἄλλους, οἵτινες κατεδίωξαν αὐτόν. Ὁ Εὐρουσθεὺς ὁμως ἀφήκε τοὺς ἵππους ἐλευθέρους εἰς τὰ ὄρη, ἔνθα κατέφαγον αὐτοὺς τὰ θηρία.

9ος ᾠθλος. **Ὁ ξωστήρ τῆς Ἰππολύτης.** Εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πλησίον τοῦ Θεομώδοντος ποταμοῦ, ἔζων αἱ Ἀμαζόνες, ἔθνος πολεμικόν. Αὐταὶ ἀνετρέφοντο ὡς ἄνδρες, ἦσαν πολεμικαὶ καὶ ἀριστοὶ ἵππεις καὶ τοξεύτριαι. Βασίλισσα αὐτῶν ἦτο ἡ Ἰππολύτη, γυνὴ ὠραία καὶ ἀνδρεία, ἣτις εἶχεν ὡς σημεῖον τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ὠραιότατην ζώνην, δῶρον τοῦ Θεοῦ Ἄρεως. Ὁ Ἡρακλῆς μεταβάς διὰ πλοίου καὶ μετ' ἄλλων συντρόφων κατόρθωσε μετὰ πεισματώδη μάχην νὰ φονεύσῃ τὴν Ἰππολύτην καὶ νὰ λάβῃ τὴν ζώνην, τὴν ὁποίαν ἔφερεν εἰς τὸν Εὐρουσθέα.

10ος ᾠθλος. **Οἱ βόες τοῦ Γηρυόνου** Πλησίον τῆς Ἰσπανίας ἔκειτο νῆσός τις εἰς τὴν ὁποίαν κατοῦκει ὁ Γηρυόνης, ἔχων τρεῖς κεφαλὰς. Οὗτος εἶχε βοῦς ἐρυθροῦ χρώματος, τοὺς ὁποίους ἐφύλαττε δικέφαλος κύων. Ὁ Ἡρακλῆς μεταβάς ἐκεῖ, ἀφοῦ ἔσθησε δύο στήλας μίαν εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ μίαν εἰς τὴν Εὐρώπην (Ἡράκλειοι στήλαι—Γιβραλτὰρ), ἐφόνευσε τὸν Γηρυόνην καὶ λαβὼν τοὺς βοῦς ἔφερεν εἰς τὸν Εὐρουσθέα.

11ος ᾠθλος. **Τὰ χρυσᾶ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων.** Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἦτο ὁ κῆπος τῶν Ἑσπερίδων, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφυλάσσοντο ὑπὸ πολυκεφάλου δράκοντος τὰ χρυσᾶ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων. Ὁ Ἡρακλῆς, ἀφοῦ περιεπλανήθη ἐπὶ πολὺ, ἔφθασεν εἰς τὸν Ἄτλαντα, ὁ ὁποῖος ἐκράτει εἰς τοὺς ὄμους τοῦ τὸν οὐρανόν. Ὁ Ἄτλας χαριζόμενος εἰς τὸν Ἡρακλῆ, ὅστις ἐκράτησεν εἰς τοὺς ὄμους τοῦ τὸν οὐρανόν, μετέβη καὶ ἔφερε τὰ χρυσᾶ μῆλα εἰς τὸν Ἡρακλῆ, ὁ ὁποῖος τὰ μετέφερεν εἰς τὸν Εὐρουσθέα.

12ος ᾠθλος. **Ὁ Κέρβερος τοῦ Ἄδου.** Ὁ Κέρβερος ἐφύλαττε τὴν θύραν τοῦ Ἄδου διὰ νὰ μὴ φεύγωσιν οἱ νεκροί. Οὗτος ἦτο κύων, ἔχων τρεῖς κεφαλὰς καὶ οὐρανόν, ἡ ὁποία ἐτελείωνεν εἰς κεφαλὴν δράκοντος. Ὁ Ἡρακλῆς καταβάς εἰς τὸν Ἄδην κατόρθωσε, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ἑρμιοῦ, νὰ συλλάβῃ τὸν Κέρβερον καὶ νὰ φέρῃ αὐτόν εἰς τὸν Εὐρουσθέα.

**Θάνατος Ἡρακλέους.** Ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ μεγάλα ἀνδραγαθήματα ἔκαμεν ὁ Ἡρακλῆς, εὐεργετήσας τοὺς ἀνθρώπους. Περιοδεύων δὲ ἀνὰ τὰς διαφόρους πόλεις ἔφθασεν εἰς τὸ Κήναιον, ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας, ἔνθα ἠθέλησε νὰ κάμῃ θυσίαν εἰς τὸν Δία. Διὰ τοῦτο ἔστειλε τὸν ὑπηρέτην του εἰς τὴν σύζυγόν του Δηιάνειραν νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸν καθαρὸν χιτῶνα. Ἡ Δηιάνειρα ὁμῶς φοβηθεῖσα μήπως ἐγκαταλείψῃ αὐτὴν ὁ Ἡρακλῆς ἔστειλεν εἰς αὐτὸν τὸν χιτῶνα, τὸν ὁποῖον εἶχε βάψει εἰς αἷμα δηλητηριασμένον, τὸ αἷμα τοῦ Κενταύρου Νέσου, τὸν ὁποῖον εἶχε φονεύσει ὁ Ἡρακλῆς εἰς τὸν Εὐῆνον ποταμόν. Ὁ Ἡρακλῆς μόλις ἐφόρεσε τὸν χιτῶνα κατελήφθη ὑπὸ φοβερῶν πόνων καὶ διὰ τοῦτο προσεπάθησε νὰ ἐκδυθῇ αὐτόν· ἀλλ' ὁ χιτῶν εἶχε προσκολληθῆ εἰς τὸ δέρμα του καὶ ἐκβαλλόμενος ἀπέσπα καὶ τεμάχια τῶν σαρκῶν του. Τότε ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος Οἶτη, κατὰ συμβουλήν τῆς Πυθίας, μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ὑλλου καὶ συναθροίσας εἰς σωρὸν ξύλα ἐκάθησεν ἐπ' αὐτῶν καὶ διέταξε τὸν υἱὸν του νὰ θέσῃ πῦρ. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ υἱὸς του ἠρνεῖτο, παρεκάλεσε τὸν διερχόμενον ἐκεῖθεν ποιμένα Φιλοζήτην, ὁ ὁποῖος ὑπακούσας ἔθηκε πῦρ καὶ ὡς ἀμοιβὴν ἔλαβε τὰ βέλη του. Ἐνῶ δὲ ἐκαίετο ἡ πυρά, νέφος ἐφανισθὲν μετὰ βροντῆς ἀνεβίβασε τὸν Ἡρακλῆ εἰς τὸν Ὀλυμπον, ἔνθα ὁ Ζεὺς ἔκαμεν αὐτὸν ἀθάνατον καὶ ἔδωκεν ὡς σύζυγον τὴν κόρην τῆς Ἥρας, τὴν Ἥβην, τὴν Θεὰν τῆς νεότητος.

### Θησεύς.

Ἄλλος ἦρως ἐκτὸς τοῦ Ἡρακλέους ἦτο ὁ Θησεύς, υἱὸς τοῦ Αἰγέως, βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Αἰγεύς, μεταβὰς εἰς Τροίαν, ἐνυμφεύθη τὴν Αἴθρα, θυγατέρα τοῦ βασιλέως Πιτθέως. Ὅτε ἡ Αἴθρα ἦτο ἔγκυος καὶ ἐπρόκειτο ὁ Αἰγεύς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐκάλεσεν αὐτὴν ἔξω τῆς πόλεως, ἔνθα ὑποκάτω μεγάλης πέτρας εἶχε κρύψει τὰ ὑποδήματά του καὶ τὸ ξίφος, καὶ τῇ εἶπεν· « Ἄν γεννήσῃς ἀρσενικόν, ὅταν μεγαλώσῃ νὰ τῷ εἴπῃς νὰ σηκώσῃ τὴν πέτραν ταύτην, νὰ λάβῃ τὰ ὑπάρχοντα ὑπαρκτῶν πράγματα καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας ».

Ἡ φράσις ἀπο τοῦ Ἰστορικοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἄφου ἐγεννήθη τὸ παιδίον καὶ ἐμεγάλωσεν, ἡ μήτηρ του τὸ ὠδήγησεν εἰς τὴν πέτραν, τὴν ὁποίαν ἐκύλισε καὶ ἔλαβε τὰ πράγματα τοῦ πατρός του καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὰς Ἀθήνας. Τότε ἡ μήτηρ του καὶ ὁ πάππος του συνεβούλευσαν αὐτὸν νὰ μεταβῇ διὰ θαλάσσης καὶ οὐχὶ διὰ ξηρᾶς, διότι καθ' ἑδὼν ἦσαν λησται κακούργοι, οἱ ὅποιοι ἐφόνευον τοὺς διαβάτας. Ὁ Θησεὺς ὅμως ἐπιθυμῶν νὰ δοξασθῇ, ὅπως καὶ ὁ φίλος του Ἡρακλῆς, καὶ νὰ εὐεργετήσῃ τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν ἐκείνων, προσέτιμησε νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ ξηρᾶς.

Ἀναχωρήσας λοιπὸν ὁ Θησεὺς ἔφθασεν εἰς τὴν Ἐπιδαυρίαν, ἔνθα συναντήσας τὸν Περιφύτην, ὁ ὁποῖος ἐφόνευε τοὺς διαβάτας διὰ ῥοπάλου, ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ ἔλαβε τὸ ῥόπαλον, τὸ ὁποῖον ἔφερε πάντοτε.

Ἐκείθεν μετέβη εἰς τὸν Ἴσθμόν, ὅπου ἐφόνευσε τὸν φοβερὸν κακούργον Σίνην τὸν Πιτυοκάμπτην. Οὗτος συνελάμβανε τοὺς διαβάτας καὶ κάμπτων δύο πίτυς ἔδενεν εἰς τὴν κορυφὴν αὐτούς. Ἐπειτα ἄφηγε τὰς πίτυς, αἱ ὁποῖαι ἐπανερχόμεναι εἰς τὴν θέσιν τῶν μὲ ὀρμὴν διέσχίζον τοὺς δυστυχεῖς διαβάτας. Πρὸ τῆς Μεγαρίδος ἐφόνευσε τὸν Σκείρωννα, ὁ ὁποῖος, ἀναγκάζων τοὺς διαβάτας νὰ πλύνωσι τοὺς πόδας του, μετὰ τὴν πλύσιν ἐλάκτιζε καὶ κατεκρήμιζεν αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐκείθεν ἔφθασεν εἰς τὸ ὄρος τῆς Ἀττικῆς Κορυδαλλόν, ἔνθα ἐφόνευσε τὸν Προκρούστην, ὁ ὁποῖος ἔθετε τοὺς διαβάτας ἐπὶ τινος κλίνης καὶ, ἂν μὲν τὰ μέλη τῶν ἦσαν μακρύτερα τῆς κλίνης, ἀπέκοπτεν αὐτὰ, ἂν δὲ μικρότερα ἐτέντωνεν αὐτὰ καὶ οὕτω κατέσχίζεν τοὺς διαβάτας καὶ ἀπέθνησκον.

Μετὰ ταῦτα ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ πατρός του ἀπὸ τὸ ξίφος καὶ τὰ ὑποδήματα. Ὁ Θησεὺς καὶ ἐν Ἀττικῇ δὲν ἔπαυσεν εὐεργετῶν τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος συνέλαβε τὸν ταῦρον, τὸν ὁποῖον ὁ Ἡρακλῆς εἶχε φέρει ἐκ Κρήτης εἰς τὸν Εὐρύσθεα· οὗτος δὲ

εἶχεν ἀφήσει αὐτὸν ἐλεύθερον. Ὁ ταῦρος οὗτος προὔξενει πολ-  
λὰς καταστροφὰς εἰς τοὺς κατοίκους τῶν περιχώρων. Ὁ Θη-  
σεύς, συλλαβὼν τὸν ταῦρον, ἔφερεν αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του  
εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔνθα ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη μὲ ἄσματα καὶ  
χοροὺς. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως τῶν κατορθωμάτων του εἶναι  
τὸ ἐξῆς.

Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ στέλλωσιν ὡς φό-  
ρον ἑπτὰ νέους καὶ ἑπτὰ παρθένους εἰς τὴν Κρήτην, διὰ νὰ  
τοὺς τρώγῃ ἐν τέραις, λεγόμενον Μινώταυρος, τὸ ὁποῖον εἶχε  
κεφαλὴν ταύρου καὶ σῶμα ἀνθρώπου καὶ ἦτο κλεισμένον ἐντὸς  
ἐνὸς περιπλόκου κτιρίου εἰς τὸ ὁποῖον ἂν εἰσῆρχετό τις, ἦτο  
ἀδύνατον νὰ ἐξέλθῃ· ὠνομάζετο δὲ Λαβύρινθος. Τὸν φόρον  
τοῦτον ἔπεμπον οἱ Ἀθηναῖοι, διότι νικηθέντες ὑπεχρεώθησαν  
ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Μίνως, ἐπειδὴ ἐφόνευσαν τὸν  
υἱὸν τοῦ Ἀνδρόγεων εἰς μίαν πανήγυριν.

Ὅτε λοιπὸν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ σταλῶσιν οἱ νέοι καὶ αἱ παρ-  
θένοι διὰ τοῦ πλοίου, ὁ Θησεὺς λαβὼν τὴν ἄδειαν τοῦ πατρός  
του καὶ θέλων ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα του τοῦ βαρβάρου αὐ-  
τοῦ φόρου, εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον εἶχε  
μαῦρα πανιά. Ὁ πατήρ του τότε τῷ εἶπε νὰ θέσῃ λευκὰ πανιά  
εἰς τὸ πλοῖον, ἂν σωθῇ καὶ ἐπιστρέψῃ.

Ὅτε τὸ πλοῖον ἔφθασεν εἰς τὴν Κρήτην, ἔδραμον πολλοὶ  
νὰ ἴδωσι τοὺς νέους καὶ τὰς παρθένους· μεταξύ δὲ τούτων ἦτο  
καὶ ὁ Μίνως καὶ ἡ θυγάτηρ του Ἀριάδνη. Αὕτη μόλις εἶδε τὸν  
Θησεά τὸσον τὸν ἐλυπήθη, ὥστε τῷ ἔδωκε μίτον, διὰ νὰ δέσῃ  
εἰς τὴν θύραν τοῦ Λαβυρίνθου, ὅταν θὰ εἰσέλθῃ, καὶ ξίφος. Ἐκ-  
τυλίσσων ὁ Θησεὺς τὸν μίτον ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος, ἔνθα ἦτο  
ὁ Μινώταυρος καὶ τὸν ἐφόνευσεν· ἔπειτα τυλίσσων τὴν κλωστήν  
τοῦ μίτου ἐξήλθε καὶ ἀνεχώρησε μετὰ ταῦτα, λησμονήσας νὰ  
θέσῃ τὰ λευκὰ πανιά ἀπὸ τὴν χαρὰν του.

Ὁ Αἰγεύς, ὁ ὁποῖος ἐκάθητο πλησίον τῆς θαλάσσης, ἰδὼν  
μακρόθεν τὸ πλοῖον, ἐπιστρέφον μὲ μαῦρα πανιά, καὶ νομίσας  
ψηφιοποίηθη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θησεύς δὲν ζῆ, ἐρρίφθη καὶ ἐπνίγη εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ὅποια ἀπὸ τότε ὠνομάσθη Αἰγαῖον πέλαγος.

Οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ ἦσαν λυπημένοι διὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῶν ὑπεδέχθησαν μετὰ μεγάλης χαρᾶς τὸν Θησεῖα διὰ τὸ κατόρθωμά του, καὶ ἔκαμαν αὐτὸν βασιλέα τῶν. Γενόμενος ὁ Θησεύς βασιλεὺς ἔκαμε πολλὰ καλὰ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, συνέστησε τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων, ἤνωσε τὴν Ἀττικὴν μὲ τὴν Μεγαρίδα καὶ ὠργάνωσε τὰ Ἴσθμια. Ἐπειτα δὲ ἀνεχώρησε καὶ ἐπολέμησε μὲ διαφόρους λαοὺς ἐπὶ δύο ἔτη. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας του οἱ ἐχθροὶ τοῦ τὸν κατηγόρησαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι μόλις ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ πολέμου τὸν ἠγάγκασαν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν νῆσον Σκύρον, ἔνθα εἶχε τὰ πατρικά του κτήματα. Ἐκεῖ μεταβάς ἐφρονεῦθη δολίως, κρημνισθεὶς ἀπὸ τινος ὑψηλοῦ βράχου ὑπὸ τοῦ Λυκομήδους, βασιλέως τῆς Σκύρου.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ ἔτη Κίμων, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, εὗρων τὰ ὄσπια τοῦ Θησεύς, ἔφερεν αὐτὰ εἰς τὰς Ἀθήνας. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐτίμησαν τόσον πολὺ διὰ τὰς καλὰς του πράξεις, ὥστε ἠκοδόμησαν λαμπρὸν ναόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔθεσαν τὰ ὄσπια του· ὁ ναὸς οὗτος σφίζεται ἀκόμη καὶ σήμερον καὶ καλεῖται Θησεῖον.

### Ἄλκηστις.

Ὁ Ἄδμητος, ὁ βασιλεὺς τῶν Φερῶν (Βελεστίνου) ἦτο εὐσεβὴς καὶ δίκαιος καὶ διὰ τοῦτο ἠγάπων αὐτὸν οἱ Θεοί. Οὗτος ἦτο εὐτυχὴς καὶ εἶχε σύζυγον τὴν Ἄλκηστιν, τὴν ὠραίαν καὶ ἐνάρετον θυγατέρα τοῦ Πελείου.

Ὁ Ἄδμητος ἀσθενήσας ἐκινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ. Αἱ δὲ Μοῖραι εἶχον εἰπεῖ, ὅτι θὰ ἐσφίζετο, ἂν ἄλλος τις ἐδέχετο νὰ ἀποθάνῃ ἀντ' αὐτοῦ. Τοῦτο μαθοῦσα ἡ Ἄλκηστις παρεκάλεσε τοὺς Θεοὺς νὰ ἀποθάνῃ αὐτὴ ἀντὶ τοῦ συζύγου της. Οἱ Θεοὶ ἐδέχθησαν τὴν παράκλησιν καὶ ἡ Ἄλκηστις ἀπέθανεν. Ὁ θάνα-

τος τῆς καλῆς βασιλείσσης ἐπροξένησε μεγάλην λύπην εἰς ὄλους. Ὁ δὲ Ἄδμητος διέταξε νὰ πενθήσωσιν ὅλοι οἱ Θεσσαλοὶ, νὰ κόψωσιν τὴν κόμην των καὶ τὴν χαίτην τῶν ἵππων καὶ νὰ μὴ ἀκουσθῇ ἄσμα ἐπὶ ἓν ἔτος.

Τότε μετέβη εἰς τὰς Φεράς καὶ ὁ Ἡρακλῆς καὶ ἐφιλοξενήθη λαμπρῶς εἰς τὰ ἀνάκτορα, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἄδμητου. Παρατηρήσας ὅμως, ὅτι ὅλοι ἦσαν περίλυποι καὶ δακρυσομένοι, ἠρώτησε νὰ μάθῃ τί συνέβη, ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ὑπηρετῶν ἔλεγε τίποτε. Ὅτε δὲ εἶδε τὸν Ἄδμητον καὶ ἠρώτησε αὐτόν, ἔμαθεν τὴν αἰτίαν τῆς λύπης, καὶ ἐλυπήθη πολὺ. Ἀπεφάσισε λοιπὸν τότε νὰ μεταβῇ εἰς τὸν Ἄδην καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ψυχὴν τῆς Ἀλκίτιδος. Πράγματι μετέβη ὁ Ἡρακλῆς καὶ παλαίσας πρὸς τὸν Θάνατον ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἀλκίτιν τὴν ζώην. Ὁ Ἡρακλῆς λαθὼν τότε ἀπὸ τῆς χειρὸς τὴν Ἀλκίτιν ὠδήγησεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἄδμητον, ἀλλ' οὗτος κατ' ἀρχὰς δὲν ἐπίστευσε καὶ ἐνόμισεν ὅτι φάντασμά τι τῆς συζύγου του ἔβλεπεν. Ὅταν ὅμως ὁ Ἡρακλῆς διηγήθη πῶς ἐνίκησε τὸν Θάνατον, ὁ Ἄδμητος ἐχάρη πολὺ, καὶ ἠὺχαρίστησε τὸν εὐεργέτην του καὶ διέταξε νὰ γίνωσιν ἑορταί, εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβε μέρος καὶ ὅλος ὁ λαὸς τῆς Θεσσαλίας. Ὁ Ἄδμητος καὶ ἡ Ἀλκίτις ἔκτοτε ἦσαν πλήρεις εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν εὐεργέτην των Ἡρακλῆ καὶ καθημερινῶς προσηύχοντο ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τοὺς Θεοὺς.

### Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς πατρίδος μας εἶναι μία χώρα, ἣτις καλεῖται Μικρὰ Ἀσία. Εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς χώρας ταύτης, πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ἦτο μία πόλις, ὀνομαζομένη Κοχλῖς.

Ταύτης βασιλεὺς ἦτο ὁ Αἰήτης, ὅστις εἶχεν πολλοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους ἤρπαζεν ἀπὸ τοὺς διερχομένους ἀνθρώπους· πρὸ πάντων ὅμως εἶχε χρυσομάλλον τι θέρασ, τὸ ὁποῖον ἐφύλαττεν ἐν τῷ θάλασσῳ ἀκοίμητος δράκων. Τὸ θέρασ τοῦτο ἐφύλαττεν ἐν τῷ θάλασσῳ ἀκοίμητος δράκων. Τὸ θέρασ τοῦτο ἐφύλαττεν ἐν τῷ θάλασσῳ ἀκοίμητος δράκων.



τὸ ἔδωκεν ὁ Φριξὸς, ὁ ὁποῖος εἶχε μίαν ἀδελφὴν, ὀνομαζομένην Ἑλλην. Ὁ Φριξὸς καὶ ἡ Ἑλλη ἦσαν τέκνα τῆς Νεφέλης καὶ τοῦ Ἀθάμαντος, βασιλέως τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Λεβαδείας. Ὁ Ἀθάμας, ἀποθανούσης τῆς Νεφέλης, ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἰνώ, ἡ ὁποία ἐκακομεταχειρίζετο τὰ τέκνα ταῦτα καὶ ἤθελε νὰ τὰ καταστρέψῃ. Διὰ τοῦτο ἐμηχανεῦθη τὸ ἐξῆς. Ἐπεισε τὰς γυναῖκας νὰ φρυγανίζωσι τὸν πρὸς σπορὰν σῖτον κρυφίως ἀπὸ τοὺς ἀνδρας των. Ὁ τοιοῦτος σῖτος σπειρόμενος δὲν ἐφύτρωνε καὶ ἐπομένως ὁ λαὸς δὲν εἶχε νὰ φάγῃ καὶ ἐστενοχωρεῖτο πολὺ. Τότε ὁ Ἀθάμας ἔστειλεν ἀπεσταλμένους εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ ποία εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀκαρπίας καὶ πῶς ἤθελεν ἀπαλλαγῆ ἡ γῆ τῆς αὐτῆς. Ἡ κακὴ ὄμως Ἰνώ ἐδωροδόκησε τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ εἴπωσιν, ὅτι ἔλαβον τὸν ἐξῆς χρησμὸν. «Ἡ ἀκαρπία θὰ παύσῃ, ὅταν ὁ Ἀθάμας θυσιάσῃ τὸν υἱὸν τοῦ Φριξοῦ εἰς τὸν Δία».

Ὁ Ἀθάμας ἀκούσας τὸν χρησμὸν ἐταράχθη καὶ ἐλυπήθη πολὺ, διότι δὲν ἤθελε νὰ θυσιάσῃ τὸν Φριξὸν ἢ Ἰνώ ὅμως διέδωκε τὸν χρησμὸν εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ ἀπειλῇ τὸν βασιλέα. Ὁ Ἀθάμας ἀναγκασθεὶς τότε διέταξε νὰ δώσωσι τὸν Φριξὸν, ἵνα θυσιασθῇ.

Τότε ἡ μήτηρ των Νεφέλη, παρουσιασθεῖσα εἰς τὰ τέκνα τῆς, ἔδωκεν εἰς αὐτὰ χρυσόμαλλον κριὸν καὶ διέταξε νὰ ἀναβῶσιν ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ ἀναχωρήσωσιν ἀμέσως. Τὰ παιδία ὑπήκουσαν εὐθὺς καὶ ἀναβάντα εἰς τὸν κριόν, ὁ ὁποῖος ἐπέτα εἰς τὸν ἀέρα, ἀνεχώρησαν. Ἐνῶ ὅμως προεχώρουν, ἀπῆντησαν θάλασσαν ἐντὸς τῆς ὁποίας ζαλισθεῖσα ἡ Ἑλλη ἔπεσεν καὶ ἐπνίγη. Ἡ θάλασσα αὕτη ὀνομάσθη Ἑλλήσποντος. Ὁ Φριξὸς ὅμως προεχώρησε μόνος του καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Κοχλίδα, ἔνθα ἔσφαξε τὸν κριὸν καὶ τὸ μὲν κρέας του ἐθυσίασεν εἰς τὸν Δία, τὸ δὲ δέρας ἐχάρισεν εἰς τὸν Αἰήτην εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην βασιλεὺς τῆς Ἰωλκοῦ (νῦν Βόλου) ἦτο



ὁ Πελίας, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ μαντεῖον εἶχεν εἶπει ὅτι «θὰ φρονεῦ-  
θῆ ἀπὸ μονοσάνδαλον». Ὁ Πελίας εἶχεν ἀνεψιόν, ὀνομαζόμενον  
Ἰάσονα, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀπουσιάσει ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ εἶχεν ἀνα-  
τραφῆ μετὰ μεγάλης φροντίδος ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Κενταύρου Χεί-  
ρωνος ἐν τινι σπηλαίῳ τοῦ Πηλίου ὄρους. Ὁ Πελίας, θέλων νὰ  
προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα, ἐκάλεσε πολλοὺς καὶ μετ'  
αὐτῶν καὶ τὸν Ἰάσονα.

Ὁ Ἰάσων, ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του, συνήντησε παρὰ  
τὸν Ἄναυρον ποταμὸν γραίαν τινα, ἣ ὁποία δὲν ἠδύνατο νὰ  
διαβῆ τὸν πλημμυρήσαντα ποταμὸν. Ἡ γραία παρεκάλεισε τὸν  
Ἰάσονα καὶ οὗτος ἔλαβεν αὐτὴν εἰς τοὺς ὤμους του καὶ ἐπέρα-  
σεν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Ἡ γραία ἠύχθη τὸν Ἰάσονα καὶ  
εὐθὺς μετεμορφώθη εἰς νέαν καὶ μεγαλοπρεπῆ γυναῖκα καὶ ἐγένεν  
ἄφαντος. Τότε ὁ Ἰάσων ἐνόησεν, ὅτι αὕτη ἦτο ἡ θεὰ Ἥρα. Ὁ  
Ἰάσων μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἔμεινε μονοσάνδαλος,  
διότι τὸ ὕδωρ εἶχε παρασύρει τὸ ἐν τῶν ὑποδημάτων του. Ὅτε  
δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ εἶδεν αὐτὸν ὁ Πελίας ἐνεθυμή-  
θη τὸν χρησμόν, ἐταράχθη, ἀλλ' ἔκρυψε τὴν ταραχὴν του.  
Μετὰ τὴν ἐορτὴν ὁμοῦς, ἐπιθυμῶν νὰ τὸν καταστρέψῃ, ἐκάλεσεν  
αὐτὸν καὶ εἶπεν· «Ἰάσον, σὲ διατάσσω νὰ μοῦ φέρῃς τὸ χρυσο-  
μαλλον δέρας. Τοῦτο θὰ εἶναι κατόρθωμα, τὸ ὁποῖον θὰ σὲ δοξά-  
σῃ καὶ τιμήσῃ πολὺ». Ὁ Ἰάσων ἐδέχθη τὴν προσταγὴν ταύ-  
την καὶ μετὰ τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Θησέα, τὸν Ὀρφέα καὶ ἄλλους  
ἥρωας, ἀνεχώρησεν ἐπιβάς εἰς ἓν πλοῖον, καλούμενον Ἄργω,  
διότι τὸ κατεσκεύασεν ὁ Ἄργος. Οἱ δὲ ἐπιβάντες αὐτοῦ ὀνομά-  
σθησαν Ἀργοναῦται, καὶ ἡ ἐκστρατεία Ἀργοναυτική,

Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ Βοσπόρου, δὲν ἠδύναν-  
το νὰ προχωρήσωσι, διότι ὑπῆρχον αἱ συμπληγάδες πέτραι, αἱ  
ὁποῖαι ἦνοιγον καὶ ἔκλειον μετὰ μεγάλης ταχύτητος· ἀλλὰ εἰς  
μάντις τυφλός, Φινεὺς ὀνομαζόμενος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔκαμαν  
καλόν, διότι ἐφόνευσαν τὰς Ἀρπυίας (πτηγὰ μεγάλα με πτερά  
δέρμα καὶ ῥάμφος σιδηρᾶ), αἱ ὁποῖαι ἔτρωγον τὴν τροφὴν του,  
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τοῖς εἶπε νὰ ἀφήσωσι μίαν περιστερὰν καὶ ἂν αὕτη παράσῃ, τότε νὰ περάσωσι καὶ αὐτοί. Ἀπέλυσαν λοιπὸν περιστερὰν καὶ διήλθεν αὕτη, ἀλλ' ἐκόπη ὀλίγον ἢ οὐρά της. Κατόπιν διήλθον καὶ οὔτοι μὲ τὸ πλοῖον, ἀλλ' ἐβλάβη ὀλίγον ἢ πρύμνη του. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης αἱ πέτραι ἔμειναν πλέον κεχωρισμέναι κατ' ἀπόφασιν τῶν θεῶν. Τοιουτοτρόπως προχωρήσαντες ἔφθασαν εἰς τὴν Κοχλίδα, ἔνθα ὁ Ἰάσων ἤρπασεν τὸ χρυσοῦν δέρας διὰ τῶν συμβουλῶν τῆς Μηδείας, θυγατρὸς τοῦ Αἰήτου, ὡς ἐξῆς:

Ὁ Ἰάσων παρουσιάσθη εἰς τὸν Αἰήτην καὶ ἐζήτησε τὸ χρυσοῦν δέρας· ὁ δὲ Αἰήτης ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ δέρας ὑπὸ τὸν ἐξῆς ὄρον. Νὰ ζεύξῃ εἰς τὸ ἄροτρον τοὺς δύο χαλκόποδας ταύρους, τοὺς ἀποπνέοντας φλόγας, καὶ νὰ σπεύρῃ ὀδόντας δράκοντος. Ὁ Ἰάσων, τῇ συμβουλῇ τῆς Μηδείας, ἐδέχθη τὴν πρότασιν. Ἡ Μήδεια, ἢ ὅποια ἐλυπήθη τὸν Ἰάσωνα, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν φάρμακα, διὰ τῶν ὁποίων ἠλείφθη, διὰ νὰ δαμάσῃ τοὺς ταύρους καὶ εἶπεν, ὅτι ἐκ τῶν ὀδόντων θὰ φυτρώσωσι γίγαντες, τοὺς ὁποίους καὶ συνεβούλευσε πῶς νὰ φονεύσῃ. Ὁ Ἰάσων διὰ τῶν φαρμάκων κατώρθωσε νὰ ζεύξῃ τοὺς ἀγρίους ταύρους καὶ νὰ σπεύρῃ τοὺς ὀδόντας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνετινάχθησαν ἀμέσως ἐκ τῆς γῆς ἔνοπλοι γίγαντες. Ὁ Ἰάσων τότε ἐκρύβη ὀπίσθεν δένδρου τινὸς καὶ ἔρριψε λίθους εἰς τὸ μέσον αὐτῶν. Οἱ γίγαντες νομίσαντες, ὅτι αἱ μὲν ἤθελον νὰ φονεύσωσι τοὺς δέ, ὤρμησαν ἐναντίον ἀλλήλων, καὶ τοιουτοτρόπως ὁ Ἰάσων, εὐρῶν εὐκαιρίαν, ὤρμησε καὶ ἐφόνευσεν αὐτούς. Ὁ Αἰήτης ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τούτων δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ τὸ δέρας καὶ ἐσκέπτετο πῶς νὰ κατακάυσῃ τὴν Ἀργὴν καὶ νὰ φονεύσῃ τοὺς Ἀργοναύτας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο ὁ Αἰήτης, ὁ Ἰάσων κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὸ δέρας, διότι ἢ Μήδεια διὰ τῆς μαγικῆς τῆς τέχνης καὶ ὁ Ὀρφεὺς μὲ τὴν λύραν του καὶ τὰ ἄσματά του ἀπεκοίμησαν τὸν ἄγρυπνον δράκοντα, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττεν εἰς τὴν ρίζαν τοῦ δένδρου, ἐκ τοῦ

ὁποίου ἐκρέματο τὸ δέρας. Μετὰ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ δέρατος ὁ Ἴάσων, λαβὼν τὴν Μήδειαν καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς Ἄψυρτον, ἔσπευσεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως. Μαθὼν τοῦτο ὁ Αἰήτης ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ τοὺς συλλάβῃ, ἀλλὰ ἡ Μήδεια κόψασα εἰς τεμάχια τὸν ἀδελφὸν τῆς τὰ ἐσκόρπισεν εἰς τὴν θάλασσαν. Τότε προσπαθὼν ὁ Αἰήτης νὰ συλλέξῃ τὰ κομμάτια τοῦ παιδὸς του, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς καιρὸν νὰ ἀπομακρυνθῶσι πολὺ, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς συλλάβῃ.

**Περιπετειώδης ἐπιστροφή.** Οἱ Ἄργοναῦται εἶχον περιπετειώδη ἐπιστροφήν, ἐπειδὴ τὸ ἐγκλημα τῆς Μηδείας ἐξώργισε τὸν Δία. Περιεπλανήθησαν εἰς πλείστα μακρυνὰ μέρη καὶ ὑπέστησαν πολλὰς κακουχίας. Τέλος ἔπλευσαν (τῇ ὁδηγίᾳ τῆς λαλησάσης Ἄργους) εἰς τὴν νῆσον Αἰαίαν, κειμένην, ὡς ἔλεγον, μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Σικελίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατῴκει ἡ θεὰ Κίρκη, ἡ ὁποία ἐκαθάρισεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ φόνου. Ἐκεῖθεν ἔπλευσαν διὰ τοῦ ἐπικινδύνου πορθμοῦ τῆς Σκύλλης καὶ τῆς Χαρύβδews πρὸς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Σικελίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ πρόβατα καὶ οἱ βόες τοῦ Ἥλιου ἐφυλάσσοντο ὑπὸ τῶν θυγατέρων του, καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Κέρκυραν, ἔνθα ἐφιλοξενήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἄλκινού, βασιλέως τῶν Φαιάκων. Μετὰ ταῦτα ἀπέπλευσαν ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἰωλκόν, ἀλλὰ κατὰ τὸν πλοῦν τὴν νύκτα κατελήφθησαν ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἔσωσεν αὐτοὺς ὁ Ἀπόλλων, ὅστις τοξεύσας διὰ βέλους εἰς τὴν θάλασσαν κατεφώτισεν αὐτήν, οἱ δὲ Ἄργοναῦται εἶδον ἐκεῖ πλησίον τῶν νήσων, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν Ἀνάφη, ὡς ἀναφανείσαν παρ' ἐλπίδα. Ἀφοῦ ἐν Ἀνάφῃ ἴδρυσαν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Αἴγιναν καὶ ἐκ ταύτης, πλεύσαντες διὰ τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης, ἔφθασαν τέλος εἰς τὴν Ἰωλκόν, φέροντες τὸ δέρας, ἔνθα ἐγένετο εἰς αὐτοὺς λαμπρὰ ὑποδοχή.

## Τρωϊκὸς πόλεμος.

Εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς νότον τοῦ Ἑλλησπόντου, ὑπῆρξε πόλις ὀνομαζομένη Τροία. Ταύτης βασιλεὺς ἦτο ὁ Πρίαμος, ὁ ὁποῖος εἶχε πολλοὺς υἱοὺς. Ἐκ τούτων εἰς ἔκαλειτο Ἀλέξανδρος ἢ Πάρις. Οὗτος, ἅμα ἐμεγάλωσεν ἔδρασε τὰ πρόβατά του εἰς τὸ ὄρος· ἐκεῖ ἤλθον αἱ θεαὶ Ἀφροδίτη (θεὰ τῆς ὠραιότητος), Ἀθηνᾶ (θεὰ τῆς σοφίας) καὶ Ἥρα (θεὰ τοῦ σύμπαντος), διὰ τὰ ταῖς εἶπη «ποία εἶναι ἡ ὠραιότερα», ἀφοῦ προηγουμένως ὑπεσχέθησαν δῶρα. Ὁ Πάρις εἶπεν, ὅτι εἶναι ἡ Ἀφροδίτη, ἡ ὁποία εἶχεν ὑποσχεθῆναι τῷ δῶσῃ τὴν ὠραιότεραν γυναῖκα τοῦ κόσμου. Ἀφοῦ παρῆλθεν ὀλίγος καιρὸς, ἡ Ἀφροδίτη, διὰ τὰ ἐκτελέσει τὴν ὑπόσχεσίν της, εἶπεν εἰς τὸν Πάριν νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἐκεῖ θὰ εὔρη τὴν ὠραιότεραν γυναῖκα, τὴν Ἑλένην, τὴν σύζυγον τοῦ βασιλέως Μενελάου. Ὁ Πάρις, λαβὼν πλοῖον, μετέβη ἐκεῖ, ἔνθα τὸν περιποιήθη πολὺ ὁ Μενέλαος· ἐπειδὴ ὅμως οὗτος εἶχε σπουδαίαν ἐργασίαν εἰς τὴν Κρήτην, μετέβη ἐκεῖ καὶ ἀφῆκεν ἐντολὴν εἰς τὴν Ἑλένην νὰ φιλοξενῆ τὸν Πάριν, ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ.

Μόλις ὅμως ἀνεχώρησεν ὁ Μενέλαος, ὁ Πάρις συμφωνεῖ μὲ τὴν Ἑλένην καὶ φεύγουσι διὰ τὴν Τροίαν, ἀρπάσαντες πολλοὺς θησαυροὺς τοῦ Μενελάου.

Μετ' ὀλίγον, ἐπανελθὼν εἰς τὴν Σπάρτην ὁ Μενέλαος καὶ μαθὼν τὰ συμβάντα, μετέβη εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἀγαμέμνονα, βασιλέα τῶν Μυκηθῶν, καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους βασιλεῖς, διὰ τὰ τοὺς συμβουλευθῆναι· οὗτοι δὲ τῷ εἶπον νὰ πολεμήσῃ καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ τὸν βοηθήσωσι, συνεννοήθησαν δὲ ὅλοι νὰ συναντηθῶσιν εἰς τὴν Αἰδίδα, πόλιν τῆς Βοιωτίας. Ἐκεῖ συνηθροίσθησαν οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἑλλάδος. Ὁ σοφὸς Νέστωρ, βασιλεὺς τῆς Πύλου, ὁ πολυμήχανος Ὀδυσσεύς, βα-

σιλεύς τῆς Ἰθάκης, ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ ἀνδρειότατος καὶ νεώτατος τῶν Ἑλλήνων, βασιλεὺς τῶν Μυρμηδόνων, ὁ Πάτροκλος φίλος αὐτοῦ, ὁ Διομήδης ἐξ Ἄργους, Αἴας ὁ Τελαμώνιος, Αἴας ὁ Λοκρός, ὁ Ἴδομενεύς, βασιλεὺς τῆς Κρήτης καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ὅλοι οὗτοι ἐξέλεξαν ἀρχιστράτηγον τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ εἶχον 1,200 πλοῖα καὶ ἑκατὸν χιλιάδας στρατοῦ. Ἐν Αὐλίδι ἔμειναν ἐπὶ πολὺν χρόνον, διότι, ἕνεκα νηνεμίας, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποπλεύσωσι. Τότε ὁ στρατὸς ἤρχισε νὰ στενοχωρῆται καὶ πάντες ὑπώπτευον, ὅτι θεὸς τις ἦτο ὠργισμένος κατ' αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἠρώτησαν τὸν μάντιν Κάλχαν, ὁ ὁποῖος εἶπεν, ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἦτο ὠργισμένη, ἐπειδὴ ὁ Ἀγαμέμνων εἶχε φονεύσει τὴν ἔλαφον αὐτῆς καὶ ὅτι δὲν θὰ σταίλῃ οὐρίον ἄνεμον, ἂν οὗτος δὲν θυσιάσῃ τὴν κόρην τοῦ Ἴφιγένειαν. Ὁ Ἀγαμέμνων, ἀκούσας τοῦτο, ἐλυπήθη πολὺ καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠρνεῖτο νὰ θυσιάσῃ τὴν κόρην του, ἔπειτα ὅμως, ἰδὼν τὴν στενοχωρίαν τοῦ στρατοῦ, διέταξε καὶ ἔφερον ἐκ τῶν Μυκηθῶν τὴν Ἴφιγένειαν. Αὕτη ἐλθοῦσα μετὰ τῆς μητρός της Κλυταιμνήστρας καὶ ἀκούσασα τὴν ἀπόφασιν τοῦ πατρὸς της εἶπεν «εὐχαρίστως, πάτερ μου, ἀποθνήσκω ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου». Ὅτε δὲ ἔφερον αὐτὴν εἰς τὸν βωμὸν καὶ εἶδε τὴν μητέρα της νὰ κλαίῃ, εἶπεν. «Μὴ κλαίῃς, ὦ μήτερ· ἰδέ, ὅτι ἡ Ἑλλάς εἰς ἐμὲ ἀποβλέπει καὶ ἀπὸ ἐμὲ ἐξαρτᾶται νὰ ἀποπλεύσῃ ὁ στόλος καὶ νὰ νικήσωσιν οἱ Ἕλληνες τοὺς βαρβάρους. Τὸ ὄνομά μου, ὅτι ἠλευθέρωσα τὴν Ἑλλάδα, θὰ μείνῃ ἀθάνατον. Διατὶ δὲ νὰ ἀγαπῶ τὴν ζωὴν μου περισσότερο ἀπὸ τὴν πατρίδα μου; Δι' αὐτὴν δὲν με ἐγέννησας μήτερ; Θυσιάσατέ με λοιπὸν καὶ κυριεύσατε τὴν Τροίαν». Μόλις εἶπε ταῦτα, ὁ Κάλχας ἔσυρε τὴν μάχαιραν καὶ κατέφερε δυνατὸν κτύπημα κατὰ τοῦ τραχήλου τῆς Ἴφιγενείας. Ἄλλ' ὦ τοῦ θαύματος! Ἡ Ἴφιγένεια ἔγινεν ἄφαντος, ἀναρπασθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ ὁποία μετέφερον αὐτὴν εἰς τὸν ναὸν της καὶ ἔκαμεν ἱέρειαν, εἰς δὲ τὴν γῆν ἔκειτο ἀσπικίρουσα ὠραία καὶ μεγάλη ἔλαφος, τὴν ὁποίαν ἔθυσίασαν.

Εὐθύς τότε ἔπνευσεν οὐριος ἄνεμος καὶ οἱ Ἕλληγες ἐτοιμασθέντες ἀπέπλευσαν πρὸς τὴν Τροίαν. Ὅτε δὲ ἔφθασαν ἐκεῖ ἔστειλαν τὸν Μενέλαον καὶ τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν πόλιν Ἴλιον καὶ ἐζήτησαν τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυρούς, ἀλλ' ὁ Πρίαμος ἀπέρριψε τὴν ἀπαίτησίν των. Τότε οἱ Ἕλληγες ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Ἰλίου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑψηλὰ καὶ ἰσχυρὰ τείχη, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κυριεύσωσιν αὐτό. Ἐπειτα ἐπολιόρκησαν αὐτό, ἣ δὲ πολιορκία διήρκεσεν ἐπὶ δέκα ἔτη κατὰ τὰ ὁποῖα πολλοὶ γενναῖοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τρώων ἐφονεύθησαν. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς πολιορκίας συνέβη φοβερὰ φιλονικία, χάριν τῶν λαφύρων, μεταξὺ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Ἀχιλλέως, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν. Τοῦτο ἐνεθάρρυνε τοὺς Τρώας, οἵτινες πολλάκις ἐπιτιθέντες κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐφόνευσαν πολλούς. Οἱ Ἕλληγες, ἕνεκα τούτου καὶ ἀπελπισθέντες περὶ τῆς κυριεύσεως τῆς Τροίας, παρεκάλεσαν τότε τὸν Ἀχιλλεὺς νὰ λησμονήσῃ τὴν ὀργὴν του καὶ νὰ μεταβῇ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν. Ὁ Ἀχιλλεὺς, συγκινηθεὶς ἐκ τῶν πολλῶν δεινοπαθημάτων τῶν Ἑλλήνων, ἔστειλε τὸν φίλτατόν του Πάτροκλον νὰ βοηθήσῃ αὐτούς, δώσας μάλιστα καὶ τὴν πανοπλίαν του. Ἀλλ' ὁ Πάτροκλος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἔκτορος. Τοῦτο ἐξώργισε τὸν Ἀχιλλεὺς καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του. Ὄρμησε λοιπὸν μετὰ μανίας κατὰ τῶν Τρώων καὶ, τρέψας εἰς φυγὴν καὶ κυνηγῶν αὐτούς, ἐφόνευσε πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας καὶ αὐτὸν τὸν Ἔκτορα. Ἐπειτα δέσας τὸν νεκρὸν τοῦ Ἔκτορος ὀπισθεν τοῦ ἄρματός του ἔσυρεν αὐτὸν εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων, ἔνθα μεταβάς ὁ Πρίαμος κατώρθωσε διὰ παρακλήσεων πολλῶν νὰ λάβῃ αὐτὸν παρὰ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ νὰ θάψῃ μετὰ τιμῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς μετ' ὀλίγον χρόνον ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πάριδος, πληγῶθεις εἰς τὴν πτέρναν, ἣ ὁποία ἦτο τὸ μόνον τρωτὸν μέρος τοῦ σώματός του.



### Δούρειος ἵππος καὶ καταστροφή τῆς Τροίας.

Οἱ Ἕλληνας ἰδόντες ἐπὶ τέλους, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ κυριεύσωσι τὴν Τροίαν διὰ τῆς ἀνδρείας των καὶ τῶν ἐπιθέσεων, κατὰ συμβουλήν τοῦ πολυμηχάνου Ὀδυσσεώς, βασιλέως τῆς Ἰθάκης, προσεποιήθησαν, ὅτι θὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα, ἀφοῦ προηγουμένως κατεσκεύασαν μέγαν ξύλινον ἵππον, ὀνομασθέντα Δούρειον, καὶ ἐκρύβησαν ἐντὸς αὐτοῦ οἱ γενναιότεροι τῶν Ἑλλήνων. Τὸν ἵππον τοῦτον ἔφεραν πλησίον τοῦ φρουρίου καὶ τὸν ἀφήκαν ὡς ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἀθηναῖν. Οἱ Τρῶες ἰδόντες τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων, ἐχάρησαν, διότι ἠλευθερώθησαν πλέον, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ φέρωσι τὸν ἵππον ἐντὸς τῆς πόλεως.

Ὁ Λαοκόων ὅμως, ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀντίστατο καὶ ἔλεγε, ὅτι ὁ ἵππος ἦτο τέχνασμα τῶν Ἑλλήνων, διὰ νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν. Ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα, ἐκτύπησε τὸν ἵππον διὰ μεγάλου δόρατος καὶ ἐγένετο δυνατὸς κρότος. Ἀλλὰ μόλις ἔκαμε τοῦτο, ἐξῆλθον δύο ὄφεις ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ, περικυκλώσαντες τὰ τέκνα του, ἐδάγκωνον αὐτά. Ἐπειτα ἤρπασαν τοῦτον, θελήσαντα νὰ βοηθήσῃ τὰ τέκνα του μὲ ὄπλον καὶ τὸν περιετύλιξαν τόσον σφικτά, ὥστε ἀπέθανε μετὰ τῶν τέκνων. Μετὰ ταῦτα οἱ ὄφεις ἀφήκαν αὐτὸν καὶ συρόμενοι ὑπήγον εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηναῖς. Ὅλοι τότε, εἶπον, ὅτι ὁ Λαοκόων δικαίως ἐτιμωρήθη, διότι ἠθέλησε νὰ βλάβῃ τὸ δῶρον τῆς Ἀθηναῖς, καὶ ἀμέσως ἀποφασίσαντες τὸ ἔφερον ἐντὸς τῆς πόλεως, κρημνίσαντες καὶ μέρος τοῦ τείχους, ἐπειδὴ ἡ θύρα ἦτο μικρά. Τὴν νύκτα ὅμως, ἐνῶ ἐκοιμῶντο οἱ Τρῶες, οἱ Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐντὸς τοῦ ἵππου, ἐξῆλθον καὶ ἀνοίξαντες τὰς θύρας, εἰσῆγαγον ὄλους τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι εἶχον δῆθεν ἀναχωρήσει, ἀλλὰ πράγματι εἶχον κρυφθῆ εἰς τὴν Τάμεδον, καὶ κατέ-



καυσαν τὴν Τροίαν. Τοὺς δὲ Τρῶας κατέσφαξαν καὶ μαζί με τούτους καὶ τὸν Πρίαμον καὶ τὸν Πάριον.

Ἄλλὰ καὶ οἱ Ἕλληγνες ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς πατρίδας των ὑπέφερον πολλὰ δαινά. Ὁ Μενέλαος λαβὼν τὴν Ἑλένην, ἣ ὅποια εἶχε μετανοήσει, ἐπέστρεψε μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις, ὀκτὼ ἐτῶν, εἰς τὴν Σπάρτην. Ὁ Ἀγαμέμνων, ἐπιστρέψας εἰς τὰς Μυκήνας, ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς ἀπίστου συζύγου του Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ ἐξαδέλφου τῆς Αἰγίσθου, Ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ περιπλανήσεις δέκα ἐτῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰθάκην, ἔνθα ἐπανεῦρε τὴν ἐνάρετον σύζυγόν του Πηνελόπην καὶ τὸν υἱόν του Τηλέμαχον. Ἄλλοι δὲ ἐπνίγησαν, ὡς ὁ Αἴας ὁ Λοκρός, καὶ ἄλλοι ἐρρίφθησαν ὑπὸ τῶν τρικυμιῶν εἰς ἄλλας χώρας, ἔνθα ἐγκατεστάθησαν.

**Περιπλανήσεις Ὀδυσσεύς.** Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀποπλεύσας ἐκ τῆς Τροίας μετὰ 12 πλοιά του ἔφθασεν εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὴν πόλιν τῶν Κικόνων Ἴσμαρον, τὴν ὅποιαν ἐκυρίευσεν. Ἐκεῖ ἐφονεύθησαν 72 σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσεύς ὑπὸ τῶν Κικόνων, τῶν μεσογειῶς κατοικούντων, διότι δὲν ἤκουσαν αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσωσιν ἀμέσως. Ἀπ' ἐκεῖ ἔπλευσε πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' ἐνῶ περιέπλεε τὴν Μαλέαν, ἄνεμοι ἐναντίοι ἔφερον τὸ πλοῖον πρὸς τὴν Λιβύην, εἰς τὴν χώραν τῶν Λωτοφάγων, οἱ ὅποιοι ἦσαν φιλόξενοι, εἰρηνικοὶ καὶ ἔτρωγον καρποὺς δένδρου, λεγομένου λωτοῦ. Σύντροφοί τινες τοῦ Ὀδυσσεύς μεταδάντες εἰς αὐτοὺς καὶ φαγόντες λωτὸν ἐλησμόνησαν τὴν πατρίδα των καὶ δὲν ἤθελον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτήν· ἀλλὰ μεταδὰς ὁ Ὀδυσσεὺς ἠνάγκασεν αὐτοὺς διὰ τῆς βίας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ πλοῖα. Ἀπ' ἐκεῖ ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν Κυκλώπων, ἀνθρώπων βιαίων καὶ ἀνόμων, οἱ ὅποιοι τὰ πάντα περιέμενον ἀπὸ τοὺς Θεοὺς, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν οὔτε ἐφύτευον, ἀλλ' ὄλα ἐβλάστανον μόνα των καὶ ὁ σίτος καὶ ἡ κριθὴ καὶ ἡ ἄμπελος. Οἱ Κύκλωπες ἦσαν πολὺ ὑψηλοί, εἶχον ἓνα μόνον ὀφθαλμὸν εἰς τὸ μέτωπον, κατῴκουν

ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων ἐντὸς βαθέων σπηλαίων καὶ ἕκαστος ἐκυβέρνα τὴν οἰκογένειάν του, χωρὶς νὰ φροντίζῃ διὰ τοὺς ἄλλους.

Πρὸ τοῦ λιμένος τῆς χώρας τῶν Κυκλώπων ἦτο νήσος τις μικρὰ καὶ δασώδης, ἣτις εἶχε λιμένα ἀσφαλῆ, εἰς τὸν ὁποῖον κατέπλευσαν ἐν σκοτεινῇ νυκτί, ὡς ἂν ὠδήγησεν αὐτοὺς θεὸς τις. Ἐπὶ τῆς νήσου τούτης ἔζων ἄπειροι ἄγριαι αἶγες, διότι οἱ Κύκλωπες δὲν εἶχον πλοῖα νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ καὶ κυνηγήσωσιν αὐτάς. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλαβε τὸ πλοῖόν του καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ συντρόφους του, ἀφήσας τὰ ἄλλα πλοῖα εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἔπλευσεν εἰς τὴν παραλίαν τῆς χώρας τῶν Κυκλώπων. Ἐκεῖ εἶδε μέγα σπήλαιον ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατόκει ὁ Πολύφημος, ἀνὴρ πελώριος, ὅστις ἐφρόντιζε περὶ τῶν ποιμνίων του καὶ ἔζη μόνος, διαπράττων ἀδικίας. Ὁ Ὀδυσσεὺς λαβὼν δώδεκα ἐκ τῶν συντρόφων του καὶ ἀσκὸν πλήρη οἴνου, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐκ τῆς χώρας τῶν Κικόνων, μετέβη εἰς τὸ σπήλαιον, ἐνθα δὲν εὗρε τὸν Πολύφημον, ἀλλὰ τυροὺς καὶ γάλακτα ἐκ τῶν ὁποίων ἔφαγον. Μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ ὁ Πολύφημος, ὅστις, ἀφοῦ ὠδήγησε τὰ θήλα ἐκ τῶν ποιμνίων του ἐντὸς τοῦ σπηλαίου καὶ ἤμελξεν αὐτά, ἔκλεισε τὸ στόμιον αὐτοῦ δι' ὑπερμεγέθους βράχου, τὸν ὁποῖον οὔτε 20 ἀμάξια δὲν ἠδύνατο νὰ σηκώσωσιν. Ἐπειτα ἤναψε πυρὰν καὶ ἰδὼν τοὺς ξένους, ἀφοῦ ἠρώτησεν αὐτοὺς ποῖοι ἦσαν καὶ πόθεν ἤρχοντο, συνέλαβέ τινας καὶ κατέφαγε καὶ, πῶν ἀφθονον γάλα, ἐξηπλώθη. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσκέφθη νὰ κτυπήσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ ξίφους του θανατηφόρως, ἀλλὰ τίς θὰ ἀπεκύλιε τὸν λίθον ἐκ τοῦ στομίου; Διὰ τοῦτο ἔμειναν ἀπηλπισμένοι εἰς τινα γωνίαν μέχρι τῆς πρωίας, ὅτε ὁ Κύκλωψ ὠδήγησε πάλιν τὰ ποίμνια εἰς τὴν βοσκήν, ἀφοῦ ἔκλεισε τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου. Ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οἱ σύντροφοί του ἔμειναν ἐν τῷ σπηλαίῳ σκεπτόμενοι τίνι τρόπῳ νὰ σωθῶσι. Τὴν ἐσπέραν ἐπιστρέψας ὁ Κύκλωψ εἰς τὸ σπήλαιον, ἀφοῦ εἰσῆγαγε ὄλα τὰ ποίμνια, θήλα καὶ ἄρρενα, καὶ ἤμελξε τὰ θήλα, ἔκλει-

σεν αὐτὸ καὶ λαβὼν δύο συντρόφους τοῦ Ὀδυσσεύς ἔφαγεν αὐτούς. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν οἶνον, τὸν ὁποῖον ἔπιεν ὁ Κύκλωψ· ἔπειτα οὗτος ἐζήτησε καὶ ἄλλον καὶ ἠρώτησε τὸν Ὀδυσσεά πῶς ὠνομάζετο. «Οὔτις» (κανεῖς) ὀνομάζομαι ἀπήντησεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἔδωκε πάλιν εἰς αὐτὸν οἶνον. Ἐπειτα ἔδωκε πολλὰ ἀλλεπάλληλα ἀγγεῖα οἴνου ἕως ὅτου μεθυσθεὶς ὁ Κύκλωψ ἐξηπλώθη ὑπτιος καὶ ἀναίσθητος ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἐξεμῶν ἀνθρώπινα κρέατα. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλαβε χονδρὸν ξύλον, τὸ ὁποῖον εἶχε λεπτύνει εἰς τὸ ἄκρον, καί, πυρακτώσας αὐτό, ἔχωσεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Κύκλωπος· καὶ ἐτύφλωσεν αὐτόν. Ὁ Κύκλωψ, ἀνατιναχθεὶς ἐκ τῶν σφοδρῶν πόνων, ἐφώναζε καὶ προσεκάλεσεν εἰς βοήθειάν του τοὺς ἄλλους Κύκλωπας, οἵτινες, μεταβάντες καὶ σταθέντες πρὸ τοῦ σπηλαίου, ἠρώτησαν αὐτὸν τί ἔπαθεν. Ὁ Πολύφημος ἀπήντησεν, ὅτι «ὁ Οὔτις μὲ ἐτύφλωσεν», οἱ δὲ Κύκλωπες, ἀκούσαντες τοῦτο καὶ νομίσαντες ὅτι παρεφρόνησεν, ἀνεχώρησαν.

Τότε ὁ τυφλὸς Πολύφημος, ἵνα συλλάβῃ τὸν Ὀδυσσεά ἀφήρεσε τὸν λίθον ἐκ τοῦ στομίου τοῦ σπηλαίου καὶ καθήσας παρὰ τὴν θύραν ἐψηλάφα διὰ τῶν χειρῶν του τὰ ἐξερχόμενα πρόβατα. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως δέσας ἀνὰ ἓνα τῶν ὑπολειφθέντων συντρόφων του ὑπὸ τὰς κοιλίας τριῶν κριῶν, αὐτὸς δὲ κρεμασθεὶς ὑπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ μεγαλυτέρου καὶ πλέον δασυμάλλου κριοῦ, κατώρθωσε νὰ σωθῇ καὶ νὰ σώσῃ καὶ τοὺς συντρόφους του. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἔλαβον πολλὰ πρόβατα, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν νῆσον, εἰς τοὺς ἄλλους συντρόφους των, οἱ ὁποῖοι ἐχάρησαν διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν.

\* Ἀπ' ἐκεῖ ἀπέπλευσεν ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τοὺς συντρόφους του καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πλωτὴν νῆσον τοῦ Λιόλου, θεοῦ τῶν ἀνέμων, ὅστις, ἀφοῦ τοὺς ἐφιλοξένησε ἐπὶ ἓνα μῆνα, ἔκλεισε τοὺς ἀνέμους ἐντὸς ἀσκοῦ, ἐκτὸς τοῦ ζεφύρου, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτούς. Ἐπειτα

\* Ἀναφέρονται καὶ τὰ ἄλλα μέρη εἰς τὰ ἴσως περιπλανήθη ὁ Ὀδυσσεὺς ἵνα ἡ διήγησις εἶναι αὐτοτελής.

ἀπέπλευσαν καὶ μετὰ ἑννέα ἡμερῶν ἦσυχον πλοῖν διέκρινον μακρόθεν τὴν Ἰθάκην· ἀλλὰ τότε, ἐνῶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκοιμᾶτο, οἱ σύντροφοὶ τοῦ ἠνοιξαν τὸν ἄσζόν, νομίσαντες, ὅτι ὑπῆρχον ἐντὸς αὐτοῦ πλοῦσια δῶρα τοῦ Αἰόλου, καὶ ἐξώρμησαν οἱ ἄνεμοι, οἵτινες ἔφερον τὸ πλοῖον πάλιν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Αἰόλου. Ὁ Αἰόλος ὅμως δὲν ἐδέχθη αὐτοὺς πλέον καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποπλεύσωσιν, ὅτε μετὰ ἑπταήμερον πλοῦν ἔφθασαν εἰς τὴν χώραν τῶν Λαιστρηγόνων. Οὗτοι ὅμως ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν καὶ κατέστρεψαν ὅλα τὰ πλοῖα αὐτάνδρα, ἐκτὸς τοῦ πλοίου τοῦ Ὀδυσσεύς, ὅστις προφθάσας νὰ ἀποκόψη τὰ πρὸς μνήσια σχοινία, διὰ τῶν ὁποίων ἦτο δεδεμένον τὸ πλοῖον, ἐσώθη μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ συντρόφων του καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον Αἰαίαν, ἐνθα κατόκει ἡ περιφημὸς θεὰ Κίρκη. Ἐκεῖ εἰς τὴν παραλίαν μείνας ὁ Ὀδυσσεὺς ἔστειλε τὸν Εὐρύλοχον μὲ 22 συντρόφους του, διὰ νὰ κατασκοπεύσωσι τὴν χώραν. Οὗτοι φθάσαντες εἰς ὠραίαν τοποθεσίαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἦτο μεγαλοπρεπὲς μέγαρον, ἐστάθησαν πρὸ αὐτοῦ, ὅπου ἐκάθητο λύκοι καὶ λέοντες ἡμερωμένοι, οἱ ὅποιοι πλησιάσαντες τοὺς ξένους καὶ κινοῦντες φιλοφρόνως τὰς οὐράς των, ἤλειγον τὰς χεῖρας αὐτῶν. Τοῦτο ἐνεθάρρουνε τοὺς σύντρόφους τοῦ Ὀδυσσεύς, οἱ ὅποιοι μεταβάντες ἔκρουσαν τὴν θύραν τοῦ μεγάρου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑφαίνε καὶ ἐτραγῶδει μὲ γλυκυτάτην φωνὴν ἡ Κίρκη. Αὕτη ἠνοιξε τὴν θύραν καὶ ἐδέχθη φιλοφρόνως ὅλους τοὺς ξένους, ἐκτὸς τοῦ Εὐρύλοχου, ὁ ὁποῖος δὲν ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ. Ἐπειτα ἐκάθισεν αὐτοὺς ἐπὶ θρόνων καὶ ἔδωκε τροφὴν μειγμένην μετὰ φαρμάκων, ἵνα φάγωσιν· ὅτε ὅμως ἔφαγον ἐκτύπησεν αὐτοὺς διὰ μαγικῆς ῥάβδου καὶ μετέβαλεν εἰς χοίρους καὶ ἐνέκλεισεν εἰς χοίρομάνδρας. Ὁ Εὐρύλοχος, ἀφοῦ περιέμενεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἔξω καὶ εἶδεν, ὅτι οὐδεὶς τῶν συντρόφων του ἐξῆλθεν, ἔτρεξεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ διηγήθη εἰς τὸν Ὀδυσσεῆα τὰ συμβάντα. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀμέσως λαβὼν τὸ δόρυ καὶ τὸ ξίφος ἔσπευσε πρὸς τὸ μέγαρον· ἀλλὰ καθ' ὁδὸν συνήντησε τὸν Ἐρμῆν, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ διηγήθη τί ἔπαθον οἱ σύντροφοὶ του, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν φάρμακον προφυλακτικὸν καὶ ὠδήγησε τί νὰ κάμῃ. Ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς ἔφθασεν εἰς τὸ μέγαρον ἐδέχθη αὐτὸν ἡ Κίρκη μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης, ἐκάθισεν αὐτὸν ἐπὶ ὠραίου θρόνου καὶ ἔδωκε τὸ ὀλέθριον ποτὸν νὰ

πίη. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὁμοῦς ἔρριψε κρυφίως τὸ ἀντιφάρμακον καὶ ὅτε ἡ Κίρκη ὑψωσε τὴν ῥάβδον, ἵνα τὸν μεταβάλλῃ εἰς χοίρον, οὗτος ἐξήγαγε τὸ ξίφος καὶ ὤρησε κατ' αὐτῆς, ὡς θέλων δῆθεν νὰ τὴν φονεύσῃ. Τότε ἡ Κίρκη φοβηθεῖσα ὤρρισθη, ὅτι δὲν θὰ βλάβῃ αὐτόν, ὑπεσχέθη δὲ νὰ μεταμορφώσῃ καὶ τοὺς συντρόφους του, τὸ ὅποῖον καὶ ἔκαμεν, ἀλείψασα αὐτοὺς μὲ φάρμακόν τι. Οἱ σύντροφοὶ ἔγιναν ὠραιότεροι καί, ἀναγνωρίσαντες τὸν Ὀδυσσεῖα, ἐνηγκαλίσθησαν αὐτὸν καὶ ἤρρισαν νὰ κλαίωσιν ἐκ χαρᾶς. Ἐπειτα ἐκάλεσεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους ἐκ τοῦ πλοίου καὶ τοιουτοτρόπως ἔμειναν ἐκεῖ ἐπὶ ἓν ἔτος τρώγοντες, πίνοντες καὶ διασκεδάζοντες.

Μετὰ ταῦτα ἀπέπλευσεν ἐκείθεν καί, κατὰ συμβουλήν τῆς Κίρκης, μετέβη εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ Ὀκεανοῦ, ἵνα καταβῆ εἰς τὸν Ἄδην καὶ ἐρωτήσῃ τὸν μάντιν Τειρεσίαν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα του καὶ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Πλούτωνα καὶ τὴν Περσεφόνην. Ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς κατέβη εἰς τὸν Ἄδην καὶ ἔκαμε τὴν θυσίαν παρουσιάσθη ἡ ψυχὴ τοῦ Τειρεσίου, ἡ ὁποία εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ πάθῃ ἀκόμη πολλὰ δεινά, ἐπειδὴ ὁ Ποσειδῶν ἦτο ὠργισμένος διὰ τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ του Πολυμήμου, καὶ ὅτι ἂν βλάβωσι τὰ πρόβατα τοῦ Ἥλιου, ὅταν θὰ διέλθωσιν ἐκ τῆς νήσου Τρινακρίας, θὰ σωθῆ μόνον αὐτὸς καὶ ἐπὶ ξένον πλοίου θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐπειτα, ἀφοῦ συνωμίλησε μὲ τὴν ψυχὴν τῆς μητρὸς του, τὴν ὁποίαν θελήσας νὰ ἐναγκαλισθῆ δὲν ἠδυνήθη, διότι ἔφρουγεν ὡς σιὰ, καὶ μὲ ἄλλας ψυχάς, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἐπανέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον Αἰαίαν.

Ἄπ' ἐκεῖ, ἀφοῦ ἔλαβεν ἀφθόνους τροφὰς καὶ συνεβουλεύθη τὴν Κίρκην, ἀπέπλευσε καὶ ἔφθασε μετ' ὀλίγον εἰς τὸ μέρος, ὅπου αἱ Σειρῆνες τραγοδοῦσαι γλυκύτατα ἐγοίτηεν τοὺς παραπλέοντας καὶ κατέστρεφον αὐτούς. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὁμοῦς διέφυγε τὸν κίνδυνον τοῦτον, διότι, κατὰ συμβουλήν τῆς Κίρκης, ἔφραξε τὰ ὄτα τῶν συντρόφων του διὰ κηροῦ καὶ διέταξε καὶ ἔδεσαν αὐτὸν ἰσχυρῶς εἰς τὸν ἴστον τοῦ πλοίου καὶ δὲν τὸν ἔλυσαν, καὶ ἂν τοὺς διέτασσε, μέχρις ὅτου ἀπεμακρύνθησαν πολὺ. Τοιουτοτρόπως ἠδυνήθησαν νὰ παραπλεύσωσι τὰς Σειρῆνας, ἀλλὰ ἔφθασεν εἰς πορθμὸν στενόν, εἰς τοὺς

ἀποκρήμους βράχους τοῦ ὁποίου ἦσαν δύο φοβερά τέρατα ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις καὶ περὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶχεν εἰπεῖ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τοὺς συντρόφους του. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς διέταξε τοὺς συντρόφους του νὰ κωπηλατῶσι ταχέως, ἵνα διέλθωσι τὸν πορθιμόν. "Ὅτε ὁμοῦς διήρχοντο αὐτὸν ἡ Χάρυβδις ἀπερρόφησε τὸ ὕδωρ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἀνεφάνη ἡ ἄμμος, καὶ ἔπειτα ἐξήμεσεν αὐτὸ μὲ δύναμιν, ὥστε τὸ πλοῖον ἐκινδύνευσε νὰ καταποντισθῇ. Ἐνῶ δὲ ὅλοι παρετήρουν πρὸς τὴν Χάρυβδιν, τότε τὸ ἄλλο τέρας, ἡ Σκύλλα, ἐτέντωσεν ἄνωθεν ἐκ τῆς σκοτεινῆς ὀλῆς της τοὺς ἑξ̄ λαιμούς της καὶ ἤρπασε διὰ τῶν φοβερῶν κεφαλῶν της ἑξ̄ ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ Ὀδυσσεως, τοὺς ὁποίους ἀσπείροντας ἔφερεν εἰς τὴν ὀπὴν της καὶ κατεσπάρραξεν. Οἱ δὲ ἄλλοι, δι' ἰσχυρᾶς κωπηλασίας διαφυγόντες τὸν κίνδυνον, ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον Τρινακρίαν, ἔνθα ἔβροσκον αἱ ἀγέλαδες καὶ τὰ πρόβατα τοῦ Ἥλιου. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὥρτισε τοὺς συντρόφους του νὰ μὴ βλάβωσι τὰ ζῷα, ἀλλ' ἐκεῖνοι, ὅταν οὗτος ἐκοιμᾶτο, ἔσφαζάν τινα καὶ ἔφαγον αὐτά. Ἐνεκα τῆς πράξεως ταύτης, ὅταν ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς νήσου συνέβη φοβερὰ καταιγὶς καὶ κεραυνὸς πεσὼν εἰς τὸ πλοῖον κατέστρεψεν αὐτὸ καὶ ἐφόνευσε τὸν πηδαλιούχον· τότε οἱ λοιποὶ ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγησαν καὶ μόνον ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσώθη, καθήσας ἐπὶ τινος ξύλου. Οὗτος ἐφέρετο ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μέχρις ὅτου τὴν δεκάτην ἡμέραν ἔρριψαν αὐτὸν τὰ κύματα εἰς τὴν νῆσον Ὠγγυίαν. Ἐκεῖ κατοίκει ἡ Καλυψὼ, ἡ κόρη τοῦ Ἀτλαντος, ἡ ὁποία εὐσπλαγχνισθεῖσα ἐδέχθη αὐτὸν φιλοφρόνως εἰς τὸ ὄραιότατον σπηλαιὸν της καὶ περιποιήθη πολὺ αὐτόν, ἐπιθυμοῦσα νὰ τὸν κάμῃ ἀθάνατον καὶ ἀγήρατον καὶ νὰ μείνῃ πλησίον της. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὁμοῦς ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἴδῃ τὴν πιστὴν σύζυγόν του Πηνελόπην καὶ τὸν υἱὸν του Τηλέμαχον καὶ διὰ τοῦτο ἔκλαιεν πάντοτε καὶ οὐδὲν ἠὲχαρίσται αὐτόν.

Τότε οἱ θεοὶ ἐλυπήθησαν τὸν δυστυχῆ Ὀδυσσεῶ καὶ ἀπεφάσισαν, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ποσειδῶν ἦτο εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰθάκην. Ἐστειλαν λοιπὸν τὸν ἀγγελόν των, τὸν Ἑρμῆν, εἰς τὴν Καλυψὼ νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτὴν τὴν θέλησιν τῶν θεῶν. Αὕτη ἐλυπήθη πολὺ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὑπέκρινε καὶ ὠδήγησε τὸν



Ὀδυσσεύα νὰ κατασκευάσῃ σχεδίαν, διὰ νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ὅτε Ὀδυσσεὺς ἠτοίμασε τὰ πάντα καὶ ἔλαβε τροφὰς ἀνεχώρησε καὶ ἐπὶ 17 ἡμέρας διέπλεεν ἡσυχῶς τὴν θάλασσαν. Τὴν δὲ δεκάτην ὀγδόην ἡμέραν εἶδε μαζρόθεν τὰ ὄρη τῆς νήσου τῶν Φαιάκων· ἀλλ' ὅτε ἐπλησίαζεν εἰς τὰ παραλία αὐτῆς εἶδεν αὐτὸν ὁ Ποσειδῶν, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Λιθιοπίας, καὶ εὐθὺς ἔκαμε φοβερὰν τρικυμίαν, ἣ ὁποία διέλυσε τὴν σχεδίαν. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παλαίων πρὸς τὰ κύματα κατώρθωσε κολυμβῶν, τῇ βοηθείᾳ τῆς θεᾶς Λευκοθέας, μετὰ τρεῖς ἡμέρας νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου. Ἐκεῖ ἐξῆλθε, παρὰ τὰς ἐκβολὰς μικροῦ ποταμοῦ, καί, στρώσας φύλλα ὑπὸ θάμνον τινὰ καὶ σκεπασθεὶς δι' ἄλλων φύλλων, ἐκοιμήθη.

**Ναυσικᾶ.** Ἐνῶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκοιμάτο ἢ Ἀθηνᾶ παρουσιάσθη καθ' ὕπνον εἰς τὴν Ναυσικᾶν, κόρην τοῦ Ἀλκινόου, βασιλέως τῶν Φαιάκων, καὶ συνεβούλευσεν αὐτὴν νὰ μεταβῇ εἰς τὸν ποταμὸν καὶ πλύνῃ τὰ ἐνδύματα. Ἡ Ναυσικᾶ, ὅτε ἐφώτισεν ἢ ἡμέρα, μετέβη εἰς τὸν πατέρα τῆς καὶ εἶπεν· «Ἄγαπητέ μοι πάτερ, διάταξον παρακαλῶ, νὰ μοῦ ἐτοιμάσωσι ἄμαξαν διὰ νὰ μεταφέρω εἰς τὸν ποταμὸν καὶ πλύνω τὰ ὠραῖα ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄπλυτα. Καὶ σὺ βεβαίως πρέπει νὰ φορῆς καθαρὰ ἐνδύματα, ὅταν συνεδριάξῃς με τοὺς ἡγεμόνας. Ἐχεις δὲ καὶ πέντε υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο εἶναι νομφευμένοι, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς ἄγαμοι, οἱ ὁποῖοι θέλουσι νὰ ἔχωσι νεόπλυτα ἐνδύματα, ὅταν μεταβαίνωσιν εἰς τὸν χορόν. Περὶ ὅλων δὲ τούτων ἐγὼ πρέπει νὰ φροντίζω». Ὁ Ἀλκίνοος εὐθὺς διέταξε καὶ ἠτοίμασαν τὴν ἄμαξαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἢ Ναυσικᾶ μετέφερε τὰ ἐνδύματα, ἢ δὲ μήτηρ τῆς διάφορα φαγητά, οἶνον καὶ ἀγγεῖον με εὐῶδες ἔλαιον, διὰ νὰ ἀλειφθῇ, εἰάν ἤθελεν λουσθῇ με τοὺς ἀκολούθους τῆς. Ἐπειτα ἀνέβη ἢ Ναυσικᾶ εἰς τὴν ἄμαξαν, ἔλαβε τὰ ἡνία καὶ ἐμάστιξε τὰς ἡμιόνους διὰ νὰ ἐκκινήσωσιν. Αὐταὶ ἐκίνησαν καὶ ἔφερον τὴν Ναυσικᾶν εἰς τὸν ποταμὸν, ἠκολούθουν δὲ πεζῇ αἱ ὑπηρέτριαι. Ἀφοῦ ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμὸν, ἔπλυναν τὰ ἐνδύματα, ἤπλωσαν αὐτὰ διὰ νὰ

στεγνώσωσι καὶ λουσθῆσαι ἠλείφθησαν μὲ τὸ εὐώδες ἔλαιον. Ἔπειτα, ἀφοῦ ἐπρογευμάτισαν, ἤρχισαν νὰ παίζωσι τὴν σφαῖραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπρώτευεν ἡ Ναυσικᾶ. Ἄλλ', ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν, ζεύξασαι τὰς ἡμιόνους καὶ διπλώσασαι τὰ ἐνδύματα, ἡ Ναυσικᾶ ἔρριψε κατὰ τινος ἀκολούθου τὴν σφαῖραν, ἡ ὁποία, ἀποτυχοῦσα τῆς ἀκολούθου, ἔπεσεν εἰς τὸ βεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Τότε ἐφώναξαν ὅλοι μεγαλοφώνως, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἐξύπνησε καὶ καλυφθεὶς μὲ πυκνόφυλλον κλάδον ἐπροχώρησε πρὸς τὸ μέρος τῶν φωνῶν. Ὅτε δὲ εἶδον αὐτὸν αἱ ἀκόλουθοι ἐφοβήθησαν καὶ ἔφυγον καὶ μόνον ἡ Ναυσικᾶ ἔμεινεν ἀκίνητος. Ταύτην ἰδὼν ὁ Ὀδυσσεὺς παρεκάλεσε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἐνδυμα, ἵνα καλύψῃ τὴν γυμνότητά του καὶ ἠὺχίθῃ νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὴν οἱ θεοὶ ὅ,τι ἐπεθύμει ἡ ψυχὴ τῆς, σύζυγον, περιουσίαν καὶ ὁμόνοιαν, διότι, εἶπε, δὲν εἶναι ἄλλο καλύτερον ἢ ὅταν οἱ σύζυγοι ζῶσιν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ. Ἡ Ναυσικᾶ εἰς ταῦτα ἀπήντησε· «Ἐένε, φαίνεσαι, ὅτι εἶσαι εὐγενῆς καὶ συνετός. Ὁ Θεὸς διανέμει εἰς τοὺς καλοὺς καὶ εἰς τοὺς κακοὺς τὴν δυστυχίαν ὅπως θέλει. Εἰς σὲ ἔδωκε τὴν δυστυχίαν ταύτην, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ὑποφέρῃς ἀγογγύστως. Ἀφοῦ δὲ ἤλθες εἰς τὴν χώραν μας δὲν θὰ στερηθῆς οὔτε ἐνδυμάτων, οὔτε ἄλλου τινός, τὸ ὁποῖον χρειάζεσαι. Θὰ σὲ ὀδηγήσω δὲ εἰς τὴν πόλιν καὶ θὰ σοῦ εἶπω καὶ τὸ ὄνομα τοῦ λαοῦ. Οἱ Φαίακες κατοικοῦσι τὴν χώραν ταύτην, ἐγὼ δὲ εἶμαι θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ἀλκινόου». Ἐπειτα στραφεῖσα πρὸς τὰς ἀκολούθους τῆς διέταξε νὰ πλησιάσωσι πρὸς τὸν ξένον καὶ νὰ δώσωσι τροφὴν καὶ ἐνδύματα, ἀφοῦ πρότερον ὀδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς μέρος ὑπήμενον διὰ νὰ λουσθῇ. Ἀφοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐλούσθη, ἠλείφθη μὲ ἔλαιον καὶ ἐνεδύθη τὰ ἐνδύματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐφαίνετο ὡραιότερος, ἐκάθισε καὶ ἔφαγεν. Ἐπειτα ἠτοιμάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἡ δὲ Ναυσικᾶ εἶπεν εἰς αὐτόν· «Ἐένε, ἐπειδὴ εἶσαι ἄνθρωπος συνετός θὰ κάμῃς ὅπως θὰ σοὶ εἶπω. Νὰ ἀκολουθήσῃς τὴν ἄμαξαν μετὰ τῶν ἀκολούθων μου καὶ

ἔταν πλησιάζωμεν εἰς τὴν πόλιν νὰ μείνης ὀλίγον ὀπίσω, ἕως ἔτου φθάσωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μου, διότι ἐπιθυμῶ νὰ ἀποφύγω τὴν κακολογίαν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐγὼ αὐτὴ θὰ κατηγόρουں ἐκείνην, ἢ ὅποια, παρὰ τὴν συγκατάθεσιν τῶν γονέων τῆς, ἤθελε συναναστραφῆ μεῖ ἀνδρας πρὶν ἀκόμη ἔλθῃ εἰς γάμον. Ὅταν δὲ ἐννοήσης, ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν, τότε νὰ κινήσης καὶ νὰ ζητήσης τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός μου, ὃ ὅποιος πιστεύω, ὅτι θὰ σὲ ὑποδεχθῆ καὶ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν σου». Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησαν καὶ ὅτε ἐφθασαν ἔξω τῆς πόλεως, ὃ μὲν Ὀδυσσεὺς ἐστάθη, ἢ δὲ Ναυσικᾶ προῦχώρησε καὶ μετέβη εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἐπειτα ἐκίνησε καὶ ὃ Ὀδυσσεὺς καὶ τῆ βοήθειᾳ τῆς Ἀθηναῆς εἰσήλθεν εἰς αὐτά, ἔνθα εὗρε λαμπρὰν φιλοξενίαν. Ἐκεῖ ἔμεινεν πολλὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ἐγένοντο πρὸς τιμὴν του συμπόσια καὶ ἀγῶνες. Ἐπειτα ἀπεστάλη διὰ καινουργοῦς πλοίου εἰς τὴν Ἰθάκην, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ναῦται ἀπεβίβασαν αὐτόν, βαθέως κοιμώμενον ἐπὶ τάπητος, εἰς τὴν ξηρὰν καθὼς καὶ τὰ ὠραία δῶρά του, καὶ ἀπέπλευσαν.

Μετὰ πολλὴν ὥραν ἀπὸ τοῦ ἀπόπλου τῶν ναυτῶν ἐξύπνησεν ὃ Ὀδυσσεὺς καὶ μὴ ἀναγνωρίσας τὴν πατρίδα του, ὡς ἐκ τῆς πολυετοῦς ἀπουσίας του, καὶ νομίσας ὅτι οἱ Φαίακες ἔφερον αὐτόν εἰς ἄλλην χώραν, ἤρχισε νὰ καταράται καὶ νὰ κλαίῃ. Ἐνῶ δὲ ἔκλαιε παρουσιάσθη ἢ Ἀθηναῖα μεῖ μορφὴν ποιμένος καὶ ἐβεβαίωσεν αὐτόν, ὅτι ἢ χώρα ἐκείνη ἦτο ἢ Ἰθάκη, γνωστὴ καὶ εἰς τὴν Τροίαν ἀκόμη. Ἐπειτα ἐφανέρωθη εἰς αὐτόν καὶ ὠδήγησε τί νὰ πράξῃ, διὰ νὰ καταστρέψῃ τοὺς μνηστήρας τῆς Πηνελόπης. Οἱ μνηστήρες, νομίσαντες ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ πλέον ὃ Ὀδυσσεὺς ἐκ τῆς Τροίας, ἠνώχλουν ἀπαύστως τὴν Πηνελόπην καὶ ἐφρόντιζον τίς νὰ λάβῃ αὐτὴν σύζυγον· μεταβαίνοντες δὲ καθ' ἑκάστην εἰς τὰ ἀνάκτορα ἔτρωγον, ἔπινον καὶ διεσκέδαζον καὶ ἠπειλοῦν νὰ φονεύσωσιν καὶ τὸν Τηλέμαχον. Ἀκόμη δὲ ἢ Ἀθηναῖα συνεβούλευσε τὸν Ὀδυσσεῖα νὰ μεταβῆ εἰς τὸν πιστόν του χοιροβοσκὸν Εὐμαιον παρὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐμάνθανε τὰ

συμβαίνοντα εἰς τὸν οἶκόν του, διότι αὐτὴ ἤθελε νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Σπάρτην νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Τηλέμαχον νὰ ἐπιστρέψῃ. Ὁ Τηλέμαχος, κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀθηναῖς, εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν Πύλον καὶ εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ μάθῃ περὶ τοῦ πατρὸς του καὶ διὰ νὰ διδαχθῆ πολλὰ εἰς τοὺς ξένους τόπους, νὰ ἀποκτήσῃ φήμην καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἐνοχλήσεις τῶν μνηστήρων. Ταῦτα ἀφοῦ εἶπεν ἡ Ἀθηναῖς, μετεμόρφωσε τὸν Ὀδυσσεά εἰς γέροντα ἐπαίτην καὶ ἔγινεν ἄφαντος.

**Φιλοστοργία Τηλεμάχου.** Πρὸ τοῦ νὰ ἀναχωρήσῃ ὁ Τηλέμαχος εἰς τὴν Πύλον, κατὰ συμβουλήν τῆς Ἀθηναῖς, ἐκάλεσε τοὺς Ἰθακησίους εἰς συνέλευσιν καὶ εἶπεν· «Ἰθακήσιοι σὰς ἐκάλεσα, ἵνα σὰς ἀναγγείλω τὸ διπλοῦν δυστύχημα τοῦ οἴκου μου. Πρῶτον μὲν ἔχασα τὸν πατέρα μου, ὅστις ἦτο βασιλεὺς ὑμῶν καὶ ἐφρόντιζε περὶ ὑμῶν ὡς πατήρ· δεῦτερον δὲ οἱ νέοι τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Ἰθάκης καὶ τῶν πέριξ νήσων ζητοῦσι τὴν μητέρα μου εἰς γάμον, ἐνῶ αὐτὴ δὲν θέλει, καὶ καταστρέφουσι τὴν περιουσίαν μου. Ἐντραπήτε, ὦ Ἰθακήσιοι, καὶ φοβηθῆτε τοὺς θεούς, ἐπειδὴ δὲν προστατεύετε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως σας». Τότε ὁ ἀθθαδέστερος τῶν μνηστήρων ὁ Ἀντίνοος εἶπε· «Τηλέμαχε, διατὶ μᾶς κατηγορεῖς; Δὲν πταίομεν ἡμεῖς διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἡ μήτηρ σου, ἡ ὁποία μᾶς ἠπάτα ἐπὶ τρία ἔτη λέγουσα, ὅτι τότε θὰ ἐκλέξῃ ἓνα ἐξ ἡμῶν ὡς σύζυγον, ὅταν θὰ ἐτελείωνε τὸ πανίον, τὸ ὁποῖον ὕφαιναν. Ἀλλὰ τὸ πανίον τοῦτο δὲν θὰ ἐτελείωνέ ποτε, διότι ὅ,τι ὕφαινε τὴν ἡμέραν τὸ ἐξύφαινε τὴν νύκτα, ἂν δὲν ἀνεκαλύπτομεν τὴν ἀπάτην τῆς. Ἄν θέλῃς νὰ μὴ καταστρέφῃτε ἡ περιουσία σου ἀπόστειλον αὐτήν εἰς τὸν πατέρα τῆς καὶ παρακίνησον νὰ ὑπανδρευθῆ ἓνα ἐξ ἡμῶν. Ἄλλως ἡμεῖς δὲν θὰ ἐξέλθωμεν τῆς οἰκίας σου». Τότε ὁ Τηλέμαχος ἀπήντησε μὲ θυμόν· «Οὐδέποτε θὰ ἀποπέμψω ἐκείνην, ἡ ὁποία μὲ ἐγέννησε καὶ μὲ ἔθρεφεν. Ἄν κάμω τοῦτο καὶ ἡ μήτηρ μου θὰ μὲ καταρασθῆ, οἱ δὲ θεοὶ θὰ

μὲ τιμωρήσωσι καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ μὲ μισήσωσιν. Ἄν σεῖς πάλιν θέλετε νὰ καταστρέφητε τὴν περιουσίαν μου κάμετε τοῦτο. Ἐγὼ ὅμως θὰ παρακαλέσω τοὺς θεοὺς νὰ σᾶς τιμωρήσωσι». Μετὰ ταῦτα ἤτοιμάσθη καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Πύλον καὶ τὴν Σπάρτην.

Ὁ Ὀδυσσεὺς μεταμεμορφωμένος εἰς ἐπαίτην μετέβη εἰς τὸν πιστὸν χοιροβοσκὸν του Εὐμαῖον, ὅστις περιποιήθη αὐτὸν πολὺ. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐπέστρεψε καὶ ὁ Τηλέμαχος εἰς Ἰθάκην, ἀφοῦ διέφυγε τὴν ἐνέδραν τῶν μνηστήρων, καὶ μετέβη κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Εὐμαῖον, τὸν ὁποῖον ἔστειλεν εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν μητέρα του. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Εὐμαίου, τῇ συμβουλῇ τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐφανερώθη εἰς τὸν Τηλέμαχον καὶ ἀμφότεροι συνεσκέφθησαν πῶς θὰ φονεύσωσι τοὺς μνηστέρας. Ὅτε δὲ ἐπέστρεψεν ὁ Εὐμαῖος μετέβη εἰς τὴν πόλιν ὁ Τηλέμαχος καὶ μετὰ τοῦτον, ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Εὐμαίου, καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς, τὸν ὁποῖον ἀνεγνώρισεν ὁ ἀρχαῖος αὐτοῦ κύων Ἄργος, ὅστις κινήσας τὴν οὐράν του ἐκ χαρᾶς ἀπέθανεν. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν τοῖς ἀνακτόροις, κατὰ συμβουλήν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπλησίασε τοὺς μνηστέρας καὶ ἐζήτει ἐλεημοσύνην καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἔδωκαν εἰς αὐτόν, εἰς ὅμως ὁ Ἀντίνοος ἐδίωξεν αὐτὸν μὲ ὕβρεις καὶ ἔρριψε κατ' αὐτοῦ τὸ ὑποπόδιον.

Ὅτε ἐνύκτωσεν, οἱ μνηστέρες μετέβησαν, ἵνα κοιμηθῶσιν, ἡ δὲ Πηνελόπη, προσκαλέσασα τὸν ἐπαίτην, ἐζήτει πληροφορίας περὶ τοῦ ἀνδρός της, μὴ γνωρίζουσα, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Ὀδυσσεὺς. Εὐχαριστηθεῖσα δὲ πολὺ ἐκ τῶν καλῶν πληροφοριῶν διέταξε νὰ περιποιηθῶσιν αὐτὸν καὶ στρώσωσι κλίνην, ἵνα κοιμηθῇ, ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἔμεινεν ἄϋπνος, σκεπτόμενος τίνι τρόπῳ νὰ φονεύσῃ τοὺς μνηστέρας. Τὴν ἄλλην ἡμέραν οἱ μνηστέρες μετέβησαν πάλιν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἤρχισαν τὴν διασκέδασιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τηλέμαχος περιποιήθη τὸν ἐπαίτην οἱ μνηστέρες ὠργίσθησαν, εἰς δὲ ὁ Κτήσιππος ἔρριψε κατ'

αὐτοῦ πόδα βούς, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐκτύπησεν. Ὁ δὲ Ἀγέλαος παρεκίνησε τὸν Τηλέμαχον νὰ προτρέψῃ τὴν μητέρα του νὰ ἐκλέξῃ ἓνα ἐξ αὐτῶν ὡς σύζυγον, διότι ἐβαρύνθησαν νὰ περιμένωσι. Τότε ἡ Πηνελόπη, κατὰ συμβουλήν τῆς Ἀθηναῆς, εἰσήλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν φέρουσα τὸ τόξον τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ εἶπεν· «Ἀκούσατε μνηστήρες, ὅστις ἐξ ὑμῶν ἤθελε τανύσει τὸ τόξον τοῦτο καὶ διαπεράσει διὰ τοῦ βέλους τοὺς δώδεκα τούτους πελέκεις, αὐτὸς θὰ μὲ λάβῃ σύζυγον». Ταῦτα εἰπούσα διέταξε τὸν Εὐμαιον νὰ φέρῃ τὸ τόξον μετὰ τῶν πελέκειων πλησίον τῶν μνηστήρων καὶ ἀνεχώρησεν. Εὐθὺς ὅλοι οἱ μνηστήρες προσεπάθησαν νὰ τανύσωσι τὸ τόξον, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδυνήθη. Τότε ἔλαβεν αὐτὸ ὁ Ὀδυσσεύς, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβεν τὴν ἄδειαν, καὶ θέσας βέλος διεπέρασεν αὐτὸ διὰ τῶν πελέκειων. Ἐπειτα νεύσας πρὸς τὸν Τηλέμαχον καὶ ἔχων βοηθοὺς τὸν Εὐμαιον καὶ τὸν Φιλοίτιον, εἰς τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγου εἶχε φανερωθῆ, ἤρχισε νὰ τοξεύῃ τοὺς μνηστήρας, οἱ ὅποιοι περίτρομοι ἐκρύπτοντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ παρεκάλουν αὐτὸν νὰ τοὺς λυπηθῇ. Ἐφόνευσε δὲ πρῶτον τὸν Ἀντίνοον καὶ ἔπειτα ὅλους τοὺς ἄλλους, ἐκτὸς τοῦ αἰοῖδου Φημίου, ὁ ὁποῖος χωρὶς νὰ θέλῃ ἔφαλλεν εἰς τοὺς μνηστήρας, καὶ τοῦ Μέδοντος, ὅστις περιεπαιεῖτο τὸν Τηλέμαχον. Ἐπειτα ἐκάλεσε τὴν πιστὴν ὑπηρέτριαν Εὐρύκλειαν, ἡ ὁποία, ἀφοῦ μετ' ἄλλων ἐκαθάρισε τὴν αἴθουσαν, ἀνέβη εἰς τὸ ὑπερφῶν καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Πηνελόπην, ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς ἦλθε καὶ ἐφόνευσε τοὺς μνηστήρας. Ἡ Πηνελόπη κατελθούσα ἐκάθησεν ἀντικρὺ τοῦ Ὀδυσσεύς, ἀλλὰ δὲν ὠμίλησεν ἀμφιβάλλουσα ἂν οὗτος ἦτο ὁ ἀνὴρ τῆς. Ὅτε δὲ αὐτὸς εἶπεν εἰς αὐτὴν πολλὰ γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα μόνον οἱ δύο ἐγνώριζον, ἐπεισθη καὶ ἐναγκαλισθεῖσα αὐτὸν κατεφίλησε καὶ διηγῆθη τὰ παθήματά τῆς. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν μετέβη ὁ Ὀδυσσεύς μὲ τὸν Τηλέμαχον καὶ τοὺς δύο πιστοὺς ὑπηρέτας του εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅπου ἕνεκα τῆς λύπης του κατῆκει ὁ γέ-



ρων πατήρ του Λαέρτης, τὸν ὁποῖον ἐναγκαλισθεὶς κατεφίλησε καὶ εἶπεν, ὅτι ἦτο ὁ υἱὸς του. Ὁ Λαέρτης συγκινηθεὶς ἐλιποθύμησεν· ὅτε δὲ συνήλθεν εἰς ἑαυτὸν ἠὲ χαρίστησε τοὺς θεοὺς, ἐπειδὴ ἠξίωσαν αὐτὸν νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἴδῃ πάλιν τὸν ἀγαπητόν του υἱόν, ἐπανελθόντα. Ἐπειτα μετέβησαν ὅλοι εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἔζησαν εὐτυχεῖς μέχρι βαθέος γήρατος.

## Τ Α Ξ Ι Σ Δ'.

### Η ΕΛΛΑΣ ΠΡΟ ΤΩΝ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

#### Ἐθνικὴ ἐνότης τῶν Ἑλλήνων

**Κοινὰ ἱερὰ καὶ κοινὰί πανηγύρεις.** Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἀπετέλουν ἓν κράτος, ὅπως σήμερον, ἀλλ' ἦσαν διηρημένοι εἰς πολλὰς μικρὰς πολιτείας αὐτονόμους, ἀνεξαρτήτους ἀπ' ἀλλήλων, τῶν ὁποίων ἐκάστη εἶχεν ἰδίους νόμους καὶ ἰδίαν διοίκησιν. Ἐν τούτοις ὅμως αἱ πολιτείαὶ αὗται ἦσαν στενωῶς συνδεδεμέναι μεταξύ των διὰ διαφορῶν δεσμῶν, ὥστε οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς ὡς μέλη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους. Οἱ κυριώτεροι δεσμοὶ ἦσαν ἡ κοινὴ καταγωγὴ των, τὰ αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, ἡ αὐτὴ γλῶσσα καὶ ἡ αὐτὴ θρησκεία· ἀκόμη δὲ τὰ μαντεῖα, τὰ συνέδρια καὶ οἱ ἀγῶνες.

**Θρησκεία.** Οἱ πρόγονοι ἡμῶν δὲν ἐλάτρευον τὸν ἀληθῆ Θεόν, ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς ἐλάτρευον τὰς διαφοροὺς δυνάμεις καὶ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως, οἷον τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τοὺς ἀστέρας, τὸ πῦρ, τοὺς ἀνέμους καὶ λοιπά. Μετὰ ταῦτα ἡ ζωηρὰ φαντασία των ἐπροσωποποίησε τὰς διαφοροὺς δυνάμεις καὶ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔπλασε πολλοὺς θεοὺς, ἀνωτέρους καὶ κατωτέρους, μὲ διάφορα ὀνόματα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐφαντάζοντο τοὺς θεοὺς των

ὡς ἔχοντας ἀνθρωπίνην μορφήν καὶ ὄλας τὰς κακίας καὶ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀνθρώπων εἰς μέγαν βαθμόν. Ἐπίστευον, ὅτι οἱ θεοὶ τῶν ἐτρέφοντο μὲ ἀμβροσίαν καὶ νέκταρ, ὅτι συνανεστρέφοντο πολλάκις μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι τινὲς τούτων ἐπροστάτευον ἓνα λαὸν ἢ μίαν πόλιν. Ἡ λατρεία τῶν θεῶν ἐγένετο ἐν ὑπαίθρῳ ἐπὶ ὀρέων καὶ ἰδασῶν ἢ ἐντὸς ναῶν δι' εὐχῶν, δώρων καὶ θυσιῶν. Δώδεκα δὲ ἐθεωροῦντο οἱ μέγιστοι ἐξ ὄλων καὶ ἐκαλοῦντο Ὀλύμπιοι, ὡς κατοικοῦντες ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου. Οὗτοι ἦσαν οἱ ἑξῆς: ὁ Ζεὺς ὁ ἀνώτερος ὄλων τῶν θεῶν, ὁ Ποσειδῶν, θεὸς τῆς θαλάσσης, ὁ Ἀπόλλων, θεὸς τοῦ φωτός, ὁ Ἄρης, θεὸς τοῦ πολέμου, ὁ Ἥφαιστος, θεὸς τοῦ πυρός, ὁ Ἑρμῆς, ὁ ἄγγελος τοῦ Διὸς καὶ θεὸς τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν γραμμάτων, ἡ Ἥρα, σύζυγος τοῦ Διός, ἡ Ἀθηνᾶ, θεὰ τῆς σοφίας, ἡ Ἀφροδίτη, θεὰ τῆς ὠραιότητος, ἡ Ἄρτεμις, θεὰ τοῦ κυνηγίου, ἡ Δημήτηρ, θεὰ τῆς γεωργίας καὶ ἡ Ἑστία, θεὰ προστατίτις τοῦ οἰκιακοῦ βίου.

**Μαντεῖα.** Οἱ πρόγονοί μας ἐπίστευον, ὅτι οἱ θεοὶ προέλεγον τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσι διὰ τῆς φωνῆς καὶ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν (οἰωνῶν), διὰ τῶν ὄνειρων, διὰ τῶν ἀστραπῶν, τῶν βροντῶν, τῶν κεραυνῶν, τῶν σεισμῶν, διὰ τῶν σπλάγχχνων τῶν θυσιαζομένων ζώων καὶ ἄλλων. Οἰωνοὶ ἐλέγαντο τὰ σαρκοφάγα πτηνὰ (ἀετοί, γυψ) ἐκ τῆς φωνῆς τῶν ὁποίων ἢ ἐκ τῆς τοιαύτης πτήσεως αὐτῶν ἐξήγγυον τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν οἱ λεγόμενοι οἰωνοσκόποι. Οἱ δὲ ἐξηγγυῶντες τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν ἐκ τῶν σπλάγχχνων τῶν ζώων ἐλέγαντο ἰεροσκόποι.

Πρὸ πάντων ὁμοῦς ἐπίστευον, ὅτι οἱ θεοὶ προέλεγον τὰ μέλλοντα ἢ ἐφανέρωνον τὴν θέλησίν των διὰ τῶν μαντείων ἢ χρηστηρίων. Τὰ μαντεῖα ἦσαν ναοὶ εἰς ἓνα τῶν θεῶν ἀφιερωμένοι, ἐν τοῖς ὁποίοις ὁ θεὸς ἔδιδε τὴν δύναμιν εἰς τὸν ἱερέα ἢ τὴν ἱέρειαν νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα ἢ νὰ διδῇ ἀλανθάστους συμβουλὰς. Αἱ ἀπαντήσεις (προφητεῖαι) τῶν ἱερέων ὀνομάζοντο *χρησιμοὶ* καὶ οὐδὲν ἄλλο ἦσαν, εἰ μὴ σύντομοι ἀπαντήσεις, σκοτειναὶ καὶ δυσνόητοι. Μαντεῖα ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι πολλά, οἷον ἐν Δωδώνῃ τῆς Ἠπείρου, (τὸ ἀρχαιότατον πάντων, ἐν τῷ ὁποίῳ ἠρμήνευον τὴν θέλησιν τοῦ Διὸς ἐκ τῆς κινήσεως τῶν φύλλων τῆς ἱερᾶς δρυός), ἐν Λεβαδείᾳ, ἐν Ὀρωπῷ, ἐν Δήλῳ,

ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἀλλαγῷ. Ἄλλὰ τὸ ὀνομαστότερον ἔλων ἦτο τὸ ἐν Δελφοῖς τῆς Φωκίδος ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Παρνασσῶ, τὸ ὅποιον ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ὃ ὅποιος ἔδιδε τὴν δύναμιν εἰς ἰερείαν τινα, Πυθίαν καλουμένην, νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα. Ἡ Πυθία διὰ νὰ χρησιμοδοτήσῃ προπαρεσκευάζετο κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔμενε νῆσις· τὴν ἡμέραν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ χρησιμοδοτήσῃ ἐλούετο ἐν τῇ Κασταλίᾳ κρήνῃ, κειμένῃ πλησίον τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐθυμιατίζετο μὲ φύλλα δάφνης. Ἐπειτα ἔπινεν ὕδωρ ἐκ τῆς ἐν τῇ μαντείῳ πηγῆς, καλουμένης Κασωτίδος, καὶ ἐμάσα φύλλα δάφνης καὶ μετὰ ταῦτα ἐκάθητο ἐπὶ τρίποδος, κεκαλυμμένου ὑπὸ φύλλων δάφνης καὶ τοποθετημένου ὑπεράνω χάσματος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήρχοντο ἀναθυμιάσεις. Ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων τούτων ζαλιζομένη ἡ Πυθία προέφερε μετὰ σπασμωδικῶν κινήσεων ἀσυναρτήτους λέξεις, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ἱερεῖς ἐσχημάτιζον τοὺς χρησμούς. Οἱ ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι ἦσαν πεπαιδευμένοι καὶ εὐφρεῖς καὶ ἐφρόντιζον νὰ γνωρίζωσι καὶ τὰς περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας διατέλουν οἱ ζητοῦντες τὸν χρησμόν, ἐσχημάτιζον τοὺς χρησμούς ἐμμέτρους, δυσνόητους καὶ πολλάκις διαφορομένους, δῆλα δὴ διπλὴν ἐξήγησιν ἐπιδεχομένους. Ὅσοῦτος δὲ ἦτο ὁ πρὸς τὸ μαντεῖον τοῦτο σεβασμὸς τῶν ἀρχαίων καὶ τοσαύτη ἡ φήμη αὐτοῦ, ὥστε μετέβαινον εἰς αὐτὸ οὐχὶ μόνον Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ ξένοι ἀπὸ τῆς Ἀσίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἰταλίας. Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸ μαντεῖον ἐκόμιζον πρὸς αὐτὸ διάφορα δῶρα, διὰ τοῦτο ὁ ναὸς τῶν Δελφῶν εἶχεν ἀπείρους θησαυρούς.

**Συνέδρια.** Τὰ συνέδρια ἢ ἀμφικτιονίας ἀπετέλουν γειτονικοὶ λαοὶ καὶ κατ' ἀρχὰς εἶχον σκοπὸν θρησκευτικόν, ἔπειτα δὲ καὶ πολιτικόν. Ταῦτα ἦσαν πολλά, ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἦτο τὸ Δελφικόν, τὸ ὅποιον καὶ κατ' ἐξοχὴν ὠνομάσθη Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον. Εἰς τοῦτο ἐλάμβανον μέρος δώδεκα λαοί, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔστειλε δύο ἀντιπροσώπους, ἓνα διὰ νὰ φροντίξῃ περὶ τῶν θρησκευτικῶν, τὸν Ἱερομνήμονα λεγόμενον, καὶ ἓνα νὰ φροντίξῃ περὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων, τὸν Πυλαγόραν λεγόμενον. Οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι συνήρχοντο δις τοῦ ἔτους, ἦτοι τὸ ἕαρ εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ τὸ φθινόπωρον εἰς τὴν παρὰ τὰς Θερμοπύλας πόλιν Ἀνθήλην, ὅπου ἦτο ναὸς τῆς

Δήμητρος. Ἔργον δὲ εἶχον νὰ λύσωσιν εἰρηνικῶς πᾶσαν διαφορὰν, ἀναφροσμένην μεταξὺ τῶν ἀποτελούντων τὴν ἀμφικτιονίαν λαῶν, νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων καὶ νὰ ἀποφασίζωσι περὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν εὐεργετησάντων τὴν κοινὴν πατρίδα ἢ περὶ τιμωριῶν τῶν προδοτῶν αὐτῆς. Πρὸς δὲ ἐπροστάτευσον καὶ ἐπετήρουν τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον, βραδύτερον δὲ διηύθυνον καὶ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς τελουμένους εἰς αὐτό.

**Ἀγῶνες.** Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πολλαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐτέλουν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐλάμβανον μέρος οἱ κάτοικοι τῆς πανηγυριζούσης πόλεως καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς πόλεων. Τὰς πανηγύρεις ταύτας ἔκαμνον τερπνὰς διὰ μουσικῶν ἀγώνων, ποιητικῶν, φιλολογικῶν καὶ ἰδίως γυμναστικῶν, καθόσον οἱ Ἕλληνες μετ' ἐπιμελείας ἠσχολοῦντο εἰς τὴν γυμναστικὴν, ἣ ὁποία κάμνει τὰ σώματα ὑγιᾶ καὶ εὖρωστα καὶ τὰ μέλη αὐτῶν συμμετρικά. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ πανηγύρεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν κοιναὶ καὶ εἰς τὰς ὁποίας μετέβαινον ἀπ' ὅλα τὰ μέρη θεαταί. Αὗται ἦσαν τέσσαρες αἱ ἑξῆς:

α') Τὰ Πύθια, ἅτινα ἐτελοῦντο ἐν Δελφοῖς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος κατὰ τετραετίαν, εἰς δὲ τοὺς νικητὰς ἐδίδετο στέφανος δάφνης.

β') Τὰ Ἰσθμια, ἅτινα ἐτελοῦντο ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος κατὰ τριετίαν, εἰς δὲ τοὺς νικητὰς ἐδίδετο κλάδος πίτυος.

γ') Τὰ Νέμεα, ἅτινα ἐτελοῦντο ἐν τῇ ἄλσει τῆς Νεμέας πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς κατὰ διετίαν, εἰς δὲ τοὺς νικητὰς ἐδίδετο στέφανος ἐκ σελίνου.

δ') Τὰ Ὀλύμπια ἢ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἵτινες ἐτελοῦντο εἰς τινὰ τῆς Ἠλείας τόπον, ὃ ὁποῖος ἐκαλεῖτο Ὀλυμπίη καὶ παρὰ τὸ ἱερὸν ἄλσος τῆς Ἄλτews πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς. Οὗτοι ἐτελοῦντο κατὰ τετραετίαν, κατὰ μῆνα Ἰούλιον, καὶ διήρουν κατ' ἀρχὰς μὲν μίαν μόνον ἡμέραν, ἔπειτα δὲ πέντε συνεχεῖς, καὶ ἦσαν ἡ μεγίστη τῶν Ἑλληνικῶν πανηγύρεων. Ἡ πανήγυρις αὕτη ἦτο ἡ ἔθνικὴ ἑορτὴ τῶν προγόνων μας, κατὰ τὴν ὁποίαν συνήρχοντο τὰ εἰς διαφόρους μακρυνὰς χώρας διεσπαρμένα τέκνα τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγάπῃ συνεορτάσωσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ γνωρίσωσιν ἀλλήλους ἢ ἀνανεώ

σωσι παλαιάς φιλίας και αισθανθῶσιν, ὅτι ἦσαν μέλη τῆς αὐτῆς φυλῆς, τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Πρὸ τῆς πανηγύρεως κήρυκες ἠλείοι ἀνήγγειλον πρῶτον ἐν τῇ χώρᾳ των ἐπισήμως τὴν ἐκεχειρίαν, δηλα δὴ τὴν διακοπὴν τῶν πολέμων και τῶν ἐμφυλίων στάσεων, και ἔπειτα εἰς τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις και τοιοιτοτρόπως ἐπεκράτει πανταχοῦ ἡ εἰρήνη. Μετὰ τοῦτο ἐκ τῶν πρώτων μετέβαινον εἰς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ Ἑλλανοδίκαι, οἱ ὅποιοι ἦσαν δέκα, ἠλείοι, ἐκλεγόμενοι διὰ κλήρου, και οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον περὶ τῶν ἀγῶνων και ἔκρινον τοὺς διαγωνιζομένους. Μετ' αὐτοὺς μετέβαινον οἱ ἀθληταί, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ εἶναι μόνον Ἕλληνας, διότι οἱ βάρβαροι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ μετέχωσι τῶν ἀγῶνων, ἡδύναντο ὅμως νὰ παρευρίσκωνται εἰς αὐτοὺς ὡς θεαταί. Μετ' αὐτοὺς προσήρχοντο πάντες, ὅσοι ἠθελον νὰ κερδίσωσι τι, πωλοῦντες τρόφιμα και ἄλλα πράγματα εἰς τοὺς πανηγυρίζοντας και τέλος οἱ θεαταί. Οἱ πωληταί ἐξέθετον τὰ ἐμπορεύματά των ἐντὸς σκηνῶν και ππραπηγμάτων, ἐντὸς τοιούτων δὲ και οἱ πλεῖστοι ἢ πάντες οἱ θεαταί κατέλυον και ἔνεκα τούτου πολλοὶ ἔσπευδον νὰ μεταβῶσιν ἐγκαίρως ἢ προαπέστελλον δούλους ὅπως καταλάβωσιν θέσιν καλήν.

Ὅτε ἐπλησίαζον αἱ ἡμέραι τῆς πανηγύρεως μετέβαινον πλήθη λαοῦ ἐξ ἕλων τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Ἠπείρου, τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας και τῶν νήσων αὐτῆς. Καὶ αἱ πόλεις ἀπέστελλον ἐπισήμους ἀντιπροσώπους, θεωροὺς καλουμένους, τῶν ὁποίων ἔργον ἦτο νὰ προσφέρωσι θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος των και νὰ παραστώσιν ἐκ μέρους αὐτῆς εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ἀπεστέλλοντο δὲ ὡς θεωροὶ συνήθως πλούσιοι ἄνδρες, δυνάμενοι και ἐξ ἰδίων νὰ δαπανήσωσι πολλὰ χρήματα πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλοπρεπεστέραν παράστασιν. Τοὺς θεωροὺς ὑπεδέχετο ὁ λαὸς μετὰ θαυμασμοῦ και ἐπευφημιῶν, καθὼς και τοὺς ἐνδόξους ἄνδρας, διότι και οἱ ἐπὶ σοφίᾳ ἢ ῥητορικῇ ἢ πολιτικῇ δυνάμει ἐξέχοντες ἄνδρες δὲν ἀπέφευγον, οὐδὲ περιεφρόνουν τὰς ἑορτὰς και πανηγύρεις, τὰς καθιερωθείσας ὑπὸ τῶν προγόνων, ἀλλὰ μετεἶχον προθύμως αὐτῶν και ἠὺχαριστοῦντο νὰ ἀναστρέφωνται κατ' αὐτὰς μεταξὺ τοῦ λαοῦ ἄνευ ἐπιδείξεως και ἐπιτηδεύσεως. Οἱ ἀγῶνες κατ' ἀρχὰς περιωρίζοντο

εις τὸ δρόμον, ἔπειτα εἰσῆχθησαν καὶ ἄλλα ἀγωνίσματα ὡς ἡ πάλη, τὸ ἔλμα, ἡ δισκοβολία καὶ τὸ ἀκόνισμα καὶ οὕτως ἀπετελέσθη τὸ πένταθλον. Μετὰ ταῦτα δὲ εἰσῆχθησαν ἡ πυγμὴ καὶ τὸ παγκράτιον (ἀγὼν πάλης καὶ πυγμῆς), αἱ ἵπποδρομίαι καὶ αἱ ἄρματιοδρομίαι, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο εἰς ὠρισμένον τόπον, ὁ ὁποῖος ἐκαλεῖτο ἵππόδρομος καὶ ἦτο πλησίον τῆς Ἄλτεως.

Εἰς τοὺς νικητὰς ἐδίδοτο στέφανος ἐκ κλάδων ἀγριελαίας (κοτίνου), τὸν ὁποῖον ἀπέκοπτε παῖς, τοῦ ὁποῖου ἔζων ἀμφότεροι οἱ γονεῖς διὰ χρυσοῦ μαχαιριδίου ἐκ τῆς ἐν τῇ ἄλσει τῆς Ἄλτεως εὕρισκομένης ἐλαίας. Οἱ νικηταί, Ὀλυμπιονίκαί καλούμενοι, ἐστεφανοῦντο ὑπὸ τῶν Ἑλλανοδικῶν, ἐνῶ ὁ κῆρυξ ἐξεφώνει μεγαλοφώνως τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του, καὶ τὸ τῆς πατρίδος του. Ὄταν δὲ ἕκαστος Ὀλυμπιονίκης ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του ὑπεδέχοντο αὐτὸν οἱ συμπολιταί του μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ πολλῶν τιμῶν, παρεχώρουν εἰς αὐτὸν ἰδιαιτέραν ἔδραν ἐν τῇ Θεάτρῳ, σύνταξιν καὶ ἄλλα τιμητικά, οἱ δὲ ποιηταὶ ἐξύμνουν διὰ τῶν ποιημάτων τῶν πρῶτα προτερήματα αὐτοῦ. Πᾶς Ὀλυμπιονίκης ἐνεγράφετο ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν Ὀλυμπιονικῶν, τὸν ὁποῖον διετήρουν οἱ Ἡλεῖσι, μετὰ τρεῖς δὲ νίκας ἐδικαιοῦτο νὰ ἀνεγείρῃ τὸν ἀνδριάντα του ἐν τῇ ἱερῇ ἄλσει τῆς Ἄλτεως. Ἐν τῇ χώρῳ τούτῃ ὑπῆρχον ἄπειρα καλλιτεχνήματα, βωμοὶ καὶ ναοὶ μεγαλοπρεπεῖς μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνετο ὁ ναὸς τοῦ Διὸς. Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχε τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Διὸς, ὕψους 40 ποδῶν, ἔργον τοῦ δαιμονίου καλλιτέχνου Φειδίου. Ἐν τῇ χώρῳ τῆς Ἄλτεως ὑπῆρχον καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀξιόλογα ἀγάλματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου Πραξιτέλους ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ, τὸ ὁποῖον ἀνευρεθὲν εὕρισκεται ἐν τῇ ἐκεῖ μουσεῖῳ, καὶ προκαλεῖ τὴν ἐκπληξίν καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν Ὀλυμπίαν.

### Σπάρτη. Λυκοῦργος.

**Κάθοδος Ἑρακλειδῶν.** Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἑρακλέους, Ἑρακλειδαὶ ὀνομαζόμενοι, διωχθέντες ὑπὸ τοῦ Εὐρυσθέως ἐκ τῆς Πελοποννήσου μετέβησαν εἰς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ Ὀλύμπου, ἐνθα ἠνώθησαν καὶ ἐγένοντο ἀρχηγοὶ τῶν ἐκεῖ κατοικούντων



Δωριέων. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐδιώχθησαν ἀπ' ἐκεῖ μετὰ τῶν Δωριέων ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν, οἵτινες μετέθησαν ἐκεῖ ἐξ Ἡπείρου, καὶ μετέθησαν καὶ κατόκησαν εἰς τὴν μεταξὺ Οἴτης, Γκιώνας καὶ Παρνασσοῦ χώραν, ἣτις ὠνομάσθη Λωρίς. Ἀφοῦ δ' ἔμειναν ἐκεῖ πολλὰ ἔτη ἀπεφάσισαν πάλιν νὰ εἰσβάλωσιν οἱ Ἡρακλεῖδαι μετὰ τῶν Δωριέων εἰς τὴν Πελοπόννησον. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατεσκευάσαν πλοῖα εἰς τὸν λιμένα, ὃ ὅποιος ὠνομάσθη Ναύπακτος, καὶ μεταβάντες εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐκυρίευσαν τὴν Ἀργολίδα, τὴν Λακωνικὴν καὶ τὴν Μεσσηνίαν. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ὠνομάσθη «Κάθοδος τῶν Ἡρακλεϊδῶν», δηλαδὴ ἐπιστροφή τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν πατρίδα των ἢ «κάθοδος τῶν Δωριέων». Ὅτε οἱ Δωριεῖς κατέλαβον τὴν Λακωνικὴν, τινὲς ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς δὲν ἀντεστάθησαν, ἀλλ' ὑπετάχθησαν ἀμέσως καὶ ὠνομάσθησαν Περίοικοι ἢ Λακεδαιμόνιοι ὅσοι δὲ ἀντεστάθησαν, ἀλλ' ἔπειτα ὑπεδουλώθησαν, ὠνομάσθησαν Ἐλλῶτες. Ἐνεκὰ τοῦτου ἦσαν ἐν Λακωνικῇ τρία εἶδη κατοίκων οἱ Δωριεῖς ἢ Σπαρτιάται, οἱ Περίοικοι καὶ οἱ Ἐλλῶτες. Οἱ Δωριεῖς ἢ Σπαρτιάται κατόκουν ἐν Σπάρτῃ, κατεῖχον ὅλας τὰς δημοσίας ἀρχὰς καὶ ἀπετέλουν τὸν διαρκῆ στρατὸν τῆς πολιτείας· δὲν ἐπετρέπετο δὲ νὰ μετέρχωνται ἐμπόριον ἢ τέχνην. Οἱ Περίοικοι κατόκουν τὰς πέριξ τῆς Σπάρτης κώμας καὶ ἐκαλλιέργουν ἐλευθέρως τὰ κτήματά των, πληρώνοντες φέρον τὸ ἥμισυ τῶν προϊόντων εἰς τοὺς Δωριεῖς ἢ Σπαρτιάτας. Οἱ Περίοικοι ἠσχολοῦντο καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ δὲν εἶχον πολιτικὰ δικαίωματα, ἐλάμβανον ὅμως μέρος εἰς τὸν πόλεμον. Οἱ Ἐλλῶτες ἦσαν δούλοι, ὡς τοιοῦτοι δὲ δὲν ἦτο δυνατόν οὔτε νὰ πωληθῶσιν, οὔτε νὰ δωρηθῶσι, καὶ ἔζων καλλιεργοῦντες τὰ κτήματα τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἄλλας οἰκιακὰς ἐργασίας ἐκτελοῦντες.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Λακωνικῆς ὑπὸ τῶν Δωριέων, ἐβασίλευσαν ἐν Σπάρτῃ δύο βασιλεῖς συγχρόνως ὁ Εὐρυσθένης καὶ ὁ Προκλής. Οὗτοι ἦσαν δίδυμοι καί, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ των δὲν εἶπε ποῖος ἦτο ὁ πρωτότοκος, διὰ τοῦτο ἐβασίλευσαν καὶ οἱ δύο. Ἀπὸ τότε ἐβασίλευον ἐν Σπάρτῃ δύο βασιλεῖς.

Μετὰ τινα ἔτη, ἀποθανόντων τούτων, ἐβασίλευον ἐν Σπάρτῃ πάλιν δύο βασιλεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς ἐκαλεῖτο Εὐνομος. Οὗτος

ἀποθανῶν ἀφῆκε δύο υἱούς, τὸν Πολυδέκτην, ὁ ὁποῖος ὡς πρωτότοκος ἐγένετο βασιλεύς, καὶ τὸν Λυκοῦργον· ὁ Πολυδέκτης μετ' ἄλιγον ἀπέθανε καὶ ἀφῆκε τὴν σύζυγόν του ἔγκυον. Ὁ Λυκοῦργος ἕως ἔτου γεννηθῆ τὸ παιδίον ἐγένετο βασιλεύς. Ἡ βασίλισσα ὅμως παρήγγειλεν εἰς τὸν Λυκοῦργον «ὅτι ἂν θέλῃ νὰ τὴν νυμφευθῆ ὑπόσχεται νὰ φονεύσῃ τὸ παιδίον, ἅμα γεννηθῆ» καὶ οὕτως ὁ Λυκοῦργος νὰ γίνῃ ἰσόβιος βασιλεύς. Ὁ Λυκοῦργος προσεποιήθη, ὅτι δέχεται τὴν πρότασιν, ἀλλὰ παρεκάλεσεν αὐτὴν νὰ μὴ φονεύσῃ τὸ παιδίον. Ὅτε ὅμως ἐγεννήθη τοῦτο, ὁ Λυκοῦργος ἔλαβεν αὐτό, τὸ ἐπαρουσίασεν εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν καὶ τὸ ὠνόμασε *Χαρίλαον* (χαρὰ λαοῦ), καὶ ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι ἐπίτροπος αὐτοῦ.

Ὁ Λυκοῦργος μετὰ ταῦτα ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρίδος του, διότι τὸν κατηγορήσεν ἡ βασίλισσα εἰς τὸν λαόν, ὅτι ἐπέβουλεύετο τὴν ζωὴν τοῦ Χαρίλαου, καὶ διότι ἤθελε νὰ μεταβῆ εἰς πολλὰ μέρη, διὰ νὰ μελετήσῃ τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους τῶν ἄλλων λαῶν. Ἀναχωρήσας ὁ Λυκοῦργος μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον, Κρήτην καὶ Ἀσίαν, ἔνθα σπουδάσας τοὺς νόμους τῶν μερῶν τούτων, ἀπέκτησε πολλὰς γνώσεις.

Ὅτε ὁ Λυκοῦργος ἀπουσίαζεν, ἐφονεύθη ὁ Χαρίλαος εἰς μίαν συμπλοκὴν, πρὸς δὲ συνέβησαν πολλαὶ ταραχαὶ καὶ ἐπαναστάσεις καὶ ἡ ἀναρχία εἶχε κορυφωθῆ, ὥστε ἡ Σπάρτη διέτρεχε τὸν κίνδυνον τῆς καταστροφῆς. Διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἔστειλαν καὶ προσεκάλεσαν τὸν Λυκοῦργον διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ θέσῃ νόμους. Ὁ Λυκοῦργος ἐδέχθη, ἀλλὰ πρὶν ἔλθῃ εἰς Σπάρτην, διὰ νὰ γίνῃ περισσότερο σεβαστός εἰς τὸν λαόν, μετέβη καὶ ἔλαβε χρησμὸν τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτὸν ὅπως καὶ εἰς τὸν Θεόν. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Σπάρτην μετὰ ἀποδημίαν 18 ἐτῶν, ἔθεσε τοὺς ἐξῆς νόμους, οἱ ὁποῖοι ἐφρόντισε νὰ εἶναι σύμφωνοι μὲ τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα τῶν Σπαρτιατῶν.

## Οἱ νόμοι τοῦ Λυκούργου.

**Βασιλεῖς.** Κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου ἔμειναν οἱ δύο βασιλεῖς, ὡς καὶ πρότερον, ἀλλὰ ὄφειλον νὰ φροντίζωσι νὰ ἐκτελῶνται οἱ νόμοι, καὶ νὰ εἶναι ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ ἐν καιρῷ πολέμου.

**Γερουσία.** Οἱ βασιλεῖς ἦσαν καὶ πρόεδροι τῆς Γερουσίας, ἀποτελουμένης ἐξ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ γερόντων, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Οἱ γέροντες οὗτοι εἶχον μεγάλην ἐξουσίαν καὶ ἐδίκαζον περὶ ζωῆς καὶ θανάτου. Οὗτοι ἔπρεπε νὰ εἶναι πλέον τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν, παρεσκεύαζον δὲ τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ὑπέβαλλον εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ὁποία, ἂν ἤθελε, τοὺς ἐψήφισεν. Εἰς τὴν συνέλευσιν ἐλάμβανον μέρος μόνον οἱ Σπαρτιᾶται οἱ ὑπερβάντες τὸ 30 ἔτος τῆς ἡλικίας των. Τὴν συνέλευσιν ἐγάλουν οἱ βασιλεῖς ἀνὰ πᾶσαν πανσέληνον.

**Ἐφοροί.** Ἐκτὸς τῶν γερουσιαστῶν ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος καὶ πέντε ἔφοροι, οἱ ὁποῖοι εἶχον μεγίστην ἐξουσίαν, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς νὰ δικάζωσιν.

**Ἀνατροφὴ παιδῶν.** Ὁ Λυκούργος θέλων νὰ καταστήσῃ τοὺς Σπαρτιᾶτας ἐνδοξοτέρους τῶν ἄλλων λαῶν, διέταξεν ὅπως οἱ Σπαρτιᾶται γυμνάζωνται καὶ ἀσχολῶνται εἰς τὸ κυνήγιον καὶ τὰ μὲν μὴ ἀρτιμελῆ παιδιά διέταξε νὰ ῥίπτονται εἰς τὸν Καιάδαν λάκκον, ὁ ὁποῖος ἦτο εἰς τὸ ὄρος Ταύγετον, ὡς μὴ δυνάμενα νὰ γίνωσι καλοὶ στρατιῶται, τὰ δὲ ἀρτιμελῆ ἐλαμβάνοντο ὑπὸ τοῦ δημοσίου μετὰ τὸ ἑβδομον ἔτος καὶ ἀνετρέφοντο δημοσίᾳ, μανθάνοντα ὀλίγην ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Τὰ παιδιά ταῦτα ὑπερσεοῦντο νὰ κοιμῶνται εἰς καλάμια, τὰ ὁποῖα ἐκοπτον μόνον τῶν εἰς τὸν Εὐρώταν ποταμόν, νὰ φορῶσι τὴν ἰδίαν ἐνδυμασίαν ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ θέρους καὶ νὰ ὑποφέρωσι τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν, τὸ ψῦχος καὶ τὸν καύσωνα. Καθ' ἑκάστην δὲ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸν δρόμον, τὸν δίσκον, τὸ ἄλμα, τὴν πάλιν καὶ τὸ ἀκόντιον. Πρὸς δὲ ἐδιδάσκοντο νὰ σέβωνται τοὺς μεγαλυτέρους, νὰ μὴ φλύαρῶσιν, ἀλλὰ νὰ ἀκούωσι μὲ προσοχὴν τὰς ὁμιλίας τῶν γερόντων, καὶ μόνον, ὅταν ἠρωτῶντο, νὰ ἀποκρίνωνται

μέ ὀλίγας λέξεις καί νά ἀποθνήσκωσι χάριν τῆς πατρίδος τῶν. Πρὸς τούτοις ἐμάνθανον μουσικὴν καὶ χορὸν στρατιωτικόν, *πυρρίχην* ὀνομαζόμενον, ἀπεστήθιζον τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου, τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου καὶ διάφορα ἄλλα πολεμικά ἄσματα, τὰ ὁποῖα ἐξύμουν τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πεσόντας. Ὅπως οἱ ἄνδρες τοιοῦτοτρόπως καὶ αἱ γυναῖκες ἐγυμνάζοντο εἰς τὴν σκληραγωγίαν, ἣ ὁποῖα ἔκαμνεν αὐτὰς εὐφρόστους, γενναίας καὶ φιλοπάτριδας. Ἡ Σπαρτιάτις ἠδύνατο ὅλα νά θυσιάσῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος της· ὅταν δὲ ἔδιδεν εἰς τὸν υἱὸν της, μεταβαίνοντα εἰς τὸν πόλεμον, τὴν ἀσπίδα, ἔλεγεν «*ἦ τᾶν ἦ ἐπὶ τᾶς*», δηλὰ δὴ ἦ νά τὴν φέρῃς νικητῆς ἢ ἐπὶ ταύτης νά σὲ φέρωσι νεκρόν !

**Συσσίτια.** Πρὸς τούτοις συνέστησεν ὁ Λυκούργος καὶ συσσίτια, εἰς τὰ ὁποῖα ὄφειλον ἅπαντες οἱ Σπαρτιάται νά λαμβάνωσι μέρος ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς. Εἰς τὰ συσσίτια ταῦτα ἕκαστος ὄφειλε κατὰ μῆνα νά συνεισφέρει ὠρισμένην ποσότητα κριθῆς, τυροῦ κτλ. Ἡ καθημερινὴ τροφή αὐτῶν ἦτο ὁ μέγας ζωμός, ἀποτελούμενος ἐκ χοιρείου κρέατος, βεβρασμένου ἐντὸς αἵματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔρριπτον ὄξος (ξύδι) καὶ ἄλας.

**Διανομὴ τῆς χώρας.** Ἐκτὸς τούτου ὁ Λυκούργος ἐπιθυμῶν νά κάμῃ ὅλους τοὺς Σπαρτιάτας ὁμοίους ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν, ἐμοίρασε τὴν γῆν εἰς ἴσα τεμάχια καὶ ἔδωκεν ἀνά ἓν εἰς ἑκάστην οἰκογένειαν, ἀπαγορεύσας νά πωλῶσι ταῦτα· τὴν καλλιεργίαν δὲ τούτων ἀνέθηκεν εἰς τοὺς Εἰλωτας, ἵνα μὴ ἀπασχολῶνται οἱ Σπαρτιάται. Πρὸς δὲ κατήργησε τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα καὶ εἰσήγαγε σιδηρᾶ. Διέταξε δὲ κανεὶς Σπαρτιάτης νά μὴ μεταβαίνει εἰς ξένην γῆν, ὃ δὲ παραβάτης ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον.

Ἐποῦ ἔβηκε τοὺς νόμους τούτους ὁ Λυκούργος, ἀνεχώρησεν εἰς ξένα μέρη ὀργίσας τοὺς Σπαρτιάτας νά μὴ μεταβάλλωσιν αὐτούς, ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ. Τότε μετέβη εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ ἠρώτησεν ἂν οἱ νόμοι τοῦ ἦσαν καλοὶ. Μαθὼν δέ, ὅτι ἦσαν ἀριστοι, παρήγγειλε τοῦτο εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, καὶ αὐτὸς ἔμεινε μακρὰν καὶ ἀπέθανεν ἕξ ἀσιτίας, ἵνα μὴ ἐπιστρέψῃ πάλιν καὶ τὸν ἀναγκάσωσιν οἱ Σπαρτιάται νά τοὺς μεταβάλλῃ.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ μέγας νομοθέτης Λυκούργος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ

Σπαρτιᾶται χροεωστοῦσι τὴν δόξαν, διότι διὰ τῶν νόμων αὐτοῦ ἐγένοντο οἱ ἀνδρειότεροι ὄλων εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν.

### Ἐποταγὴ τῆς Μεσσηνίας.

**Α' Μεσσην. πόλεμος.** Οἱ Σπαρτιᾶται, ἀφοῦ ἐγένοντο διὰ τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου ὄλων τῶν ἄλλων ἀνδρειότεροι ἐπεθύμησαν νὰ κατακτήσωσι τὴν μεγάλην καὶ εὐφορον χώραν τῆς Μεσσηνίας, ἣτις κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς Λακωνίας, καὶ ἐξήτουν ἀφορμὴν. Δυστυχῶς εὐρέθη ἡ ἐξῆς ἀφορμὴ καὶ ἤρχισεν ὁ πόλεμος μεταξύ Σπαρτιατῶν καὶ Μεσσηνίων.

Εἰς τὰ σύνορα τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Μεσσηνίας ἦτο ναός τις τῆς Θεᾶς Ἀρτέμιδος, ὃ ἐποῖος ἀνήκεν εἰς τοὺς Μεσσηνίους καὶ εἰς τοὺς Σπαρτιάτας· εἰς τοῦτον ἐπανηγύριζον κατ' ἔτος καὶ οἱ δύο λαοί. Ἐνῶ ὅμως μίαν φορὰν τὰ κοράσια τῶν Σπαρτιατῶν ἐχόρευον ἤρπασαν αὐτὰ οἱ Μεσσηνιοὶ καὶ ἐφόνευσαν καὶ τὸν βασιλέα τῶν Τηλέκλων, θελήσαντα νὰ υπερασπισθῇ ταῦτα.

Οἱ Σπαρτιᾶται τότε, λαβόντες στρατόν, ἐκίνησαν κατὰ τῶν Μεσσηνίων, καὶ ἐνίκησαν τούτους, κυριεύσαντες καὶ μίαν πόλιν, τὴν Ἀμφειαν. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτοι ἦσαν ἀδυνατώτεροι τῶν Σπαρτιατῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον Ἰθώμην καὶ ἐκεῖθεν νὰ πολεμῶσιν. Ἐπὶ τέλους δὲ στενοχωρηθέντες ὑπὸ τῆς πείνης ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν πῶς θὰ σωθῶσι· τοῦτο δὲ εἶπεν «ὅτι θὰ σωθῶσιν, ἔταν θυσιάσωσι κόρην ἐκ βασιλικοῦ αἵματος καταγομένην». Ὁ Ἀριστόδημος, ὃ ἀρχηγὸς τῶν Μεσσηνίων, ἀκούσας τὸν χρησμόν, ἐθυσίασεν ἐκουσίως τὴν κόρην του, διὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του. Οἱ Μεσσηνιοὶ τότε, λαβόντες θάρρος, ὤρμησαν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ διώξαντες ἐκ τῆς χώρας των, συνέλαβον 300 αἰχμαλώτους, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Θεόπομπον, τοὺς ὁποίους ἐφόνευσαν.

Ἐπειτα ὅμως ὃ Ἀριστόδημος, βλέπων τρομακτικὰ ὄνειρα διὰ τὸν θάνατον τῆς κόρης, ἐφόνευσεν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς. Ἐνεκα τούτου οἱ Μεσσηνιοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντισταθῶσι πλέον εἰς τοὺς Σπαρτιάτας παρέδωκαν τὸ φρούριον Ἰθώμην, καὶ ἄλλοι μὲν ἐφυγον εἰς ξένα μέρη, ἄλλοι δὲ ἔγιναν δοῦλοι τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ δοῦλοι

οὔτοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ στέλλωσι τὸ ἥμισυ τῶν εἰσοδημάτων των, ὡς φόρον εἰς τοὺς Σπαρτιάτας· εἰς τὰς κηδείας δὲ τῶν βασιλέων νὰ μεταβαίνωσιν εἰς Σπάρτην ἄνδρες καὶ γυναῖκες, φοροῦντες μαῦρα φορέματα, καὶ νὰ κλαίωσι διὰ τὸν θάνατον τούτων. Ὁ πόλεμος οὗτος ὠνομάσθη Πρῶτος Μεσσηνιακὸς καὶ διήρκεσεν 20 ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 763 μέχρι τοῦ 743 πρὸ Χριστοῦ.

**Β' Μεσσην. πόλεμος.** Οἱ Μεσσηνιοὶ ἔμειναν δοῦλοι περὶ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη, ὅτε ἀνεφάνη εἰς ἤρωσ ὀνομαζόμενος Ἀριστομένης, καταγόμενος ἐκ βασιλικῆς γένους. Οὗτος συναθροίσας ἀρκετὸν στρατόν, ἔχει μόνον ἐπολέμησε καὶ ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας, ὅπου τοὺς ἀπῆντησεν, ἀλλὰ προῦχώρησε μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Σπάρτης. Μίαν νύκτα βροχεράν καὶ πολὺ σκοτεινὴν κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Σπάρτην καὶ νὰ κρεμάσῃ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς μίαν ἀσπίδα, ἐπὶ τῆς ὁποίας, ἔγραψεν «ὁ Ἀριστομένης τῇ Ἀθηνᾷ ἐκ τῶν λαφύρων τῶν Σπαρτιατῶν»· δηλαδὴ ὁ Ἀριστομένης ἀφιερώνει εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ταύτην τὴν ἀσπίδα, ἣ ὁποία εἶναι ἀπὸ τὰ κυριευθέντα ἔπλα τῶν Σπαρτιατῶν. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ἰδόντες τοῦτο οἱ Σπαρτιάται, ἔστειλαν καὶ ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον τί νὰ πράξωσι· τοῦτο ὅμως ἀπεκρίθη, ὅτι τότε θὰ νικήσωσιν «ὅταν λάθωσιν ἀρχηγὸν Ἀθηναίων». Τότε ζητήσαντες ἀρχηγὸν παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἔλαβον ἓνα χωλὸν ποιητὴν, ὀνομαζόμενον Τυρταῖον. Ἐδῶκαν δὲ τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι, διότι ἐπεθύμουν νὰ νικηθῶσιν οἱ Σπαρτιάται.

Ὁ Τυρταῖος ὅμως διὰ τῶν ποιημάτων του ἐνέπνευσε τοσοῦτον ἐνθουσιασμόν καὶ θάρρος εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ὥστε οὔτοι κατώρθωσαν νὰ νικήσωσι τοὺς Μεσσηνίους καὶ νὰ συλλάβωσι τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀριστομένων. Τοῦτον οἱ Σπαρτιάται ἔρριψαν εἰς τὸν Καιάδαν λάκκον, ὅπου ἔρριπτον τοὺς κακούργους. Ἐκ τοῦ λάκκου ὅμως ὁ Ἀριστομένης ἐξῆλθε διὰ μιᾶς ὀπῆς, διὰ τῆς ὁποίας εἰσῆρχετο μία ἀλώπηξ καὶ ἔτρωγε πτόματα. Ταύτην συλλαβὸν ἐκ τῆς οὐρᾶς ὁ Ἀριστομένης καὶ ἀκολουθῶν ἐξῆλθεν. Ἀφοῦ ὅμως ἔμεινεν ὀλίγον χρόνον ἀκόμη καὶ ἐπολέμησε μετὰ τοὺς Σπαρτιάτας, μετέβη ἔπειτα εἰς τὴν νῆσον Ῥόδον, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

Πολλοὶ τότε ἐκ τῶν Μεσσηνίων μετέβησαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν,



ἄλλοι δὲ εἰς τὴν νῆσον Σικελίαν καὶ ἔκτισαν μίαν πόλιν, τὴν Μεσσήνην, ἣ ὅποια μέχρι σήμερον σφύζεται.

Ὁ πόλεμος οὗτος ὠνομάσθη Δεύτερος Μεσσηνιακὸς καὶ διήρκεσε περὶ τὰ 27 ἔτη, ἀπὸ τοῦ ἔτους 685 — 658 πρὸ Χριστοῦ.

Ἐκτοτε πλέον ἡ δύναμις τῆς Σπάρτης ηὐξήθη μεγάλως καὶ ἐντὸς ὀλίγου αὕτη ἀνέλαβε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου.

### Ἄθῆναι. Κόδρος.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἀπὸ παλαιῶν χρόνων κατήκουν εἰς δώδεκα αὐτονόμους πόλεις· ἀλλ' ὁ Θησεύς, καταργήσας τὴν αὐτονομίαν τῶν πόλεων τούτων, ἤνωσεν αὐτὰς πολιτικῶς ὑπὸ μίαν ἀρχὴν καὶ ἔκαμεν κέντρον καὶ πρωτεύουσαν τὰς Ἀθήνας. Ἐπὶ διακόσια σχεδὸν ἔτη ἐβασίλευον ἐν Ἀθήναις οἱ ἀπόγονοι τοῦ Θησεῶς, ἕως ἔτου ἐλθῶν ἐκ Πύλου ὁ Μέλανθος, ὁ υἱὸς τοῦ Νηλέως, ἤρπασε τὴν βασιλείαν. Τοῦ Μελάνθου τούτου υἱὸς ἦτο ὁ Κόδρος, ὅστις διὰ τοῦ ἔκουσίου θανάτου του ἔσωσε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τοῦ Δωριεῖς. Οὗτοι, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Λακωνικῆς, ἠθέλησαν νὰ ἐπεκτείνωσι τὰς κατακτήσεις των· διαβάντες λοιπὸν τὸν Ἴσθμὸν ἐκυρίευσαν τὰ Μέγαρα καὶ ἔπειτα ἐπῆλθον κατὰ τῆς Ἀττικῆς. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν χρησμὸν ἀπὸ τοῦ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἂν θὰ νικήσωσι τὸ δὲ μαντεῖον ἀπεκρίθη· «ὅτι ἐκεῖνο τὸ στράτευμα θὰ νικήσῃ, τοῦ ὁποίου ὁ βασιλεὺς θὰ φονευθῇ».

Ὁ Κόδρος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, μόλις ἤκουσε τὸν χρησμὸν τοῦτον, διὰ νὰ νικήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, ἔκαμε τὸ ἐξῆς· ἐνεδύθη φορέματα χωρικοῦ καὶ λαθῶν ἐν δρέπανον μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Δωριέων καὶ προσεποιεῖτο, ὅτι μαζεύει ξύλα. Ἐκεῖ φιλονικήσας πρὸς τινὰ στρατιώτην, ἐφονεύθη παρ' αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγων στείλαντες οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Δωριέων ἐζήτησαν τὸν φονευθέντα βασιλέα των, αἱ δὲ Δωριεῖς μαθόντες, ὅτι ὁ φονευθεὶς ἦτο βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, ἀνεχώρησαν ἀμέσως διὰ τὴν Πελοπόννησον, φοβηθέντες μήπως νικηθῶσι.

Μετὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον Κόδρου ἐγένεν βασιλεὺς ὁ υἱὸς του Μένων καὶ ἔπειτα ὁ Ἄκαστος. Ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα τινὲς τῶν βασιλέων παρημέλησαν τὰ πολεμικὰ καὶ δὲν ἐγνώριζον πλέον ἀπὸ αὐτὰ, Ψηριοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

διὰ τοῦτο διωρίσθη καὶ δεύτερος ἄρχων, εἰδικὸς δι' αὐτά, ὀνομασθεὶς πολέμαρχος. Ἐπειτα προσετέθη καὶ τρίτος ἄρχων, ὁ ὁποῖος ὀνομάσθη ἀπλῶς ἄρχων. Οἱ ἄρχοντες οὗτοι ἦσαν ἰσόβιοι καὶ ἐξελέγοντο ἐκ τοῦ γένους τοῦ Κόδρου, κατόπιν ὁμοῦς ἢ ἀρχὴ τῶν περιωρίσθη εἰς δέκα ἔτη καὶ ἐξελέγοντο ὄχι μόνον ἐκ τοῦ γένους τοῦ Κόδρου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τελευταῖον ἢ ἀρχὴ τῶν περιωρίσθη εἰς ἓν ἔτος. Ἐκ τῶν ἀρχόντων ὁ πρῶτος ὀνομάσθη ἐπώνυμος, διότι διὰ τοῦ ὀνόματός του ἐχρονολογοῦντο τὰ ψηφίσματα καὶ τὰ ἔγγραφα, ὁ δεύτερος βασιλεὺς καὶ ὁ τρίτος πολέμαρχος. Μετὰ ταῦτα προσετέθησαν καὶ ἄλλοι ἕξ ἄρχοντες, ὀνομαζόμενοι θεσμοθέται, οἱ ὁποῖοι ὄφειλον νὰ φυλάττωσι τοὺς θεσμοὺς, τοὺς νόμους δὴλα δὴ, καὶ νὰ δικάζωσι σύμφωνα μὲ αὐτοὺς τοὺς παρανομοῦντας. Πάντες οὗτοι οἱ ἑννέα ἄρχοντες ἐξελέγοντο ἐκ τῶν εὐπατριδῶν καὶ διωρίζοντο κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς ἕξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς. Ἡ βουλή αὕτη ἐπετήρει τοὺς ἄρχοντας, τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων, ἐφρόντιζε διὰ τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως καὶ ἐτιμῶρει τοὺς ἀκοσμοῦντας καὶ ἀέργους.

Ἐπειδὴ ὁμοῦς, ἕνεκα ἐλλείψεως νόμων, οἱ πλούσιοι ἐπίεζον τοὺς πτωχοὺς καὶ συνέβαινον φιλονικίαι, ἀπεφάσισαν νὰ θέσωσι τοιοῦτους καὶ ἐξέλεξαν ὡς νομοθέτην ἓνα ἄνδρα, ὀνομαζόμενον Δράκοντα. Ἄλλ' οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος, περὶ τῶν ὁποίων ἐλέγετο, ὅτι ἦσαν λίαν αὐστηροί, δὲν ἐβελτίωσαν τὴν κατάστασιν τῶν πιεζομένων πτωχῶν. Ἐνεκα τούτου οἱ Ἀθηναῖοι ἐδίωξαν τὸν Δράκοντα, ὅστις μετέβη εἰς τὴν νῆσον Αἴγινα, ἔνθα ἀπέθανε, τοὺς δὲ νόμους του ἀπέρριψαν. Ἀφοῦ ὁμοῦς παρήλθεν ὀλίγος χρόνος, ἤρχισαν πάλιν νὰ συμβαίνωσι φιλονικίαι καὶ ταραχαί. Πρὸς κατάπαυσιν λοιπὸν τῶν ταραχῶν τούτων ἀπεφάσισαν ἐκ συμφώνου καὶ ἀνέθηκαν εἰς ἄλλον σοφὸν ἄνδρα, καλούμενον Σόλωνα, νὰ συντάξῃ νέους νόμους, εἰς τοὺς ὁποῖους ὄφειλον νὰ ὑποταχθῶσι πάντες.

### Νόμοι τοῦ Σόλωνος.

Ἀφοῦ ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Σόλων κατὰ πρῶτον κατήργησε τὴν βάρβαρον συνήθειαν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ πολῖται ἐδανείζοντο ἐπὶ ὑποθήκῃ τῶν σωματίων. Ὅσοι δὲ διὰ χρεὴ εἶχον γίνεαι δοῦλοι

ἡλευθερώθησαν, οἱ δὲ ἔξω τῆς Ἀττικῆς πωληθέντες ὡς δοῦλοι ἐξηγοράσθησαν καὶ ἡλευθερώθησαν.

Ἐπειτα διήρσεσε τοὺς κατοίκους εἰς τέσσαρας τάξεις· Εἰς **Πεντακοσιμεδίμους**, τοὺς ἔχοντας εἰσόδημα 300—500 μεδίμων,\* σίτου ἢ κριθῆς ἢ μετροπῆς οἴνου καὶ ἐλαίου. (Ἐκ τούτων ἐξελέγοντο οἱ ἄρχοντες). Εἰς **ἰππεῖς**, τοὺς ἔχοντας εἰσόδημα 200—300 μεδίμων ἢ μετροπῆς καὶ ἐπομένως δυναμένους νὰ τρέφωσι πολεμικὸν ἵππον. Εἰς **ζευγίτας**, τοὺς ἔχοντας 150—250 μεδίμων ἢ μετροπῆς εἰσόδημα καὶ ἐπομένως δυναμένους νὰ τρέφωσιν ἓν ζευγὸς βοῶν. (Ἐκ τῶν τάξεων τούτων διωρίζοντο οἱ ὑπάλληλοι). Καὶ εἰς τοὺς **θητάς**, τοὺς ἔχοντας εἰσόδημα ὀλιγότερον τῶν 150 μεδίμων. Οὗτοι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνωσι μέρος μόνον εἰς τὰς γενικάς συνελεύσεις (ἐκκλησίας) τοῦ λαοῦ. Ὁ Σόλων τὴν ἐκκλησίαν ἔκαμε κυρίαρχον τῆς Πολιτείας, ἐλάμβανον δὲ μέρος εἰς αὐτὴν πάντες οἱ πολῖται, οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ἄνω τῶν 20 ἐτῶν. Αὕτη ἐνήφιζε τοὺς νόμους, ἐξέλεγε τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς δικαστάς, ἐξίτηε παρ' αὐτῶν εὐθύνας, ὥριζε τοὺς φόρους καὶ ἀπεφάσιζε



περὶ πολέμου ἢ εἰρήνης καὶ περὶ συμμαχίας. Εἰς τὰς ἐκκλησίας ὁμιλοῦν μόνον οἱ ἔχοντες τὸ 50 ἔτος τῆς ἡλικίας των συμπληρωμένον.

Συνέστησε βουλήν ἐκ 400 ἀνδρῶν, ἡ ὁποία συνέτασσε τοὺς νόμους καὶ τοὺς ὑπέβαλλεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ. Οἱ βουλευταὶ ἔπρεπε νὰ ἔχωσι συμπληρωμένον τὸ 30 ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ ἐξελέγοντο κατ' ἔτος διὰ κλήρου.

Πρὸς δὲ διωργάνωσε τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ ὁποίου οἱ δικασταὶ ἦσαν ἰσόβιοι καὶ ἔπρεπε πρότερον

\* Ὁ μεδίμνος ἦτο μέτρον ξηρῶν καρπῶν σίτου, κριθῆς καὶ εἶχε βάρος 36 περίπου ὀκάδων. Ὁ δὲ μετροπῆς ἦτο μέτρον ὑγρῶν καὶ περιελάμβανε 27 περίπου ὀκάδας.

νά εἶχον ὑπηρετήσῃ ἄρχοντες. Ὁ Ἄρειος Πάγος εἶχε τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα καὶ πρότερον, ἀκόμη δὲ ἐπετήρει τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων, τὰ ἦθη τῶν πολιτῶν καὶ τὴν θρησκείαν, τιμωρῶν τοὺς ἀσεβεῖς, τοὺς ἀσώτους καὶ ἐδίδασκε τοὺς φονεῖς καὶ τοὺς ἐμπρηστὰς.

Ὁ Σόλων διὰ τῶν νόμων τοῦ ἠλάττωσε τοὺς βαρεῖς τόκους, τὸ ὁποῖον ἦτο καλὸν διὰ τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἠύξησε τὴν ἀξίαν τῶν νομισμάτων, Ἐκαστος δὲ πολίτης ὄφειλε νὰ ἔχῃ ὠρισμένον ἐπάγγελμα, εἰ δ' ἄλλως ἐτιμωρεῖτο.

Καὶ τέλος ἐνομοθέτησεν, ἵνα οἱ παῖδες γυμνάζονται καὶ μανθάνωσι γράμματα καὶ μουσικὴν. Ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου ἔτους μέχρι τοῦ δεκάτου ἐβδόμου ἐγυμνάζοντο εἰς τὰς παλαιστράς καὶ τὰ γυμναστήρια, διὰ νὰ γίνωνται ρωμαλέοι καὶ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς πατρίδος. Ὅπως δὲ ἐν Σπάρτῃ, οὕτω καὶ ἐν Ἀθήναις ὁ ὑπὲρ πατρίδος θάνατος ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἐνδοξότερος, οἱ δὲ ἐν πολέμῳ πεσόντες ἐθάπτοντο μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ τὰ τέκνα τῶν ἀνετρέφεοντο δι' ἐξόδων τοῦ Δημοσίου.

Ἀφοῦ ἔθεσε τοὺς νόμους ὁ Σόλων ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ περιηγηθῇ πολλὰ μέρη καὶ διὰ νὰ αὐξήσῃ τὰς γνώσεις του, ὀρκίσας τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ μεταβάλλωσιν ἐπὶ 10 ἔτη τοὺς νόμους του.

### *Σόλων καὶ Κροῖσος.*

Ὁ Σόλων ἦτο ἀπόγονος τοῦ Κόδρου καί, ὅτε ἦτο ἀκόμη νέος, περιηγήθη εἰς πολλὰς ξένας χώρας, ἐμελέτησε τοὺς νόμους καὶ τὰς προόδους αὐτῶν καὶ ἀπέκτησε πολλὰς καὶ διαφόρους γνώσεις, ὥστε διὰ τὴν πολυμαθειάν του κατετάχθη μετὰ τῶν σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν περιήγησίν του μετέβη καὶ εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Λυδίας Κροῖσον, ὅστις ἦτο πλουσιώτατος καὶ ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν του εὐδαιμονέστατον. Λέγουσιν ὅτι, ὅταν ὁ Κροῖσος εἶδε τὸν σοφὸν Σόλωνα, ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν εἶδεν ἄλλον εὐδαιμονέστερον. Ὁ Σόλων χωρὶς νὰ κολακεύσῃ αὐτὸν εἶπε· «Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον, ὃ βασιλεῦ». Ἐκπλαγεὶς ὁ Κροῖσος διὰ τοῦτο ἠρώτησεν αὐτὸν πάλιν καὶ εἶπε· «Διατί κρίνεις τὸν Τέλλον εὐδαιμονέστερον;». Ὁ δὲ Σόλων ἀπήντησε· «Πρῶτον μὲν, διότι ὁ Τέλλος ζῶν εἰς εὐτυχοῦσαν

πόλιν ἀπέκτησε τέκνα καλὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ εἶδε νὰ γεννηθῶσιν ἐκ πάντων αὐτῶν τέκνα καλὰ καὶ νὰ ζήσωσιν ὅλα· δεύτερον δέ, διότι ἔχων ἀρκετὴν διὰ τὸν τόπον μας περιουσίαν ἀπέθανε λαμπρότατον θάνατον. Διότι, μάχης γενομένης ἐν Ἐλευσίῃ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ τῶν γειτόνων τῶν Μεγαρέων, βοηθήσας καὶ εἰς φυγὴν τρέψας τοὺς πολεμίους, ἀπέθανεν ἐνδοξότατα καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν αὐτὸν δημοσίᾳ δαπάνῃ ἐκεῖ, ὅπου ἔπεσε καὶ τὸν ἐτίμησαν μεγάλως». Ὁ Κροῖσος, ἀκούσας ταῦτα, ἠρώτησε πάλιν τὸν Σόλωνα τίνα νομίζει δεύτερον, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἦτο αὐτὸς τοιοῦτος. Ἀλλ' ὁ Σόλων ἀπήντησε: «Τὸν Κλέοβον καὶ τὸν Βίτωνα. Οὗτοι ἦσαν Ἀργεῖοι, εἶχον ἀρκετὴν περιουσίαν καὶ σωματικὴν δύναμιν τοσαύτην, ὥστε ἦσαν νικηταὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας. Οὗτοι ἐν ἡμέρᾳ πανηγύρεως, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ των, ἰέρεια οὖσα τῆς Ἥρας, ἦτο ἀνάγκη νὰ κοιμισθῇ εἰς τὸν ναὸν ἐφ' ἀμάξης, συρομένης ὑπὸ ζεύγους βοῶν, οἱ δὲ βόες ἐβράδυνον νὰ ὀδηγηθῶσιν, ἐξεύχθησαν οἱ ἴδιοι καὶ ἔσυρον τὴν ἀμάξαν 45 στάδια καὶ ἔφερον ἐν καιρῷ τὴν μητέρα των εἰς τὸν ναόν. Ἀφοῦ δὲ οἱ νεανία ἔχαμον ταῦτα, οἱ μὲν Ἀργεῖοι περικυκλώσαντες αὐτοὺς ἐμακάριζον τὴν ὁμίην των, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, διότι εἶχε τοιαῦτα τέκνα. Ἡ δὲ μήτηρ οὖσα περιχαρὴς διὰ ταῦτα, ἐστάθη πρὸ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἥρας καὶ ἤρχετο νὰ δώσῃ ἢ Θεὰ εἰς τὰ τέκνα της, τὰ ὁποῖα ἐτίμησαν αὐτὴν μεγάλως, ὅ,τι εἶναι ἄριστον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἐθυσίασαν καὶ διεσκέδασαν, κοιμηθέντες οἱ νέοι ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ δὲν ἐξύπνησαν πλέον, ἀλλὰ τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ζωῆς των. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι κατασκευάσαντες ἀγάλματα αὐτῶν, ἀφιέρωσαν εἰς τοὺς Δελφοὺς εἰς ἔνδειξιν, ὅτι ὑπῆρξαν ἄνδρες ἄριστοι».

Μετὰ ταῦτα ὁ Κροῖσος ὀργισθεὶς εἶπεν: «ὦ ξένη Ἀθηναῖε, τὴν δὲ ἰδικὴν μου εὐδαιμονίαν τόσον ἀναξίαν θεωρεῖς, ὥστε οὐδὲ πρὸς ἰδιώτας ἀνθρώπους ἔκρινες ἐμὲ ἄξιον;» Τότε ὁ Σόλων ἀπήντησεν: «ὦ Κροῖσε, μὲ ἐρωτᾷς περὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι πολὺ εὐμετάβλητα καὶ ἀβέβαια. Ἐξ ὅλων τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου οὐδεμίᾳ παρουσιάζει τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔφερον ἢ προηγουμένη. Βλέπω ὅτι καὶ πλουσιώτατος εἶσαι καὶ βασιλεὺς πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνο ὁμως τὸ

ὁποῖον μὲ ἠρώτησας δὲν δύναμαι νὰ σοὶ τὸ ὁμολογήσω πρὶν ἢ μάθω, ὅτι ἔτελείωσας καλῶς τὸν βίον. Διότι πολλοὶ πλουσιώτατοι δὲν εἶναι εὐτυχεῖς, ἐνῶ ἄλλοι μετρίαν ἔχοντες περιουσίαν εἶναι εὐτυχεῖς. Ὅστις θὰ διέλθῃ ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ ἐν εὐτυχίᾳ καὶ ἀποθάνῃ καλῶς, εἶναι ἄξιος, ὧ βασιλεῦ, νὰ ὀνομασθῇ εὐδαιμόμων. Πρέπει λοιπὸν παντὸς πράγματος νὰ βλέπωμεν τὸ τέλος· διότι εἰς πολλοὺς ἡ τύχη, ὑποδείξασα πρῶτον εὐδαιμονίαν, ἔπειτα ἀνέτρεψεν τούτους καθ' ὀλοκληρίαν». Ταῦτα εἰπὼν ὁ Σόλων δὲν ἠγαράστηκε τὸν Κροῖσον, ἀλλ' ἐξεδιώχθη ὑπ' αὐτοῦ, νομισθεῖς πολὺ ἀμαθής, ἐπειδὴ, ἀφήνων τὰ παρόντα ἀγαθὰ, συνεβούλευε νὰ βλέπωμεν τὸ τέλος παντὸς πράγματος.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σόλωνος συνέβησαν δυστυχήματα εἰς τὸν Κροῖσον. Οὗτος εἶχε δύο υἱοὺς τὸν μὲν ἓνα ἐκ γενετῆς κωφόν, τὸ δὲ ἄλλον καθ' ὅλα καλόν. Οὗτος ὁ καλὸς ἐφρονεῦθη κατὰ τὸ κυνήγιον. Μετὰ ταῦτα ὁ Κῦρος, βασιλεὺς τῆς Περσίας, πολεμήσας πρὸς τὸν Κροῖσον καὶ νικήσας αὐτὸν συνέλαβεν αἰχμάλωτον καὶ διέταξε νὰ ἀνάψωσιν πυρὰν καὶ νὰ θέσωσιν ἐπ' αὐτῆς τὸν Κροῖσον. Ἐνῶ δὲ ἔμελλε νὰ καῆ ὁ Κροῖσος ἐνεθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σόλωνος καὶ τρεῖς ἐφώνησε μὲ μεγάλην φωνὴν «Σόλων». Τοῦτο ἀκούσας ὁ Κῦρος διέταξε τοὺς διερμηνεῖς νὰ ἐρωτήσωσιν αὐτὸν ποῖον θεὸν ἐπικαλεῖται. Ὅτε δὲ ὁ Κροῖσος διηγήθη ὅλα, ὅσα εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Σόλων, ὁ Κῦρος σκεφθεὶς περὶ τῆς ἀσταςίας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, μετεμελήθη καὶ διέταξε καὶ κατεβίβασαν τὸν Κροῖσον ἐκ τῆς πυρᾶς καὶ εἶχεν αὐτὸν ὡς σύμβουλον καὶ ἐφέρετο μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης.

**Ἀνάκτησις Σαλαμῖνος.** Ὁ Σόλων διεκρίνετο διὰ τὴν πολιτικὴν του πείραν καὶ σύνεσιν, διὰ τὴν χρηστότητα τοῦ χαρακτήρος καὶ διὰ τὴν θερμὴν φιλοπατρίαν του. Ἡ πρώτη πράξις του διὰ τῆς ὁποίας ὠφέλησε τὴν πατρίδα του καὶ διὰ τῆς ὁποίας εἴλκυσε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν συμπολιτῶν του ἦτο ἡ ἀνάκτησις τῆς Σαλαμῖνος, ἡ ὁποία ἐγένεν ὡς ἐξῆς. Οἱ Μεγαρεῖς εἶχον ἀφαιρέσει πρὸ τινῶν ἐτῶν παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν Σαλαμῖνα, ἐπειδὴ δὲ οἱ συχνοὶ πόλεμοι, τοὺς ὁποίους ἔκαμον πρὸς ἀνάκτησιν αὐτῆς ἀπέβησαν εἰς μάτην, διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι ἀπελπισθέντες ἐψήφι-



σαν νόμον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον, ἐκεῖνος, ὅστις ἤθελε προτείνει τὴν ἐπανάληψιν τοῦ πολέμου πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Σαλαμῖνος. Ὁ Σόλων ἐθεώρει τὸν νόμον τοῦτον ὡς ἐντροπὴν διὰ τὴν πατρίδα του καὶ ἐλυπεῖτο βλέπων κατεχομένην τὴν ὠραίαν νῆσον ὑπὸ τῶν Μεγαρέων. Ἡμέραν λοιπὸν τινά, διὰ νὰ ἀποφύγη τὴν τιμωρίαν τοῦ νόμου, προσεποιήθη τὸν τρελλὸν καὶ τρέξας εἰς τὴν ἀγοράν, ἤρχισε νὰ ἀπαγγέλλῃ ἐνθουσιῶδες ποίημα ἐνώπιον τοῦ πλήθους. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἐνθουσιασθέντες ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Μεγαρέων, ἐνίκησαν αὐτοὺς καὶ ἀνέκτησαν τὴν Σαλαμίνα τῷ 600 π. Χ.

## Π Ε Ρ Σ Ι Κ Ο Ι Π Ο Λ Ε Μ Ο Ι

### Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι.

Αἱ διάφοροι μεταναστεύσεις, αἱ ὅσαι ἐγένοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα ἢ κἀθοδος τῶν Δωριέων ἢ Ἡρακλειδῶν ἐγένεν ἀφορμὴ, ἐνεκα τῆς ὁποίας πολλοὶ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος νὰ ἀφήσωσι τὰς πατρίδας των καὶ νὰ μεταικήσωσιν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ παράδειγμα τούτων ἐμιμήθησαν κατόπιν καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν νικητῶν Δωριέων, οἱ ὅσοι διηυθύνθησαν ἐκεῖ καὶ ἐγκατεστάθησαν. Τιοιουτοτρόπως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἰδρύθησαν εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα διάφοροι Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι· α') αἱ Αἰολικαί, τὰς ὁποίας ἔδρυσαν πολλοὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐκ Πελοποννήσου μετὰ τῶν ἐκ τῆς Βοιωτίας Αἰολέων εἰς τὰ βορειοδυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τῶν ἀποικιῶν τούτων ὀνομαστότεραι ἦσαν ἡ Τένεδος, ἡ Μυτιλήνη ἐπὶ τῆς νήσου Δέσθου, ἡ Κύμη, ἡ Σμύρνη, ἣτις βραδύτερον ἐγένεν Ἰωνική, καὶ ἄλλαι· β') αἱ Ἰωνικαί, τὰς ὁποίας ἔδρυσαν, πρὸς νότον τῶν ἀνωτέρω, οἱ ἐκ τῆς Αἰγιαλείας ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν διωχθέντες Ἴωνες καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν καταφυγόντες. Τῶν ἀποικιῶν τούτων ὀνομαστότεραι ἦσαν αἱ Κλαζομεναί, ἡ Ἐφεσος, ἡ Φώκεια, ἡ Κολοφών, ἡ Μίλητος, ἡ Χίος καὶ ἡ Σάμος· καὶ γ') αἱ Δωρικαί, τὰς ὁποίας ἔδρυσαν αἱ Δωριεῖς ἐκ τῆς Μεγαρίδος

καὶ τῆς Ἀργολίδος μεταθάντες. Τούτων ὀνομαστότεροι ἦσαν ἡ Ῥόδος, ἡ Κῶς, ἡ Ἀλικαρνασσός, ἡ Κνίδος καὶ ἄλλαι. Ὅλοι δὲ αἱ ἀποικίαι αὗται ἀπέβησαν ἀξιόλογοι καὶ ὀνομασταί, διότι ἐγένοντο κέντρα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας καὶ προήγαγον πολὺ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἐν ταῖς ἀποικίαις αὐταῖς ἐγεννήθησαν οἱ ἐξοχώτεροι ἄνδρες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὡς ὁ Ὅμηρος, ὁ Θαλῆς, ἡ Σαπφώ, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἡρόδοτος καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Βραδύτερον μετὰ πολλὰ ἔτη οἱ Ἕλληνες ἴδρυσαν καὶ ἄλλας πολυαρίθμους ἀποικίας εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης, τοῦ Εὐξείνου πόντου μέχρι τῆς Ἀζοφικῆς, εἰς τὰ νότια παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου, τῆς Κυρηναϊκῆς, τῆς Ἡπειροῦ, τῆς Ἰλλυρίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰσπανίας, τῆς νήσου Σικελίας καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας. Ἐν αὐτῇ μάλιστα τόσον μέγα ἦτο τὸ πλῆθος τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικίων, ὥστε ἡ χώρα αὕτη ὠνομάσθη Μεγάλη Ἑλλάς. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἑλληνισμός, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὰ ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ οἱ ἑλληνικοὶ νόμοι ἐξηπλώθησαν πανταχοῦ τῆς γῆς, ὅπου εὐφορος γῆ ἢ καλὸς λιμὴν ἢ εὐκολία τῆς συγκοινωνίας εἴλκυεν τοὺς ἀποίκους Ἕλληνας. Αἱ ἀποικίαι πολιτικῶς ἦσαν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῶν μητροπόλεων· ὁ μόνος δὲ δεσμὸς αὐτῶν ἦτο τὸ σέβας πρὸς τὴν μητρόπολιν καὶ ἡ λατρεία τῶν πατρῶων θεῶν.

**Ἰωνικὴ ἐπανάστασις.** Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι ἐδόξασαν πολὺ τὴν Ἑλλάδα, διότι κατ' αὐτοὺς ἔν μικρὸν ἔθνος, ἡ Ἑλλάς, κατενίκησε τὸ μέγα καὶ ἰσχυρὸν κράτος τῶν Περσῶν. Ἡ δὲ νίκη τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξε νίκη τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας κατὰ τῆς βαρβαρότητος καὶ τοῦ δεσποτισμοῦ. Ἀφορμὴ δὲ τῶν πολέμων τούτων ὑπῆρξεν ἡ Ἰωνικὴ ἐπανάστασις.

Εἶπομεν, ὅτι εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπῆρχον Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι. Τὰς ἀποικίας ταύτας ὑπεδούλωσεν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν καὶ διήρπασεν εἰς σατραπείας (νομούς). Εἰς ἐκάστην τούτων εἶχε διορίσει καὶ ἀνὰ ἓνα σατράπην (τύραννον), ὁ ὅποιος ὤφειλε νὰ συναθροίσῃ τοὺς φόρους καὶ ἀποστέλλῃ εἰς τὸν βασιλέα. Τοιοῦτος τύραννος εἰς τὴν Μίλητον, πόλιν παράλιον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἦτο ὁ Ἀρισταγόρας. Οὗτος εἶχεν ἀφορμὰς κατὰ τοῦ τότε βασιλέως τῶν

Περσῶν Δαρείου καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναστατήσῃ κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ κἀμῃ τοῦτο μόνος του, μετέβη εἰς τὴν Σπάρτην, εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Ἐρέτριαν, διὰ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν. Καὶ οἱ μὲν Σπαρτιᾶται δὲν τῷ ἔδωκαν, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς τῷ ἔδωκαν πλοῖα καὶ χρήματα. Ἐλθὼν τότε ὀπίσω ἐπανεστάτησε καὶ τὰς ἄλλας Ἴωνικὰς ἀποικίας καὶ κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ τὰς Σάρδεις, πρωτεύουσαν τῆς Λυδίας, αἱ ὁποῖαι ὅμως κατόπιν κατεστράφησαν ἐκ πυρκαϊᾶς, διότι πολλαὶ τῶν οἰκιῶν ἦσαν καλάμιναι, πολλαὶ δὲ εἶχον τὰς ὀροφὰς καλάμινας. Τοῦτο παρώργισε τὸν Δαρεῖον, ὅστις ἔστειλε πολὺν στρατὸν καὶ ὑπέταξε τὰς πόλεις ταύτας πάλιν, ἀπεφάσισε δὲ νὰ τιμωρήσῃ καὶ τοὺς Ἀθηναίους, διότι ἐδοθήθησαν τὸν Ἀρισταγόραν. Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία τῶν Περσικῶν ἢ Μηδικῶν πολέμων. Μετ' ὀλίγον λοιπὸν χρόνον ἔστειλε τῷ 491 πρὸ Χριστοῦ, τὸν γαμβρὸν του Μαρδόνιον κατὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ πολλοῦ στρατοῦ καὶ στόλου· ἀλλ' οὗτος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ δρόμου, διότι ὁ μὲν στρατὸς του ἔπαθε πολλὰ δυστυχήματα καθ' ὁδόν, τὰ δὲ πλοῖά του κατεστράφησαν ἐκ τρικυμίας εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἄθω (Ἄγιον ὄρος).

### *Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη.*

(Ἐν ἔτει 490 πρὸ Χριστοῦ)

Ὁ Δαρεῖος ὠργίσθη ἀκόμη περισσότερο, ἐπειδὴ ὁ Μαρδόνιος ἐπέστρεψεν ἄπρακτος, καὶ ἠτοίμασε νὰ ἀποστείλῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πολὺ περισσώτερα στρατεύματα. Στρατηγούς δὲ τῶν στρατευμάτων διώρισε δύο, τὸν Δάτιν καὶ τὸν Ἀρταφέρνην· ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτοι δὲν ἐγνώριζεν τὸν δρόμον νὰ ἔλθωσιν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὡς ἔδηγόν τὸν Ἰππίαν τὸν Ἀθηναῖον, ὅστις εὐρίσκετό ἐκεῖ.

Ὁ στρατὸς οὗτος δὲν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ δρόμου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεχείρησε νὰ ἔλθῃ ὁ Μαρδόνιος, ἀλλὰ διὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Αἱ δὲ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὑπετάγησαν εἰς τὸν στρατὸν. Ὅτε ἔφθασεν ὁ στρατὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπολιόρκησε τὴν Ἐρέτριαν καὶ ἐκυρίευσεν αὐτήν. Ἐπειτα ἀπεδιβάσθη ἅπας ὁ στρατὸς συμποσούμενος εἰς 115,000 ἄνδρας εἰς τὸν Μαραθῶνα,

πεδιάδα μεγάλην τῆς Ἀττικῆς. Οἱ Ἀθηναῖοι μόλις ἤκουσαν τοῦτο ἔτρεξαν ἐκεῖ συμποσούμενοι εἰς 10,000· κατόπιν δὲ ἦλθον καὶ 1000 Πλαταιεῖς ἀπρόσκλητοι πρὸς βοήθειαν. Ἔστειλαν ἕμως εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ ζητήσωσι βοήθειαν, ἀλλ' οὗτοι δὲν ἔδωκαν, διότι δὲν ἐξεστράτευον πρὶν γίνῃ πανσέληνος, ὑπεσχέθησαν ἕμως νὰ στείλωσι κατόπιν.



Μιλτιάδης

Τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων ἦσαν 10 στρατηγοί, ἐκ τῶν ὁποίων 5 ἤθελον νὰ γίνῃ ἀμέσως ἡ μάχη, οἱ δὲ ἄλλοι 5, ὅταν ἔλθωσι καὶ οἱ Σπαρτιάται. Ὁ Μιλτιάδης ἕμως, καλύτερος τῶν στρατηγῶν, ἔπεισε τοὺς ἄλλους νὰ πολεμήσωσιν ἀμέσως. Τότε ὕλοι παρεχώρησαν τὴν ἀρχηγίαν εἰς αὐτὸν καὶ τοιουτοτρόπως ὁ Μιλτιάδης ἐγένετο ἀρχιστράτηγος.

Ὁ Μιλτιάδης παρέταξε τὸν στρατὸν του καταλλήλως ἀπέναντι τοῦ Περσικοῦ καὶ ἤρξατο πεισματώδης μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνικήθησαν οἱ Πέρσαι καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν εἰς τὰ πλοῖα των· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐκυνήγουν καὶ ἤθελον νὰ συλλάβωσι τὰ πλοῖα. Λέγουσι μάλιστα ὅτι εἰς Ἀθηναίος, ὀνομαζόμενος Κυναίγειρος, συνέλαβεν ἓν πλοῖον, ἐτοιμαζόμενον νὰ ἀναχωρήσῃ, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ τὴν ἀπέκοψαν, κατόπιν δὲ διὰ τῆς ἄλλης καὶ τὴν ἀπέκοψαν, κατόπιν δὲ διὰ τῶν ὀδόντων του, ἀλλὰ τότε τοῦ ἀπέκοψαν καὶ τὴν κεφαλὴν.

Ἄλλος δὲ στρατιώτης Ἀθηναῖος ἔδραμεν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα φέρῃ πρῶτος τὴν εἶδησιν τῆς νίκης εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ μόλις ἔφθασε καὶ εἶπε «νενικήκαμεν· χαίρετε, ὦ συμπολίται!» ἐξέπνευσεν αὐθωρεὶ ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν Περσῶν 6,400, ἐνῶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Πλαταιέων μόνον 192, τοὺς ὁποίους ἔπειτα ἐτίμησαν μεγάλως.

Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην ἦλθον καὶ οἱ Σπαρτιάται καὶ συν-

εσχάρησαν τοὺς Ἀθηναίους· ἐλυπήθησαν δέ, διότι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ λάθωσι καὶ αὐτοὶ μέρος. Ἡ μάχη αὕτη ἐγένετο τῷ 490 π. X.

**Μιλτιάδης.** Εἶπομεν ὅτι αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Πέρσας. Ὁ Μιλτιάδης θέλων νὰ τιμωρήσῃ ταύτας ἔλαβεν ἑβδομήκοντα πλοῖα καὶ στρατὸν καὶ ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μετέβη κατὰ τῆς νήσου Πάρου, διότι οἱ Πάριοι πρῶτοι ἐκ τῶν νησιωτῶν ἐξεστράτευσαν μετὰ τῶν Περσῶν εἰς τὸν Μαραθῶνα· τὴν Πάρον, ἃν καὶ ἐπολιόρχησεν ἐπὶ 26 ἡμέρας, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ κυριεύσῃ, διότι ἦτο καλῶς τετειχισμένη. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ὁ Μιλτιάδης ἐπληγώθη εἰς τὸν πόδα καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας. Τοῦτο εὐρόντες ὡς ἀφορμὴν οἱ ἐχθροὶ τοῦ τὸν κατηγορήσαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἐδωροδοκήθη. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀνεκάλεσαν καὶ δὲν τὸν κατεδίκασαν μὲν εἰς θάνατον χάριν τοῦ κατορθώματος, τὸ ὅποιον ἔκαμεν εἰς τὸν Μαραθῶνα, τὸν κατεδίκασαν ὅμως νὰ πληρώσῃ πρόστιμον πενήκοντα ταλάντων, ἧτοι 300,000 δραχμῶν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν εἶχε νὰ τὰ πληρώσῃ, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς, ὅπου ἀπέθανε ἐκ τῆς πληγῆς του. Τὰ δὲ χρήματα ἐπλήρωσεν ἔπειτα ὁ υἱὸς του Κίμων.

### Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη

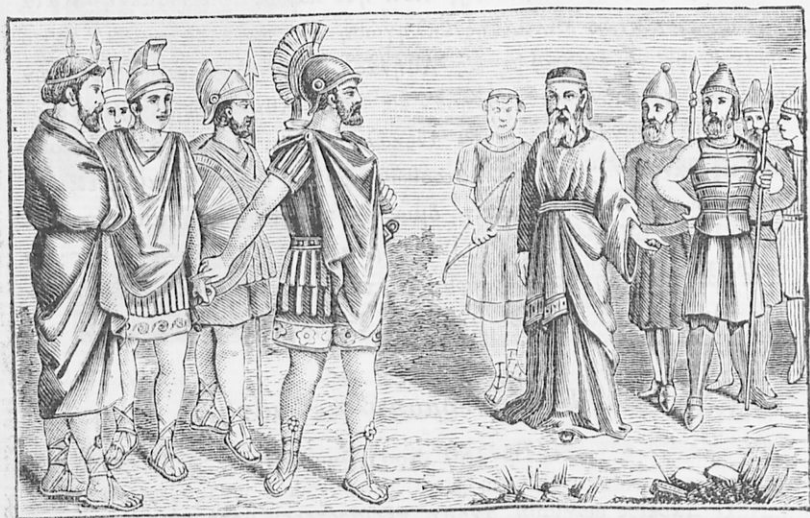
(Τῷ 480 πρὸ Χριστοῦ)

Ὁ Δαρεῖος ὠργίσθη ἀκόμη περισσότερο μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ στρατοῦ του ἐν Μαραθῶνι, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ μόνος του μετὰ πολλοῦ στρατοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλὰ ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 487 χωρὶς νὰ κάμῃ τίποτε.

Διάδοχος αὐτοῦ ἐγένετο ὁ υἱὸς του Ξέρξης, ὁ ὅποιος ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ, ὅσα ἐσκέπτετο ὁ πατήρ του. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἐξεστράτευσε μὲ πλείστα στρατεύματα (ἐν ἑκατομμύριον ἑπτακασίας χιλιάδας) καὶ πλοῖα καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὁ μὲν στόλος του ἦλθε καὶ ἔμεινε εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας Ἀρτεμισιον, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἔφθασεν εἰς τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν.

Ἐκεῖ εὗρε τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδα, ἀποσταλέντα  
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, μὲ 5,000 στρατιώτας περίπου, διὰ νὰ φυλάξωσι τὰ στενά. Ὁ Ξέρξης δ' ἔπειτος ἦτο ἀνθρώπος ὑπερήφανος, ἔστειλε καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Λεωνίδα νὰ τῇ παραδώσῃ τὰ ὅπλα· οὗτος ἔμως ἀπεκρίθη «μολὼν λαβέ» (ἅς ἔλθῃ νὰ τὰ πάρῃ). Ὁ Ξέρξης ἀκούσας τοῦτο ὠργίσθη ἀκόμη περισσότερο καὶ ἔστειλε στρατιώτας νὰ συλλάβωσι τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς φέρωσιν εἰς αὐτὸν ζῶντας· ἀλλὰ τοὺς οἱ Σπαρτιάται ἐδίωξαν κακῶς. Ἐπειτα ἔστειλεν ἄλλους καλύτερους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνίκησαν· ἔπειτα ἔστειλε τοὺς ἐκλε-



«Μολὼν λαβέ».

κτούς του, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπέκρουσαν. Τὸν βασιλέα ἤρχισε τότε νὰ καταλαμβάνῃ ἀπελπισία καὶ στενοχωρία, ὡς μὴ γνωρίζοντα τί νὰ κάμῃ, ἔτε εἰς προδότης Μαλιεύς, ὀνομαζόμενος Ἐφιάλτης, ἐπαρουσιάσθη καὶ ἐπρότεινε εἰς αὐτὸν νὰ ἑδηγήσῃ τοὺς Πέρσας ἀπὸ ἄλλον δρόμον, διὰ νὰ περικυκλώσῃ τοὺς Σπαρτιάτας, ἀφοῦ ἔμως πρότερον δώσῃ εἰς αὐτὸν πολλὰ δῶρα. Ὁ Ξέρξης μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἐδέχθη τοῦτο καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἐφιάλτην πλείστα δῶρα. Τότε μέρος τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ ἑδηγούμενον ὑπὸ τοῦ προδότου κατέλαβε τὸ ἑπισθεν μέρος τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ Λεωνίδας ἰδὼν



τοῦτο ἀμέσως ἐδίωξε τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἄλλας περιστάσεις, καὶ ἐκράτησε μόνον τοὺς 300 Σπαρτιάτας καὶ τοὺς 700 Θεσπιεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπέισθησαν μὲ κανένα τρόπον νὰ ἀπέλθωσιν. Ὅτε δὲ ἐδείπνουν πρὸ τῆς μάχης εἶπεν εἰς αὐτούς: «ταύτην τὴν ἐσπέραν θὰ δειπνήσωμεν ὅλοι εἰς τὸν Ἄδην». Ἀφοῦ περιεκυκλώθησαν οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν τὴν μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπολέμησαν γενναϊότατα, φονεύσαντες 20.000 Περσῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς τοῦ Ξέρξου. Ἐφονεύθησαν ὁμῶς ἅπαντες οἱ Σπαρτιᾶται πλὴν ἑνός, ὅστις δὲν ἔλαθε μέρος εἰς τὴν μάχην, ἕνεκα ἀσθενείας, καὶ οἱ Θεσπιεῖς.

Εἰς τιμὴν τῶν φονευθέντων οἱ Ἕλληνες κατόπιν ἔκαμαν ἐν Θερμοπύλαις μνημεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγράψαν ὡς ἑξῆς:

«Ὁ ξεῖν, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίαις ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι», ἦτοι «ὦ διαβάτα, εἰπέ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους ὅτι ἐδῶ εἴμεθα θαμμένοι, ὑπακούοντες εἰς τοὺς νόμους ἐκείνων».

Τοιοῦτοτρόπως διὰ τῆς προδοσίας τοῦ αἰσχροῦ Ἐφιάλτου, ὁ ὁποῖος μετὰ ταῦτα ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Τραχινίου Ἀθηγάδου, ἐφονεύθησαν οἱ Σπαρτιᾶται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν.

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐλθὼν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἔνθα ἦτο καὶ ὁ Περσικὸς καὶ ναυμαχῆσας μετὰ τούτου κατέστρεψε πολλὰ πλοῖα τῶν Περσῶν. Ἐκεῖ οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν πρώτην φοράν κατὰ θάλασσαν μὲ τοὺς Πέρσας.

Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 480 π. Χ.

### *Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.*

(Τῷ 480 πρὸ Χ.)

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀπὸ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐπλευσεν εἰς τὴν νήσον Σαλαμῖνα, κειμένην πρὸς δυσμὰς τοῦ Πειραιῶς· τοῦτον ἠκολούθησε καὶ ὁ Περσικὸς, συγκείμενος ἐκ 1,207 πλοίων.

Ὁ δὲ Ξέρξης, προχωρῶν ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας καὶ καταστρέφων τὰς χώρας ἀπὸ τὰς ὁποίας διήρχετο, ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ταῦτα εὐρῶν ἐρήμους, ἔκαυσε, διότι οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ συμβουλήν τοῦ

μαντείου είχαν εισέλθει εἰς τὰ πλοῖα, τὰς δὲ γυναῖκας τῶν καὶ τὰ παιδία εἶχον στείλει εἰς ἄλλα μέρη. Ἐπειτα ἠτοίμασε τὸν στόλον τοῦ Ὁξέρξης νὰ ναυμαχήσῃ. Ἀρχηγὸς ὄλων τῶν Ἑλλήνων ἦτο Ὁ Εὐρυδιάδης, στρατηγὸς δὲ τῶν Ἀθηναίων Ὁ Θεμιστοκλῆς. Ὁ Εὐρυδιάδης καὶ ἄλλοι ἤθελον νὰ φύγῳσιν ἐκ τῆς Σαλαμίνας καὶ νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Ἴσθμὸν καὶ ἐκεῖ νὰ ναυμαχήσωσιν. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως δὲν ἤθελε τοῦτο καὶ ἔνεκα τούτου ὀργισθεὶς Ὁ Εὐρυδιάδης ὕψωσε τὴν ράβδον, διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν Θεμιστοκλῆ, ὁ ὅποιος ἀτάραχος τῷ εἶπε: «πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ».

Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως βλέπων τὴν μεγάλην ἐπιμονὴν τοῦ Εὐρυδιάδου, ἠναγκάσθη νῆ στείλῃ κρυφίως ἓνα πιστόν του ἄνθρωπον εἰς τὸν Ὁξέρξη καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ «ὅτι οἱ Ἕλληνες σκοποῦσι νὰ φύγῳσιν ἐκ τῆς Σαλαμίνας, καὶ ὡς φίλος τὸν συμβουλεύει νὰ περικυκλώσῃ, αὐτοὺς διότι, ἂν φύγῳσι, θὰ εἶναι δύσκολον νὰ τοὺς νικήσῃ». Ὁ Ὁξέρξης πεισθεὶς εἰς ταῦτα, διέταξε τὸν στόλον τοῦ καὶ περιεκύκλωσε τὸν ἑλληνικόν· αὐτὸς δὲ ἐκάθησεν ἐπὶ χρυσοῦ θρόνου εἰς ὑψηλὸν μέρος, διὰ νὰ παρατηρῇ τὴν ναυμαχίαν.

Ἀφοῦ περιεκυκλώθησαν οἱ Ἕλληνες, ἠναγκάσθησαν τὴν ἐπομένην ἡμέραν νὰ ναυμαχήσωσι μὲ τοὺς Πέρσας. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες καὶ κατέστρεψαν πολλὰ Περσικὰ πλοῖα. Διὰ τοῦτο φοβηθεὶς Ὁ Ὁξέρξης ἀνεχώρησεν ἐντροπιασμένος ὀπίσω εἰς τὴν Περσίαν, ἀφήσας τὸν γαμβρόν του Μαρδόνιον μὲ 300 χιλιάδας στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ πολεμήσῃ. Οὗτος μὲ τὸν στρατόν τοῦ μετέβη εἰς Θεσσαλίαν καὶ ἐπέρασε τὸν χειμῶνα· τὴν δὲ ἀνοιξὶν ἐκίνησε πάλιν κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 480 π. Χ.

### *Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ ναυμαχία.*

(Τῷ 479 πρὸ Χ.)

Ὁ Μαρδόνιος διεχείμασεν ἐν Θεσσαλίᾳ. Τὸ δὲ ἔαρ ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ἐκκινήσῃ, ἔστειλε τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρον Α΄. εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ προέτεινεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὴν πόλιν τῶν, τοὺς ναοὺς καὶ νὰ δώσῃ καὶ ἄλλην χώραν, ἂν ἤθελον

συμμαχήσει με τούς Πέρσας. Τοῦτο μαθόντες οἱ Σπαρτιᾶται καὶ φοβηθέντες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι δεχθῶσιν, ἔστειλαν πρέσβεις νὰ ἐμποδίσωσι τούς Ἀθηναίους νὰ δεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδόνιου. Τότε, γενομένης ἐκκλησίας, ὁ Ἀριστείδης πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον εἶπε τούς ἐξῆς θαυμασίους λόγους. «Ἐν ἔσῳ ὁ Ἥλιος ἀκολουθεῖ τὸν συνήθη δρόμον του οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ συνθηκολογήσωσι με τούς Πέρσας· ἔχοντες δὲ τὰς ἐλπίδας των εἰς τούς θεοὺς καὶ τούς ἥρωας, τῶν ὁποίων τούς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα ἀσεβῶς κατέκαυσαν, θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας». Πρὸς δὲ τούς πρέσβεις τῶν Σπαρτιᾶτων εἶπεν· «οὔτε τόσος χρυσὸς ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε χῶραι ὠραῖαι καὶ εὐφοροὶ, τὰ ὅποια λαμβάνοντες θὰ δεχθῶμεν νὰ συμμαχήσωμεν με τούς Πέρσας πρὸς ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος μας!»

Ὁ Μαρδόνιος, εὐθὺς ὡς ἤκουσε τὴν ἀπόκρισιν τῶν Ἀθηναίων, ἐκίνησε καὶ ἤρχετο κατ' αὐτῶν. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εὐρὼν αὐτὰς ἐρήμους τὰς ἐκυρίευσε καὶ ἀνεχώρησεν ὀπίσω εἰς τὴν Βοιωτίαν. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Σπαρτιᾶται καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, ἐνωθέντες ἐν Σαλαμῖνι, ἀπετέλεσαν στρατὸν ἑκατὸν (100) χιλιάδων καὶ ἐξέλεξαν στρατηγὸν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Πausanίαν. Μετὰ ταῦτα ἐκίνησαν καὶ ἤρχοντο εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅπου εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Πλαταιῶν καὶ πρὸς νότον τῶν Θηβῶν, ἀπήντησαν τὸν Μαρδόνιον. Ἐκεῖ τότε ἐγένετο τρομερὰ μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθησαν ὅλοι οἱ Πέρσαι καὶ αὐτὸς ὁ Μαρδόνιος, ἐκτὸς 40 χιλιάδων, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀποσύρει πρὸ τῆς μάχης ὁ στρατηγὸς Ἀρτάβαζος.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν 169 στρατιῶται, τοὺς ὁποίους κατόπιν μεγάλως ἐτίμησαν οἱ Ἕλληνες διὰ θυσιῶν καὶ μεγάλων ἀγώνων.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς Πλαταιάς, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐνίκησε τὸν Περσικόν, εἰς τὴν Μυκάλην, κειμένην εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐπλευσεν εἰς Σάμον, ἵνα βοηθήσῃ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὸν Περσικὸν ζυγόν. Ἐκεῖ ἦτο· καὶ ὁ Περσικὸς στόλος, ὁ ὁποῖος μὴ

τολμήσας νά ναυμαχήσῃ, ἐπλευσεν εἰς τὴν Μυκάλην. ἔπου ἦσαν 60 χιλιάδες Πέρσαι ἐστρατοπεδευμένοι. Τοῦτον ἠκολούθησε καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ξανθίππου Ἀθηναίου καὶ τοῦ Λεωτυχίδου Σπαρτιάτου. Τότε ἀπεβιάσθησαν εἰς τὴν ξηρὰν 25 χιλιάδες Ἑλληνες καὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Περσῶν, ἀνερχομένων εἰς πλεόν τῶν 100 χιλιάδων, καὶ κατενίκησαν αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ τὰ τελευταῖα στρατεύματα τοῦ Ξέρξου. Συγχρόνως δὲ κατέκαυσαν καὶ τὸν στόλον αὐτοῦ.

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι οἱ Ἑλληνες ὄχι μόνον ἀπώθησαν τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς πατρίδος των, ἀλλὰ μετέφερον αὐτὸν καὶ εἰς τὴν χώραν τοῦ ἐχθροῦ των. Οὗτοι εἰς διάστημα ἑνὸς περίπου ἔτους ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Σαλαμίνα, Πλαταιὰς καὶ Μυκάλην. Τοιοῦτοτρόπως ἡ δόξα τῆς Ἀσίας ἐτάφη ἐν Ἑλλάδι, τὰ δὲ πάμπολλα στρατεύματα τῶν Περσῶν δὲν ἠδυνήθησαν νά νικήσωσι τὰ ὀλίγα στρατεύματα τῶν Ἑλλήνων, διότι ταῦτα ἐπολέμουν ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα των.

Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ ναυμαχία ἐγένοντο κατὰ τὸ ἔτος 479 π. Χ.

### Πανσανίας.

Οἱ Ἑλληνες, λαβόντες θάρρος ἐκ τῶν μαχῶν, τὰς ὁποίας ἐπιτυχῶς ἔκαμον κατὰ τῶν Περσῶν, ἀπέστειλαν τὸν Πανσανίαν μετὰ συμμαχικοῦ στόλου καὶ στρατοῦ, συμποσομένου εἰς 100,000 ἀνδρῶν, νά διώξῃ τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς Θράκης. Ὅτε αὐτὸς μετέβη ἐκεῖ ἐκυρίευσεν τὸ Βυζάντιον, συνέλαβε πολλοὺς αἰχμαλώτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τινες συγγενεῖς τοῦ βασιλέως, παρὰ τῶν ὁποίων ἔμαθεν, ὅτι ὁ μέγας βασιλεὺς εἶχεν ἀναρίθμητα πλοῦτη. Ἐνεκα τούτων καὶ τῆς φιλοδοξίας του συνέλαβε τὴν ἰδέαν νά γίνῃ γαμβρὸς τοῦ βασιλέως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπέλυσε τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἤρχισε νά συνεννοῆται δι' ἐπιστολῶν μὲ τὸν σατράπην Ἀρτάβαζον, ὑπισχνούμενος νά ὑποτάξῃ εἰς τὸν βασιλέα Ἕλην τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὡς νά ἦτο γαμβρὸς τοῦ Ξέρξου, ἐνεδύθη τὴν Περσικὴν στολὴν καὶ ἔλαβε φρουρὰν ἐκ Περσῶν. Τοῦτο μαθόντες οἱ Σπαρτιάται τὸν ἀνεκάλεσαν καὶ τὸν εἰσήγαγον εἰς δίκην διὰ νά

ἀπολογηθῆ, κατώρθωσεν ὅμως διὰ δωροδοκίας καὶ ραδιουργίας νὰ ἀθωωθῆ. Ἐπειτα μετέβη πάλιν εἰς τὸ Βυζάντιον, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι ἀρχηγός, καὶ ἀπ' ἐκεῖ, διωχθεὶς, μετέβη εἰς μίαν πόλιν τῆς Τρωάδος, ἐπὶθεν πάλιν ἤρχισε νὰ συνεννοηται μὲ τὸν Ἀρτάβαζον. Τοῦτο πάλιν μαθόντες οἱ Ἐφοροὶ τὸν ἐκάλεσαν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Σπάρτην διὰ νὰ ἀπολογηθῆ. Ἀλλὰ καὶ ἐν Σπάρτῃ εὐρισκόμενος ἐξηκολούθει νὰ συνεννοηται δι' ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας ἔστελλε διὰ νέων· εἰς τὸ τέλος δὲ ἐκάστης ἐπιστολῆς ἔγραφε : « νὰ θανατωθῆ ὁ κομιστής ». Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πολλοὶ κομισταὶ ἐφονεύθησαν. Εἰς ὅμως ὀνόματι Ἀργύλλιος παρατηρήσας, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ σταλέντων ἐπανῆλθεν, ἤνοιξε τὴν ἐπιστολήν, ὅτε δὲ εἶδε τὸ τέλος αὐτῆς, ἔτρεξε καὶ τὴν ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἐφόρους. Οὗτοι, ἀφοῦ ἐβεβαιώθησαν πλέον, ὅτι ὁ Πausanίας προσπαθεῖ νὰ προδώσῃ τὴν πατρίδα του, τὸν κατεδίδικασαν εἰς θάνατον. Τότε οὗτος κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ τὸν σύρωσιν ἔξω καὶ τὸν φονεύσωσιν. Ἐνεκα τούτου ἔφραξαν μὲ πέτρας τὰς θύρας καὶ ἀφήρεσαν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ διὰ νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους. Λέγουσι μάλιστα, ὅτι ἡ μήτηρ του Θεανῶ ἔθεσε τὴν πρώτην πέτραν εἰς τὰς θύρας. Καθ' ἣν δὲ στιγμήν ἐπρόκειτο νὰ ἐκπνεύσῃ, τὸν ἔσυραν ἔξω τοῦ ναοῦ νὰ μὴ μολύνῃ τὸ σῶμά του τοῦτον. Τοιοῦτον ἦτο τὸ τέλος τοῦ προδότου Πausanίου !

### Θεμιστοκλῆς.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιλτιάδου ἀνεδείχθησαν ἐν Ἀθήναις δύο μεγάλοι ἄνδρες, ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης, φιλονικούντες μεταξὺ των, ὡς ἔχοντες ἀντιθέτους ἰδέας.

Ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπιθυμῶν νὰ δοξασθῆ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ πατρίς του, εἰργάζετο πρὸς τοῦτο ὅσον ἠδύνατο, ἰδίως δὲ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ἐπότε ὁ Μιλτιάδης ἀπέκτησε μεγάλην δόξαν, κατελήφθη ὑπὸ τσαύτης φιλοδοξίας, ὥστε περιπατῶν τὴν ἡμέραν ἦτο σκεπτικός, τὴν νύκτα δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῆ· ὁσάκις δὲ ἠρωτάτο ποῖον ἦτο τὸ αἷτιον τῆς ἀϋπνίας του, ἔλεγεν : « ὅτι δὲν τὸν ἀφήνει νὰ κοιμηθῆ τὸ τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου » (οὐκ ἔξ. με καθεῦδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον).

Ἄφου ἐτελείωσαν οἱ Περσικοὶ πόλεμοι, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφρόντισε νὰ ὀχυρώσῃ τὰς Ἀθήνας μὲ τείχος. Ὅτε ἕμως ἐκτίζετο τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἐκ φθόνου παρεπονέθησαν. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς μετέβη εἰς τὴν Σπάρτην καὶ μὲ διαφόρους πανουργίας περιπαίξας τοὺς Σπαρτιάτας, ἕως ἔτου τοῦτο ἐκτίσθη, τοῖς εἶπεν : «οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐχρειάσθησαν τὰς συμβουλὰς σας, ἔτε ἐναυμάχησαν ἐν Σαλαμῖνι, οὐδὲ ἐπίσης τώρα ἐχρειάσθησαν αὐτάς, διὰ νὰ κτίσωσι τὰ τείχη των, τὰ ὅποια κανένα δὲν βλάπτουσι». Οἱ Σπαρτιάται ὠργίσθησαν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ δὲν ἔδειξαν τὴν ὀργὴν των, διότι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ κάμωσι τίποτε.



Θεμιστοκλῆς

Μετὰ ταῦτα ἤρχισε νὰ ἐνώνῃ τὸν Πειραιᾶ μὲ τὰς Ἀθήνας μὲ δύο μακρὰ τείχη, τὰ ὅποια δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ καὶ ἀπετελείωσαν ὁ Κίμων καὶ ὁ Περικλῆς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς, διὰ νὰ ἔχωσιν οἱ Ἀθηναῖοι πάντοτε πλοῖα, διέταξε νὰ κατασκευάζωσι κατ' ἔτος εἴκοσι τοιαῦτα. Πρὸς τούτοις, διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸν πληθυσμὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κάμνωσιν εὐκολίας εἰς τοὺς ξένους ἐργάτας, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο διὰ νὰ μείνωσιν ἐκεῖ. Τοῦτο ἦτο πολὺ ὠφέλιμον, διότι εἰς ὀλίγον διάστημα χρόνου οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν ἐγέναντο πολλοί.

Ὁ Θεμιστοκλῆς μετὰ ταῦτα, ἀναφέρων τὰς καλὰς του πράξεις καὶ ὑπερηφανευόμενος δι' αὐτάς, ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Τότε μετέβη εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας Ἀρταξέρξη, διότι ὁ πατὴρ του Ξέρξης εἶχεν ἀποθάνει, καὶ τῇ εἶπε : «βασιλεῦ, νὰ μείνω ἐδῶ ἕως ἔτου μάθω τὴν Περσικὴν γλῶσσαν καὶ κατοπιν νὰ ἐδηγήσω τὸν στρατὸν σου κατὰ τῆς Ἑλλάδος». Τοῦτο παρεδέχθη ὁ Ἀρταξέρξης καὶ τῇ ἔδωκε μάλιστα μίαν πόλιν, ἵνα, λαμβάνων τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς, ζῆ. Ὅτε ἕμως μετὰ τινα ἔτη προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀρτα-



ξέρξου νά ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐφαρμακώθη μόνος του, διὰ νά μὴ πολεμήσῃ τὴν πατρίδα του, τὴν ὁποῖαν ἄλλοτε εἶχε δοξάσει καὶ σώσει.

### Ἄριστείδης.

Ἄφου ὁ Θεμιστοκλῆς ἐξωρίσθη, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας ὁ Ἄριστείδης.

Οὗτος πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, ἐξόριστος ὢν, ὅταν εἶδεν, ὅτι οἱ Πέρσαι περιεκύκλωσαν τοὺς Ἕλληνας, διήλθε κρυφίως τὴν νύκτα διὰ τοῦ Περσικοῦ στόλου, καί, ἀνελθὼν εἰς τὴν Σαλαμίνα, εἶπεν εἰς τὸν Θεμιστοκλῆν· «ἡμεῖς, Θεμιστόκλεις, ἄς ἀφήσωμεν τὰς φιλονικίας μας καὶ ἄς προσπαθῆσωμεν νά σώσωμεν τὴν πατρίδα μας». Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς τὴν νῆσον Ψυττάλειαν, πλησίον τῆς Σαλαμῖνος, καὶ περιποιεῖτο τοὺς μεταβαίνοντας ἐκεῖ πληρωμένους Ἕλληνας, τοὺς δὲ Πέρσας ἐφόνευον.

Ὁ Ἄριστείδης διὰ τὴν μεγάλην του δικαιοσύνην ἐπωνομάσθη «δίκαιος Ἄριστείδης». Λέγουσι μάλιστα ὅτι, ὅταν ἐπρόκειτο νά ἐξορισθῆ, χωρικός τις ἀπαντήσας αὐτὸν καθ' ὁδόν, χωρὶς νά τὸν γνωρίζῃ, τὸν παρεκάλεσε νά γράψῃ ἐπὶ τοῦ ὀστράκου, ἕπερ ἐκράτει ὁ χωρικός, «νά ἐξορισθῆ ὁ Ἄριστείδης». Τότε οὗτος ἠρώτησεν αὐτὸν τί κακὸν τῷ ἔκαμεν· ὁ δὲ χωρικός ἀπήντησεν· «οὐδέν, ἀλλὰ βαρύνομαι ν' ἀκούω νά ὀνομάζωσιν αὐτὸν δίκαιον». Τοσαύτην δὲ ἐμπιστοσύνην εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς αὐτόν, ὥστε, ὅταν μίαν φορὰν ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχε σπουδαῖόν τι μυστικόν, διὰ νά εἴπῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οὗτοι ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Ἄριστείδην νά ἀκούσῃ τοῦτο καὶ ἀποφασίσῃ. Οὗτος μόλις ἤκουσε τοῦτο, εἶπεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους· «τὸ σχέδιον εἶναι ὠφελιμώτατον, ἀλλ' ἀδικιώτατον»· οὗτοι χωρὶς νά ἐξετάσωσι περισσότερον τὸ ἀπέρριψαν. Τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο νά καύσωσι τὸν στόλον τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων, ὅστις ἦτο εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον.

Ὁ Ἄριστείδης, ἂν καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον διεχειρίσθη πολλὰ χρήματα τοῦ δημοσίου, ἀπέθανε πτωχότατος, μὴ ἀφήσας οὔτε τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας του. Τὰς δὲ θυγατέρας του ὑπάνδρευσαν μὲ χρή-

ματα του δημοσίου ταμείου. Οί Ἀθηναῖοι μετὰ ταῦτα ἀνίγειραν μνημεῖον αὐτοῦ ἐν Φαλήρῳ, πλησίον τῶν Ἀθηνῶν.

### Κίμων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστείδου ἔγινεν ἀρχηγὸς τῶν Ἀθηνῶν ὁ Κίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου. Οὗτος ἐφιλοξένει εἰς τὴν οἰκίαν του ἀνθρώπους πάσης τάξεως. Τοὺς κήπους αὐτοῦ εἶχεν ἄνευ φραγμῶν, διὰ νὰ εἰσέρχωνται ἐλευθέρως οἱ πολῖται καὶ κόπτωσι καρπούς. Ἐμοίραζε χρήματα καὶ ἐνδύματα εἰς πτωχοὺς μὲ τρόπον μὴ φανερόν, διὰ νὰ μὴ ἐντρέπωνται οἱ εὐεργετούμενοι παρ' αὐτοῦ.

Οὗτος ἐπιθυμῶν νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἕλληνας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τοὺς Πέρσας, μετέβη ἐκεῖ μὲ πολὺν στρατὸν καὶ στόλον καὶ ἐξεδίωξε τοὺς Πέρσας ἐκ πολλῶν πόλεων τῆς Καρίας καὶ τῆς Λυκίας. Ἐπειτα συναντήσας πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐρυμέδοντος ποταμοῦ τὸν Περσικὸν στόλον ἐκ 350 πλοίων ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν κατέστρεψεν. Ἀμέσως ἔπειτα, ἄνευ ἀναβολῆς, ἐπετέθη κατὰ τοῦ εἰς τὴν ξηρὰν εὐρισκομένου Περσικοῦ στρατοῦ καὶ διεσχόρπισεν αὐτόν. Κατόπιν δὲ ἐπετέθη κατὰ 80 πλοίων Φοινικικῶν, ἐρχομένων εἰς βοήθειαν τῶν Περσῶν, καὶ κατέστρεψεν αὐτά. Τοιοῦτοτρόπως κατώρθωσε καὶ ἐνίκησε τρεῖς φορές ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Οἱ Πέρσαι τόσον πολὺ τότε ἐφοβήθησαν τὸν Κίμωνα, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ κάμωσιν εἰρήνην. ἡ ὁποία ἦτο αἰσχρὰ δι' αὐτούς, διότι ἄπασαι αἱ ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ νῆσοι ἔμειναν ἐλεύθεραι, ἐνδοξος ὅμως διὰ τοὺς Ἕλληνας. Ἡ εἰρήνη αὕτη ἐπωνομάσθη «Κιμωνίαιος»

Ὁ Κίμων τόσον πολὺ ἠγάπα τοὺς Σπαρτιάτας διὰ τὰς πολεμικὰς τῶν ἀρετὰς καὶ τὴν πειθαρχίαν, ὥστε ἐν τέκνον του ὠνόμασε Λακεδαιμόνιον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνέβη καταστρεπτικὸς σεισμὸς ἐν Σπάρτῃ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὄλοι σχεδὸν αἱ οἰκίαι καταστράφησαν καὶ πλέον τῶν 20,000 Σπαρτιατῶν ἐφονεύθησαν. Τότε οἱ Ἕλλητες εὐρόντες εὐκαιρίαν ἐπαναστάτησαν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσιν. Οἱ Σπαρτιάται διὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσι βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων. Οὗτοι, κατὰ προτροπὴν τοῦ Κίμωνος, ἀπέστειλαν αὐτὸν μὲ 4,000 ὀπλίτας. Ἄλλ' ἔ-

πειτα οί Σπαρτιάται, ὑποπτευθέντες μήπως τοὺς ἀπατήσωσιν οί Ἀθηναῖοι, δὲν ἐδέχθησαν αὐτοὺς εἰπόντες, ὅτι δὲν ἔχουσι τὴν ἀνάγκην αὐτῶν. Τοῦτο θεωρήσαντες ὡς μεγάλην προσβολὴν οί Ἀθηναῖοι ἐξώρισαν τὸν αἴτιον ταύτης Κίμωνα ἐπὶ δέκα ἔτη. Ἀλλ', ἐπειδὴ ὁ Κίμων εἶχε κάμει παλλὰς εὐεργεσίας εἰς τοὺς Ἀθηναίους, διὰ τοῦτο τὸν ἀνεκάλεσαν δύο ἔτη πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἐξορίας του.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κίμων λαβὼν 200 πλοῖα ἔπλευσεν εἰς τὴν νῆσον Κύπρον, ἔνθα ἐξεδίωξε τοὺς Πέρσας ἐκ τῶν περισσοτέρων πόλεων αὐτῆς. Ἀλλ' ἐνῷ ἐπολιόρκει τὴν πόλιν αὐτῆς Κίτιον πληρωθεὶς βαρέως ἀπέθανε τῷ 449. π. X. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του συμβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἀθήνας, τηροῦντες μυστικὸν τὸν θάνατόν του. Ὅτε ἐπέστρεφον οί Ἀθηναῖοι, συναντήσαντες παρὰ τὴν Σαλαμίνα τῆς Κύπρου τὸν Περσικὸν στόλον ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ. Οἱ Πέρσαι νομίζοντες, ὅτι τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων ὠδήγει ὁ Κίμων, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, παθόντες πλείστας ζημίας. Μετὰ ταῦτα ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν τὸν Κίμωνα μετὰ μεγάλης πομπῆς.

### Περικλῆς.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν Ἀθηνῶν ὁ Περικλῆς, υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Ξανθίππου, τοῦ καταστρέφαντος ἐν Μυκάλῃ τὸν Περσικὸν στόλον.

Ὁ Περικλῆς, ἦτο εὐφυέστατος, εὐγλωττος καὶ ἀπλοὺς τοὺς τρόπους. Δὲν ἔκαμνε τίποτε χωρὶς προηγουμένως νὰ σκεφθῆ. Ἐξήρχετο σπανίως ἐκ τῆς οἰκίας του· ἐκεῖ ἐκάλει τοὺς σοφοὺς καὶ καλλιτέχνας καὶ συνωμίλει μετ' αὐτῶν· διὰ ταῦτα δὲ ἀπέκτησε μεγάλην φήμην ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Περικλῆς συνέστησε πολλὰς ἀπαικίας καὶ κατώρθωσε νὰ κρατῆ ὑποτεταγμένους τοὺς ὑπηκόους του, οἱ ὅποιοι ἦσαν πολὺ περισσότεροι τῶν Ἀθηναίων, καὶ νὰ πληρώνωσι ταχτικῶς τοὺς φόρους. Ἐκ τῶν φόρων τούτων οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον συλλέξει πολλοὺς θησαυροὺς. Τούτους ἤρχισεν ὁ Περικλῆς νὰ ἐξοδεύῃ, στολιζῶν τὰς Ἀθήνας μὲ λαμπρὰ μνημεῖα. Τὰ μνημεῖα ταῦτα κατεσκεύαζεν ὁ

καλλιτέχνης Φειδίας ἢ ἄλλοι καλλιτέχνη. ὡς ὁ Ἴκτινος, ὁ Καλλικράτης, ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Φειδίου. Τὰ σπουδαιότερα τούτων ἦσαν· α') ὁ Παρθενῶν, ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκ Πεντελικοῦ μαρμάρου, ἀριστούργημα ἀρχιτεκτονικῆς. β') Τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς τὸν Παρθενῶνα, ἐξ ἐλεφαντίου ὀστού καὶ χρυσοῦ. γ') Τὰ Προπύλαια, τὰ ὅποια ἦσαν μεγαλοπρεπῆς εἰσοδος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. δ') Τὸ Ἐρέχθειον, χαριέστατος ναὸς, ὅστις δὲν ἐτελείωσεν ἐπὶ Περικλέους, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. ε') Τὸ Χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, ὑψηλότερον. ς') Ὁ ἐν Σουνίῳ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος. ζ') ὁ ἐν Ἐλευσίνι μέγας ναὸς τῆς Δήμητρος καὶ πλείστα ἄλλα. Ἐκ τῶν ἔργων τούτων, ὅσα καὶ σήμερον ἀκόμη σφίζονται θαυμάζονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμῶς δυσηρεστοῦντο διὰ τὴν ἐξόδευσιν τῶν χρημάτων καὶ κατηγοροῦν τὸν Περικλῆ· αὐτὸς τότε τοῖς εἶπε· «Σὰς πληρώνω τὰ ἐξοδευθέντα χρήματα, ἀλλὰ θὰ γράψω τὸ ὄνομά μου ἐπάνω εἰς τὰς οἰκοδομὰς ταύτας». Οἱ Ἀθηναῖοι τόσον ἐθαύμασαν διὰ τὴν μεγαλοφροσύνην του, ὥστε τὸν προέτρεψαν νὰ ἐξακολουθήσῃ στολιζῶν τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Περικλῆς ἐφύλαττε πάντοτε εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἑκατομύρια πολλὰ χρημάτων καὶ εἶχεν ἔτοιμα πάντοτε πρὸς πόλεμον 300 πλοῖα. Ἐκ τούτων ἔστελλεν 60 κατ' ἔτος καὶ περιέπλεον τὰ παράλια τῶν συμμαχικῶν πόλεων καὶ εἰσέπρατον τοὺς φόρους, ἐτιμῶρουν δὲ τὰς δυστροπούσας εἰς τὴν πληρωμὴν. Ἐπὶ τῶν πλοίων τούτων ἐπέβαινον καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν πολιτῶν καὶ ἐπὶ ὀκτῶ μηνῶν ἐξησκοῦντο εἰς τὰ πολεμικά.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους ἀνεπτύχθησαν ὄχι μόνον αἱ τέχναι, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ ἔζησαν οἱ σοφώτεροι ἄνδρες τοῦ κόσμου, ὡς ὁ Σωκράτης, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ἴπποκράτης καὶ ἄλλοι. Αἱ Ἀθηναῖοι τότε εἶχον τόσον πολὺ δοξασθῆναι, ὥστε ἀπὸ πολλὰ μέρη μετέβαινον νὰ ἴδωσιν αὐτὰς καὶ ἀκούσωσι τοὺς σοφοὺς ἄνδρας· Ἡ ἐποχὴ αὕτη τοῦ Περικλέους ἦτο τόσον περίφημος, ὥστε ὠνομάσθη· «Χρυσοὺς αἰὼν τοῦ Περικλέους».

Ὁ Περικλῆς ὁμῶς μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν ἐκ φθορᾶς ἐπιδημικῆς νόσου, ἣ ὅποια προσέβαλε τοὺς Ἀθηναίους.

## Διάφοροι πόλεις.

**Ἄργος.** Τὸ Ἄργος ὑπῆρξεν ἡ μητρόπολις τῶν Δωριέων τῆς Ἀργολίδος καὶ κληρονόμος τῆς δυνάμεως τῶν Μυκηθῶν καὶ τῆς ἀρχαιοτάτης Τίρυνθος. Οἱ Ἀργεῖοι (Δωριεῖς καὶ οἱ μετ' αὐτῶν συγχωνευθέντες Ἀχαιοὶ) μὴ λησιμονοῦντες τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐφρόντιζον νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὸν ἕνατον δὲ αἰῶνα κατώρθωσαν νὰ κάμωσιν ὁμοσπονδίαν αἱ αὐτόνομοι πόλεις Ἐπίδαυρος, Τροϊζήν, Αἴγινα, Κλεωναί, Φλιοῦς καὶ Σικυῶν, τῆς ὁποίας προΐστατο τὸ Ἄργος.

Οἱ Ἀργεῖοι μίαν μόνον φορὰν καὶ δι' ὀλίγον χρόνον κατώρθωσαν νὰ λάβωσι τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Φεΐδωνος. Τότε ἤχησε τὸ Ἄργος καὶ ὑπήγαγεν ὑπὸ τὴν ὁμοσπονδίαν τὴν Κόρινθον. Ἐπειτα ἐδίωξαν τοὺς Σπαρτιαῖτας ἐκ τῶν μεθορίων τόπων τῆς Ἀργολίδος καὶ ἀπέκλεισαν τοὺς Ἡλείους ἀπὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων καὶ ἀνέθηκαν τὴν προεδρίαν αὐτῶν εἰς τοὺς Πισάτας. Ἀπὸ τότε δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπέβησαν οἱ ἀγῶνες πανελλήνιοι, ἐνῶ πρότερον ἦσαν τοπιζοί. Ὁ Φεΐδων εἰσήγαγεν ὄρισμένα μέτρα καὶ σταθμὰ, διετήρησε τὸ νομισματικὸν σύστημα (δραχμὴ, ὀβολός) ἀλλ' ὄρισε καὶ δύο σταθμοὺς τῶν νομισμάτων, τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἐκαλεῖτο τάλαντον, ὁ δὲ μνᾶ.

Τὸ Ἄργος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φεΐδωνος ἀπώλεσε τὴν ἐξωτερικὴν δύναμιν καὶ ἔνεκα τούτου, οἱ μὲν Σπαρτιαῖται ἀφῆρσαν πολλὰς χώρας αὐτοῦ (Κυνουρίαν, Θυρεᾶτιν), οἱ δὲ Ἡλείοι βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν κατέβαλον τοὺς Πισάτας καὶ ἀνέλαβον τὴν προεδρίαν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων. Εἰς τοὺς Περσικοὺς πολέμους τὸ Ἄργος δὲν ἔλαβε μέρος, διότι ἦτο ἐξηντηλημένον.

**Κόρινθος.** Ἡ Παλαιὰ Κόρινθος ἔκειτο εἰς τὰς ὑπορείας ὑψηλοῦ καὶ ἀποτόμου βράχου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἀκρόπολις, **Ἀκροκόρινθος** καλουμένη. Ταύτης καταστροφείσης ὑπὸ σεισμῶν τῷ 1858 ἐκτίσθη ἡ Νέα Κόρινθος· σφῶνται δὲ ἀζόμη ἐρείπια οἰκιῶν καὶ ναῶν. Ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῆς κατακτίσεώς της ὑπὸ τῶν Δωριέων ἐγένοντο βασιλεῖς οἱ Βακχιάδαι ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἡρακλειδῶν. Ἀπὸ τοῦ ὀγδόου ὁμοῦ αἰῶνος οἱ Βακχιάδαι (αἱ ἀριστοκρατικαὶ οἰκογένειαι)

κατήργησαν τὴν βασιλείαν καὶ ἀνέθετον τὴν διοίκησιν κατ' ἔτος εἰς ἓνα ἐξ αὐτῶν, **πρύτανιν** καλούμενον. Ἡ Κόρινθος ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένετο πόλις πλουσία, ἐμπορικὴ καὶ ναυτικὴ, ὃ δὲ λαὸς εὐτυχίᾳς ἐξανέστη κατὰ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ ἐξήτει νὰ συμμετέλλῃ τῆς διοικήσεως τῶν δημοσίων πραγμάτων. Τότε ἐπωφελήθει ὁ δημαγωγὸς Κύφελος κατέλυσεν τὴν ὀλιγαρχίαν τῶν Βακχιαδῶν καὶ ἔγινε τύραννος. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος, ὁ Περίανδρος, ἐπῆρξεν εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἀμφότεροι οἱ τύραννοι οὗτοι ἀνύψωσαν τὴν Κόρινθον, διότι ἴδρυσαν ἐμπορικοὺς σταθμοὺς εἰς τὰ παράλια τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀχαρνανίας, Ἡλείου καὶ Ἰλλυρίας, ἔκαμον ἀποικίαν τὴν Ποτίδαιαν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ χερσονήσῳ καὶ ἀνέπτυξαν ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ μετὰ τῶν βασιλείων τῆς Λυδίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Πρὸς τοῦτοις ἀπέπτυξαν τὴν βιομηχανίαν, τὴν καλλιτεχνίαν καὶ τὴν ναυπηγικὴν καὶ ὑπέταξαν τὴν Κέρκυραν, Ἀμβρακίαν, Λευκάδα, Ἀπολλωνίαν, Ἐπίδαυρον, Μέγαρα καὶ ἄλλας πόλεις. Μετὰ ταῦτα, ὅτε κατηργήθη ἡ τυραννὶς καὶ ἡ διοίκησις παρεδόθη εἰς τοὺς πλουσίους, ἤρχισεν ἡ παρακμὴ. Βραδύτερον ἡ Κόρινθος ἀπετέλεσε μέρος τῆς συμμαχίας ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης.

**Θῆβαι.** Αὗται εἶναι πόλις τῆς Βοιωτίας ἀρχαιοτάτη κτισθεῖσα, ὡς λέγεται, μετὰ τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς Καδμείας ὑπὸ τοῦ Κάδρου, ὅστις πρῶτος ἐδίδαξε καὶ τὰ τότε 16 γράμματα. Αἱ Θῆβαι ἦσαν, κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, πόλις πολὺ ὄχυρὰ καὶ εἶναι πατὴρ τῶν ἐνδόξων στρατηγῶν Πελοπίδου καὶ Ἐπαμεινώνδου, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν ὁποίων εἶχε καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου. Αὗται κατὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην συνεμάχησαν μὲ τοὺς Πέρσας καὶ διὰ τοῦτο ἐτιμωρήθησαν αὐστηρότατα ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, κατὰ δὲ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον συνεμάχησαν μὲ τοὺς Σπαρτιάτας. Αἱ Θῆβαι κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1853 καὶ 1893 — 1894 ὑπὸ ἰσχυρῶν σεισμῶν. Αἱ Θῆβαι σήμερον ἀποτελοῦνται καὶ ἐκ δύο προαστείων, Πυρὶ καὶ Ἄγιοι Θεόδωροι, πλησιέστατα κειμένων καὶ εἶναι ἐκτισμένοι ἐπὶ καταφύτων λόφων καὶ ἔχουσιν ἀφθονα καὶ δροσερὰ ὕδατα.



**Θεσσαλία.** Αὕτη εἶναι χώρα πεδινὴ ἀπεράντος, εὐφοροτάτη καὶ περιστεφανοῦται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ καταφύτων ὄρεων τοῦ Ὀλύμπου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατοῦν οἱ Θεοί, τῶν Καμβουνίων, τῶν Χασιῶν τῆς Πίνδου, τῆς Ὀθρουοῦ, τοῦ Πηλίου, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Ὀσσης. Ἡ Θεσσαλία κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν μυθολογεῖται, ὅτι ἦτο λίμνη, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα ἐχύθησαν διὰ τῆς ὠραίας κοιλάδος τῶν Τεμπῶν εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, διασχιθέντων τῶν ὄρεων Ὀλύμπου καὶ Ὀσσης ὑπὸ σεισμῶν. Αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν, ἐλθόντων ἐξ Ἡπείρου. Ἡ Θεσσαλία κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἔτρεφε τοὺς καλύτερους πολεμικοὺς ἵππους καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ 4 **τειράδας**, δηλὰ διή πολιτείας. Αὕτη διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ξανθοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ, ὅστις δέχεται πολλοὺς παραποτάμους ἀπὸ ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ τὰ ὕδατα μερικῶν λιμνῶν της, τὰ ὁποῖα λάμπουσιν ὡς κάτοπτρα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀπεράντων πεδιάδων, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ θέρος χρυσιζοῦσιν ὡς ἐκ τοῦ χρώματος τῶν σπαρτῶν. Ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ πλευρᾷ αὐτῆς ὑφύεται τὸ καταπράσινον καὶ κατάρρυντον Πήλιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐν μέσῳ δένδρων ὀπωροφόρων φαίνονται ὡς ἐσπαρμένα τὰ λευκά, ὠραῖα καὶ πλούσια 24 χωρία τοῦ Βόλου. Ἐν δὲ τῇ βορειοδυτικῇ πλευρᾷ αὐτῆς ὑφύονται τὰ **Μετέωρα**, βράχοι κρημνώδεις καὶ ὑψηλοί, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἐκτισμένα μοναστήρια, ἐν τοῖς ὁποίοις οἱ Ἕλληνες ἔσωσαν τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν των κατὰ τοὺς μαύρους χρόνους τῆς δουλείας.

**Κέρκυρα.** Αὕτη εἶναι ἡ βορειοτάτη καὶ ἡ δευτέρα κατὰ τὸ μέγεθος τῶν Ἰονίων νήσων. Ἡ Κέρκυρα εἶναι ἀρχαιοτάτη ἀποικία τῶν Κορινθίων καὶ μία τῶν ὠραιότερων νήσων τῆς Μεσογείου. Αὕτη εἶναι ἡ νῆσος τῶν Φαιάκων, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐσώθη καὶ ἐφιλοξενήθη ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας πάντες οἱ καταφεύγοντες εἰς αὐτὴν εὖρισκον ἀπειρον φιλοξενίαν. Ἡ Κέρκυρα εἶναι τὸ κέντρον τῆς συγκοινωνίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Ἐν αὐτῇ εἶναι ὁ ναὸς τοῦ πολιούχου τῆς νήσου Ἁγίου Σπυριδῶνος, ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάσσεται τὸ ἱερὸν λείψανον. Αὕτη μετὰ τῶν ὠραίων καὶ τερπνῶν προαστείων της εἶναι εὐχάριστος διαμονὴ Ἑλλήνων τε καὶ Εὐρωπαίων.

**Συράκουσαι.** Αὗται ἦσαν ἡ ἐπισημοτέρα καὶ ἰσχυροτέρα τῶν ἐν τῇ νήσῳ Σικελία πόλεων. Αἱ Συράκουσαι ἐκτίσθησαν ὑπὸ τῶν Δωριέων καὶ τῶν Κορινθίων τῷ 758 π. Χ. καὶ εἶναι ἡ πατρίς τοῦ περιφήμου μαθηματικοῦ Ἀρχιμήδους. Τούτων σπουδαιότερα μέρη ἦσαν ἡ Νᾶσος, ἔνθα ἦσαν τὰ βασίλεια τοῦ Ἰέρωνος, ἡ Ἀγραδίνη, τὸ μᾶλλον ὀχυρὸν μέρος, ἔνθα ἦτο ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, αἱ Ἐπιπολαί, ἔνθα ἦσαν τὰ ὀνομαστά λατομεῖα, ἐν οἷς ἔρριπτον τοὺς καταδίλους καὶ ἐν οἷς ἔρριψαν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον Ἀθηναίους, καὶ ἡ Νικόπολις, ἔνθα ἦτο ναὸς τῆς Δήμητρος. Αἱ Συράκουσαι κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐπολέμουν τοὺς Ἐγεσταίους, κατοίκους τῆς Σικελίας, τοὺς ὁποίους ἐβοήθουν οἱ Ἀθηναῖοι.

### Πελοποννησιακὸς πόλεμος.

Οἱ Σπαρτιᾶται εἶπομεν, ὅτι ἐξήλευον τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὰς προόδους των, καὶ διὰ τοῦτο προσεπάθουν νὰ εὕρωσιν ἀφορμὴν νὰ πολεμήσωσιν αὐτούς. Δυστυχῶς ἡ ἀφορμὴ εὗρέθη τῷ 431 π. Χ. καὶ ἤρchiσεν ὁ πόλεμος, ὁ ὁποῖος διήρκεισε 27 ἔτη καὶ ὀνομάσθη *Πελοποννησιακός*. Κατ' ἀρχὰς ὁ πόλεμος περιωρίζετο εἰς ἀμοιβαίας ἀρπάγας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐφανεύοντο καὶ ἄνθρωποι. Τὸ πρῶτον ἔτος οἱ Σπαρτιᾶται μετέβησαν καὶ κατέστρεψαν τὰ περίξ τῶν Ἀθηνῶν χωρία, αἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ περίξ τῆς Σπάρτης καὶ τὰ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Λακωνίας. Τὸ δεύτερον ἔτος μετέβησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ πάλιν οἱ Σπαρτιᾶται, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσι μετὰ 40 ἡμέρας, διότι φοβερὸς λοιμὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπὸ τοῦ ὁποίου προσβληθεὶς καὶ ὁ Περικλῆς ἀπέθανε 429 π. Χ. Κατόπιν ἔμως ὁ ἀγὼν ἐγένετο σπουδαιότατος καὶ ἰδίᾳ, ὅτε ὁ Κλέων, ἄνθρωπος φιλόδοξος, καυχηματίας καὶ αὐθάδης, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν Ἀθηνῶν. Οὗτος ἔτυχε νὰ νικήσῃ τοὺς Σπαρτιᾶτας εἰς τὴν νήσον Σφακτηρίαν καὶ νὰ συλλάβῃ ἐξ αὐτῶν 420 αἰχμαλώτους. Τοῦτο ἔκαμιν αὐτὸν νὰ ὑπερηφανευθῇ ἀκέμη περισσότερον. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς τῶν Σπαρτιᾶτῶν Βρασίδης, θέλων ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς Ἀθηναίους ἐκ τῆς Πελοποννήσου, μετέβη μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ κατώρθωσε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων πολ-

λὰς πόλεις καὶ νὰ κυριεύσῃ τὴν ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων Ἀμφίπολιν. Τότε μετέβη καὶ ὁ Κλέων ἐκεῖ μετὰ πολλοῦ στρατοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὑπηκόων, ἀλλὰ, γενομένης μάχης πλησίον τῆς Ἀμφιπόλεως, ἐνίκηθη κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ Βρασίδα καὶ αἰσχρῶς φεύγων ἐφρονεύθη. Ἐν τῇ μάχῃ ὅμως ταύτῃ ἔπεσε καὶ ὁ Βρασίδας γενναίως μαχόμενος καὶ ἐτάφη μετὰ μεγάλων τιμῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ἀμφιπόλεως.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κλέωνος, τῇ φροντίδι τοῦ Νικίου, στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων, ἐγινε τῇ 421 εἰρήνη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν καὶ ἔπαυσεν ὁ πόλεμος.

Μετὰ ταῦτα ὅμως τῇ 415, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῆς Σικελίας ἐπολέμουν μεταξὺ τῶν καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον νὰ κυριεύσωσι τὴν Σικελίαν, διὰ νὰ γίνωσι δυνατώτεροι κατὰ θάλασσαν, ἔστειλαν, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου, νέου ὠραίου, εὐφυοῦς καὶ φιλοδόξου, στρατὸν καὶ πλοῖα, διὰ νὰ βοηθήσωσι τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο πολεμουσῶν μερίδων.

Τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἦσαν ὁ Λάμαχος, ὁ Νικίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ ἐποίησεν τὴν νύκτα τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπειδὴ κατηγορήθη, ὅτι κατέστρεψε τοὺς Ἑρμάς, ἀνεκλήθη, ἕνα δικάσθη. Οἱ Ἑρμαὶ ἦσαν στήλαι μαρμάριναι τετραγωνικαὶ φέρουσαι τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἑρμοῦ πωγωνοφόρου, τοποθετημέναι δὲ εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, διὰ νὰ φυλάττωσιν αὐτὴν ἀπὸ πάσης κλοπῆς. Ὁ Ἀλκιβιάδης ὅμως γνωρίζων, ὅτι ἤθελε τηρωρῆθαι αὐστηρότατα, δὲν ἐπέστρεφεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ μετέβη εἰς τὸ Ἄργος καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σπάρτην, ἔνθα παρεκίνησε τοὺς Σπαρτιατὰς νὰ πολεμήσωσι τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Σπαρτιατὰι τότε ἀπέστειλαν πλοῖα καὶ στρατὸν νὰ βοηθήσῃ τὴν ἀντίθετον μερίδα ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Γύλιππον. Ἐνεκα τούτου ἐγένετο πάλιν μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν Ἀθηναίων πόλεμος, κατὰ τὸν ἔποσον κατεστράφη ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος· ὁ δὲ πεζὸς στρατὸς συλληφθεὶς ἄλλος μὲν ἐφρονεύθη ὑπὸ τῶν Συρακουσίων, ἄλλος δὲ ἐρρίφθη εἰς τὰ λατομεῖα καὶ ἀπέθανε καὶ ὀλίγοι μόνον ἐκ τούτων ἐσώθησαν, οἵτινες ἐπανῆλθον εἰς τὰς πατρίδας των. Μετὰ ταῦτα ὅμως φιλονικήσας ὁ Ἀλκιβιάδης μὲ τοὺς Σπαρτιατὰς ἔφυγε καὶ μετέβη εἰς τὸν ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ Ἀθηναϊκὸν

στρατόν, ἔνθα διὰ τῶν στρατηγῶν κατώρθωσε νὰ ἀνακληθῆ εἰς Ἀθήνας, ἀφοῦ προηγουμένως ἐνίκησε τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς Ἄβυδον καὶ Σηστὸν καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Κύζικον, πολλὰς παρὰ τὸν Ἑλλησπόντον πόλεις, τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Καλχηδῶνα. Ὅταν δὲ ἐπλευσεν εἰς Πειραιᾶ, ἔφερε πολλὰ λάφυρα καὶ ἔσυρεν ὀπισθὲν τοὺς πολλὰ ἐχθρικά πλοῖα. Ἐνεκα τούτων οἱ Ἀθηναῖοι ὑπεδέχθησαν αὐτὸν λαμπρῶς καὶ τὸν ἔκαμαν πάλιν στρατηγόν.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὑποπτευθέντες τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐξώρισαν καὶ τὸν ἠγάγκασαν νὰ μεταβῆ εἰς τὰ ἐν Θράκῃ κτήματά του. Ἐκεῖθεν δὲ ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἦλθεν εἰς τὴν Φρυγίαν, ἔνθα ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν Περσῶν εἰς ἡλικίαν 44 ἐτῶν.

### *Ἡ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχία· τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.*

Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ καταστροφὴν τοῦ στόλου τῶν κατεσκεύασαν ἄλλον, τὸν ὁποῖον ἔστειλαν καὶ ἔμεινε εἰς ἓν μέρος τοῦ Ἑλλησπόντου, καλούμενον Αἰγὸς ποταμοί. Στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ὁ Λύσανδρος. Οὗτος ἔπεισε τὸν Κύρον, σατράπην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ χρήματα, διὰ τῶν ὁποίων κατεσκεύασε πολλὰ πλοῖα. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἔφερον ὁ Λύσανδρος καὶ παρέταξεν ἀπέναντι τῶν πλοίων τῶν Ἀθηναίων. Οὗτοι τότε ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας προεκάλουν τοὺς Σπαρτιάτας νὰ ναυμαχήσωσι, καί, ἐπειδὴ οὗτοι δὲν ἐδέχοντο, ἐνόμισαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι δὲν θὰ ναυμαχήσωσι, πλέον ἔνεκα φόβου, καὶ διὰ τοῦτο ἐξῆλθον ἐκ τῶν πλοίων εἰς τὴν Ξηράν. Μόλις ὅμως εἶδον τοῦτο οἱ Σπαρτιάται, ἀμέσως ὄρμησαν κατὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου, συγκειμένον ἐκ 200 πολεμικῶν πλοίων, καὶ τὸν κατέστρεψαν, ἐκτὸς 8 καὶ τῆς νηὸς «Παράλου», ἣ ὁποία ἔφερε τὴν λυπηρὰν εἴδησιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὅλους τοὺς Ἀθηναίους, ὅσους συνέλαβε τότε ὁ Λύσανδρος τοὺς ἔσφαξεν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην ὁ Λύσανδρος μετὰ τὸν στόλον τοῦ ἦλθεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπολιόρησε τὰς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέκρουσαν γενναίως τοὺς Σπαρτιάτας ἐπὶ ἕξ μῆνας, ἀλλ' ἔπειτα ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῆς πείνης παρεδόθησαν. Τότε οἱ Σπαρτιάται

έστεφανωμένοι με άνθη και τραγηδοῦντες ἐκρήμνισαν τὰ τείχη των Ἀθηνῶν, ἔκαυσαν τὰ πλοῖα και διώρισαν 30 ἀνδρας νὰ διοικῶσι τὰς Ἀθήνας. Τοιοῦτον ἦτο τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, διαρκέσαντος 27 ἔτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 431—404 π. X.

Οἱ 30 ἀνδρες, τοὺς ὁποίους διώρισεν ὁ Λύσανδρος, ὠνομάσθησαν τυράννοι. Οὗτοι ἐφέροντο σκληρῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐγύμνων τοὺς ναοὺς, ἐλάμβανον τὴν περιουσίαν πολλῶν, ἐφόνευον πολλοὺς ἄνευ δικαιολογίας και ἄλλα κακὰ ἔπραττον. Τοὺς τυράννοὺς τούτους ἐδίωξε μετὰ ὀκτῶ μῆνας εἰς νέος φιλόπατρις, ὀνομαζόμενος Θρασύβουλος, μετὰ τὴν βοήθειαν και ἄλλων. Μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτισαν τὰ τείχη των, ἐπανεφέραν τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα και ἐστεφάνωσαν τὸν Θρασύβουλον διὰ κλάδου ἐλαίας, συντάξαντες και κατάλλων ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἐψάλλον κατά τὴν ἑορτὴν των Παναθηναίων. Μετὰ τὸν θάνατόν του δὲ ἀνήγειραν αὐτῷ και ἀνδριάντα

### *Ἡγεμονία τῆς Σπάρτης.*

Μετὰ τὴν καταστροφὴν των Ἀθηνῶν ἡ Σπάρτη ἔμεινεν ἄνευ ἀντιπάλου, ἐφέρετο δὲ πολὺ ὑπερηφάνως πρὸς τὰς ὑποδεεστερας Ἑλληνικὰς πόλεις. Οἱ Σπαρτιάται καταργήσαντες τὰ πολιτεύματα των πόλεων, ἔσαι πρότερον ἦσαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν των Ἀθηναίων, ἔστειλαν ἰδίους διοικητὰς εἰς αὐτάς, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζοντο ἀρμοισαί. Οὗτοι διέκουν τυραννικῶς τὰς πόλεις και οὐδόλως διέφερον, ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν, ἀπὸ τοὺς ἐν Ἀθήναις 30 τυράννοισ. Καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀρχαίους συμμάχους των, οἱ ὁποῖοι τόσας θυσίας αἵματος και χρήματος ἔκαμον ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς Σπάρτης, οἱ Σπαρτιάται ἐφέροντο ὑβριστικῶς και ὑπερηφάνως. Διὰ τοῦτο οἱ σύμμαχοι τόσον ἠγανάκτησαν κατά των Σπαρτιατῶν, ὥστε, ὅταν βραδύτερον οἱ Σπαρτιάται περιήλθον εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Πέρσας, ἐπέτυχον τὴν κατάλυσιν τῆς ἡγεμονίας τῆς Σπάρτης. Ἐνεκα τούτων δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐννοήσωσιν αἱ πόλεις, ὅτι πολὺ περισσοτέραν ἐλευθερίαν εἶχον ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν των Ἀθηναίων, παρὰ τώρα ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν των Σπαρτιατῶν.

## Ἀνάβασις καὶ κἀθοδος τῶν μυρῖων.

(Τῷ 401 πρὸ Χριστοῦ).

Ὁ Δαρεῖος, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας, ἀποθανὼν ἀφήκε δύο υἱοὺς, τὸν Ἀρταξέρξην καὶ τὸν Κύρον. Ὁ Ἀρταξέρξης ὡς μεγαλύτερος ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Περσίας· ὁ δὲ Κύρος σατράπης ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ὁ Κύρος ὅμως, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς του Παρυσάτιδος, ἣ ὅποια τὸν ἠγάπα πολὺ, ἀπεφάσισε νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν ἀδελφόν του καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνήθροισεν 100 χιλιάδας Περσῶν καὶ 13 χιλιάδας Ἑλληνῶν μισθοφόρων, οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ ἐκλεκτότεροι στρατιῶται τοῦ στρατεύματός του.

Ἀφοῦ ἠτοίμασε τὸν στρατὸν του ὁ Κύρος, ἐκίνησεν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του, διερχόμενος πολλὰς χώρας ἐρήμους καὶ ἐχθρικός, καὶ ἔφθασεν εἰς Κούναξα τῆς Βαβυλωνίας. Ἐκεῖ ἀπῆντησε τὸν ἀδελφόν του Ἀρταξέρξην μὲ πλείετρα στρατεύματα καὶ ἐγένετο τρομερὰ μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησε μὲν ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου, ἐφρονεύθη ὅμως οὗτος δι' ἀκοντίου ὑπὸ τινος στρατιώτου, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπλήγωσε τὸν ἀδελφόν του. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου τὰ μὲν βαρβαρικά στρατεύματά του ἠνώθησαν μὲ τὸν Ἀρταξέρξην, τὰ δὲ Ἑλληνικὰ ἔμειναν μόνα τῶν καὶ ἀνθίσταντο κατὰ τῶν Περσῶν.

Τότε ὁ Τισσαφέρνης, σατράπης τοῦ Ἀρταξέρξου, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐπειδὴ ᾔθελε νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ παραδοθῶσι, προσεκάλεσε τοὺς στρατηγούς αὐτῶν εἰς τὴν σκηνὴν του, διὰ νὰ συνεννοηθῶσι δῆθεν, καὶ ἐκεῖ τοὺς ἐφόνευσε διὰ ἀπάτης. Ἀλλὰ καὶ τότε δὲν ἀπηλπίσθησαν οἱ Ἕλληνες, ἀντεστάθησαν γενναίως πάλιν καὶ ἐξέλεξαν ἄλλους στρατηγούς, Ξενοφῶντα τὸν Ἀθηναῖον, ὁ ὅποιος ὑπηρετεῖ ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης καὶ Χειρίσοφον τὸν Λακεδαιμόνιον. Οὗτοι τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὴν πατρίδα τῶν οὐχὶ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἀλλὰ δι' ἄλλης πρὸς βορρᾶν, ἣ ὅποια τοὺς ἔφερεν εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Καθ' ὁδὸν δὲ ἄλλοι ἐκ τῶν Ἑλληνῶν ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης, ἄλλοι ἐκ τοῦ ψύχους, ἄλλοι ἐτυφλώθησαν



ἐκ τῆς χιόνας, καὶ ἄλλοι ἄλλα ἔπαθον. διότι ἐπορεύοντο διὰ χώρας ὄχι μόνον ἐχθρικής, ἀλλὰ καὶ ἀγνώστου. Ὅτε δὲ οἱ σωθέντες ἐκ τῶν κινδύνων τούτων ἔφθασαν εἰς τὴν Τραπεζοῦντα, πόλιν παράλιον εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ἐώρτασαν ἐπισήμως τὴν ἀπελευθέρωσίν των, συμποσοῦμενοι μόνον εἰς 8,600. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἐξεκίνησαν καὶ μετέβησαν εἰς τὰς πατρίδας των.

Ἡ ἔνδοξος αὕτη ἐκστρατεία, ἣτις ὠνομάσθη ἀνάβασις καὶ κάθοδος τῶν μυρίων, περιεγράφη μὲ πολλὴν ἀκριβείαν ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ εἶναι ἀξιομνημόνευτος διὰ τὴν γενναιότητα τῶν Ἑλλήνων. Ἐγένετο δὲ αὕτη τῷ 401 π. Χ.

### **Ἄγηςίλαος. Νέος πόλεμος Σπάρτης καὶ Περσίας.**

Ἐκτὸς τῶν 13 χιλιάδων Ἑλλήνων, περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω εἵπομεν, ἐδοθήθησαν τὸν Κῦρον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ πολλὰ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὰς πόλεις ταύτας θέλων νὰ τιμωρήσῃ ὁ Ἀρταξέρξης ἔστειλε τὸν σατράπην Τισσαφέρην πρὸς ταῦτο.

Αἱ πόλεις αὗται τότε ἐζήτησαν βοήθειαν παρὰ τῶν Σπαρτιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἔστειλαν τὸν βασιλέα Ἄγηςίλαον μετὰ 20 χιλιάδων στρατιωτῶν. Οὗτος διὰ τῆς ἰκανότητός του ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας τὸν Τισσαφέρην καὶ ἤρχισε νὰ προχωρῇ πρὸς τὴν Ἄνω Ἀσίαν, σκοπὸν ἔχων ὄχι μόνον νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις ἀπὸ τῶν Περσῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὸ Περσικὸν κράτος. Ἐνῶ ὅμως προεχώρει, αἴφνης διετάχθη ὑπὸ τῆς Σπάρτης νὰ ἐπιστρέψῃ, διότι ἐκήρυξαν πόλεμον κατ' αὐτῆς οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Θηβαῖοι, οἱ Κορινθιοὶ καὶ οἱ Ἀργεῖοι, λαβόντες χρήματα παρὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Ἄγηςίλαος τότε ἐπιστρέφων διὰ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας, συνήντησε τὸν συμμαχικὸν στρατὸν (Ἀθηναίων, Θηβαίων, Κορινθίων καὶ Ἀργείων) εἰς μίαν πόλιν τῆς Βοιωτίας, Κορώνειαν. Ἐκεῖ ἐγένετο πεισματώδης μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησε μὲν ὁ Ἄγηςίλαος, ἐπληγῶθη ὅμως εἰς πολλὰ μέρη τοῦ σώματός του.

Ὅτε ὅμως ἐπέστρεφε, Κόνων, ὁ ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων, ἔχων ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν του καὶ τὸν Περσικὸν στόλον ἐνίκησε τὸν στόλον

τῶν Λακεδαιμονίων, ἐδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Πεισάνδρου, τὸν ὁποῖον καὶ ἐφόνευσεν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κόνων ἐξεδίωξεν ἐκ τῶν παραλίων πόλεων καὶ νήσων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τοὺς Λακεδαιμονίους διοικητάς, ἐκυρίευσεν τὰς Κυκλάδας, ἐλεηλάτησε τὰ παράλια τῆς Λακωνικῆς καὶ κατέλαβε τὰ Κύθηρα. Ἐπειτα κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀνυποδόμησε τὰ μακρὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐνεκα τούτου βλέποντες πλέον οἱ Σπαρτιᾶται, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀντιταχθῶσι ταυτοχρόνως κατὰ πολλῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ τοὺς νικήσωσιν, ἀπέστειλαν τὸν Ἀνταλκίδαν, ἓνα τῶν ἐφόρων, εἰς τὴν Περσίαν, καὶ ἔκαμον εἰρήνην τῇ 386 π. Χ., ἡ ὁποία ἦτο αἰσχροῦ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Διότι δι' αὐτῆς ἀφήνοντο ὅλαι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ἀντὶ νὰ ἐλευθερωθῶσιν. Ἡ εἰρήνη αὕτη ἐπωνομάσθη Ἀνταλκίδειος.

### Πελοπίδας. Ἐπαμειδώνδας.

**Δεῦκτρα.** Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ἀνταλκίδου ἔπαυσεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν ὀργισμένοι, διότι ἔχασαν τὴν δόξαν των, καὶ ἐσκέπτοντο πῶς πάλιν νὰ γίνωσι κύριοι ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο μίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Θηβαῖοι, ἔκαμον πανήγυριν, ὁ στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν Φοιβίδας μὲ πολλὴν στρατὸν, μεταβαίνων εἰς τὴν Μακεδονίαν κατέλαβεν αἴφνης τὴν ἀκρόπολιν Καδμεῖαν. Οἱ Θηβαῖοι τότε παρεπονέθησαν, ἀλλὰ ματαίως· διότι οἱ Σπαρτιᾶται, διὰ νὰ δικαιολογηθῶσι μόνον εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι ἐθυμώθησαν διὰ τοῦτο, κατεδίκασαν μὲν τὸν Φοιβίδαν εἰς πρόστιμον 100 χιλιάδων δραχμῶν καὶ ἀφῆρσαν ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἀξίωμα, δὲν ἔδωκαν ὅμως ὀπίσω καὶ τὴν Καδμεῖαν.

Μετὰ ταῦτα πολλοὶ τῶν Θηβαίων, ὑποφέροντες πολλὰ ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφίσωσι τὴν πατρίδα των καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἄλλα μέρη. Μεταξὺ τῶν μεταβάντων εἰς τὰς Ἀθήνας ἦτο καὶ ὁ Πελοπίδας, υἱὸς πλουσίας οἰκογενείας, νέος ἱσχυρὸς, εὐτολμος καὶ στενὸς φίλος τοῦ Ἐπαμειδῶνδα. Ὁ Πελοπίδας μὴ ἀνεχόμενος τοὺς τυράννους ἀπεφάσισε νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς πατρίδος του διὰ συνωμοσίας. Σενεννοηθεὶς προηγουμένως μὲ

τὸν Ἐπαμεινώνδαν, τὸν Φιλίδαν, ὁ ὁποῖος ἦτο γραμματεὺς τῶν τυράννων καὶ ἄλλους Θηβαίους, κατήρτισεν ἐν σῶμα ἐκ 12 μόνων συνωμοτῶν. Οἱ 12 οὗτοι ἐν καιρῷ χειμῶνος προσεποιήθησαν, ὅτι μεταβαίνουσιν εἰς τὸ κυνήγιον, καὶ ἐξήλθον τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ διάφορα μέρη, φοροῦντες ἐνδύματα κυνηγῶν· εἶχον δὲ καὶ τοὺς κύνας των. Ἀφοῦ δὲ ἐξήλθον συνηντήθησαν εἰς ἓν μέρος πλησίον τῆς Ἐλευσίως, ὅπως εἶχον συνεννοηθῆ, καὶ ἀπ' ἐκεῖ πορευθέντες εἰς τὰς Θήβας, χωρὶς νὰ τοὺς ἴδῃ κανεῖς, ἔμειναν εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς συνωμότου Θηβαίου, ὀνομαζομένου Χάρωνος. Εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν μετέβησαν καὶ ἄλλοι συνωμόται καὶ ἔγιναν ἐν ὄλῳ τεσσαράκοντα.

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην οἱ τύραννοι εἶχον συμπόσιον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φιλίδου. Τότε ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν ἄνθρωπος φέρων μίαν ἐπιστολήν εἰς ἓνα τύραννον, καλούμενον Ἀρχίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐγνωστοποιεῖτο εἰς αὐτὸν ἡ συνωμοσία. Ἀλλ' οὗτος ὄχι μόνον δὲν ἤνοιξε τὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ ῥίψας αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του εἶπεν· «ἐς αὔριον τὰ σπουδαῖα».

Μετ' ὀλίγον οἱ συνωμόται μὲ τὸν Πελοπίδαν, ἐνδυθέντες γυναικεῖα φορέματα καὶ καλύψαντες τὰ πρόσωπα αὐτῶν μὲ ἐλατίνους στεφάνους, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔκρυψαν τὰ ξίφη των, ἔκρουσαν τὴν θύραν τοῦ Φιλίδου καὶ παρεκάλεσαν τοὺς ὑπηρέτας νὰ ἀνοίξωσιν. Οὗτοι λαβόντες τὴν ἄδειαν παρὰ τῶν ἀρχόντων, ἤνοιξαν. Μόλις δὲ εἰσῆλθον οἱ συνωμόται, ἔτρεξαν καὶ οἱ τύραννοι νὰ προὔπαντήσωσι τὰς γυναῖκας, ἀλλ' ἀντὶ γυναικῶν εὗρον τὸν θάνατόν των, διότι οἱ ἀτρόμητοι συνωμόται ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν διὰ τῶν ξιφῶν καὶ τοὺς ἔσφαξαν.

Τότε ἀμέσως ὁ Φιλίδας ἔτρεξε καὶ ἤνοιξε τὰς φυλακὰς καὶ ἐξήλθον οἱ φυλακισμένοι· ἔστειλε κήρυκας εἰς ὅλας τὰς συνοικίας καὶ ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς ἐλευθερίαν. Ἐπειτα ἐπέπεσον κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον Καδμείαν, μετ' ὀλίγον δὲ ν' ἀναχωρήσωσι διὰ Σπάρτην.

Οἱ Σπαρτιάται ὀργισθέντες διὰ ταῦτα, ἔστειλαν τὸν Κλεόμβροτον, βασιλέα των, μὲ στρατὸν συγκείμενον ἐκ 14,000 πεζῶν καὶ 1,600 ἵππέων, διὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Θηβαίους. Οὗτοι εἶχον μόνον 6,000 πεζοὺς καὶ 500 ἵππους καὶ στρατηγὸν ὄλου τοῦ στρατοῦ τὸν

Ἐπαμεινώνδαν, ἄνθρωπον ἰκανόν, φρόνιμον καὶ σεβαστόν. Ὁ Πελοπίδας ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ ἱεροῦ λόχου, συγκειμένου ἐκ 300 νέων τῶν μᾶλλον καλυτέρων, οἵτινες ἦσαν σύνδεδεμένοι διὰ φιλίας, συγγενείας καὶ ἀγάπης καὶ εἶχον ὀρκισθῆναι νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ κανεὶς τὴν τάξιν, ἀλλὰ νὰ ἀποθάνωσι πάντες μαχόμενοι. Τὰ δύο ταῦτα ἐχθρικά στρατεύματα συνητηθήσαν εἰς μίαν κωμόπολιν τῆς Βοιωτίας, τὰ Λεῦκτρα. Ἐκεῖ ἐγένετο πεισματώδης μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκηθησαν οἱ Σπαρτιᾶται καὶ ἐφονεύθη καὶ ὁ στρατηγὸς τῶν Κλεόμβροτος. Ἡ μάχη αὕτη ἐγένετο τῷ 371 π. Χ. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ἡ ἡγεμονία τῆς Ἑλλάδος περιήλθεν εἰς τοὺς Θηβαίους.

Ὁ Πελοπίδας μετὰ τινα ἔτη ἐφονεύθη ἐν Θεσσαλίᾳ παρὰ τὰς Κυνὸς Κεφαλᾶς πολεμῶν, ἵνα ἐλευθερώσῃ τοὺς Θεσσαλοὺς, τοὺς ὁποίους ἐπολέμει ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ βασιλεὺς τῶν Φερῶν.

**Μαντίνεια.** Ἐπαμεινώνδας. Ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἀφοῦ ἐξησφάλισε τὴν ἡγεμονίαν τῶν Θηβῶν ἐπὶ τῶν Βοιωτικῶν πόλεων καὶ συνεμάχησε μετὰ τῶν Ἀρκάδων, Ἀργείων καὶ Ἡλείων, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἀρκάδας, οἵτινες ἐπολεμοῦντο ὑπὸ τῶν Σπαρτιᾶτων, διότι διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἔκτισαν τὴν Μεγαλόπολιν, ἐναντίον τῆς θελήσεως αὐτῶν. Ἀφοῦ ἐβοήθησε τοὺς Ἀρκάδας καὶ προεχώρει πρὸς τὴν Σπάρτην, ἔμαθεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, συμμαχήσαντες μὲ τοὺς Σπαρτιᾶτας, προητοιμάζοντο νὰ καταλάβωσι τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ νὰ τὸν πολεμήσωσιν. Ἐνεκα τούτου ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὰς Θήβας, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἠλευθέρωσε τὴν Μεσσηνίαν ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτας. Μετὰ τινα ὅμως ἔτη, τῷ 363 π. Χ. εἰσέβαλε πάλιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐσκόπευε νὰ καταλάβῃ τὴν Σπάρτην. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ σχέδιόν του ἀπέτυχε, μετέβη εἰς τὴν Μαντίνειαν, πλησίον τῆς Τριπόλεως, ὅπου ἦτο συγκεντρωμένος ὄλος ὁ στρατὸς τῶν Σπαρτιᾶτων. Ἐκεῖ ἐγένετο τρομερὰ μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησαν μὲν οἱ Θηβαῖοι, ἐπληγώθη ὅμως εἰς τὸ σῆθος ὁ Ἐπαμεινώνδας διὰ δόρατος καὶ μετὰ τοσαύτης μάλιστα δυνάμεως, ὥστε ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος ἐθραύσθη ἐντὸς αὐτοῦ. Τότε τὸν παρέλαβον οἱ στρατιῶταί του καὶ τὸν μετέφερον εἰς τὴν

σκηνήν του, όπου οί ιατροί είπον, ότι, εάν αποσπάσωσι τόν σίδηρον εκ τής πληγής του, θά αποθάνη. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἐπαμεινώνδας ἠρώτησεν, ἀν ἡ ἀσπίς του ἐσώθη, διότι ἡ ἀπώλεια τής ἀσπίδος ἐθεωρεῖτο μεγάλη προσβολή, καί ἀν ἐνίκησαν οἱ Θηβαῖοι. Μαθὼν δέ, ὅτι ἡ ἀσπίς του ἐσώθη καί οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν, διέταξε νά αποσπάσωσι τόν σίδηρον εκ τής πληγής του, εἰπὼν : « Τώρα ἀποθνήσκω εὐχαριστημένος ». Ὅτε ὅμως ἐψυχορράγει, εἰς φίλος του εἶπεν : « Ἀποθνήσκεις ἄτεκνος, Ἐπαμεινώνδα » οὗτος δὲ ἀπεκρίθη : « Ὅχι· ἀφήνω δύο θυγατέρας ἀθανάτους· τὰς ἐν Λεύκτροις καί ἐν Μαντινείᾳ νίκας » καί μόλις εἶπε ταῦτα ἀπέθανε τὸ ἔτος 362 εἰς ἡλικίαν 56 ἐτῶν.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας ὑπῆρξε μέγας στρατηγός, ἄριστος πολιτικός, δεινὸς ῥήτωρ καί δικαιοτάτος ἀνὴρ.

### *Μακεδονία. Φίλιππος. Χαιρώνεια.*

Εἶδομεν, ὅτι αἱ Ἀθῆναι κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, οὗτοι δὲ ἐταπεινώθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων, καί τούτων, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδα, ἡ δόξα ἐξέλιπε, διότι δὲν ἀνεφάνη κατόπιν ἕτερος ἄξιος διάδοχος αὐτοῦ. Ταιουτοτρόπως ἤρξατο ἡ παρακμὴ ἐλοκλήρου τής Ἑλλάδος, ἐνεκα τῶν ἐμφυλίων πολέμων. Τότε ἀνεφάνη τὸ βασίλειον τής Μακεδονίας, τὸ ἔποιον ἐμεγαλοῦργησεν ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸ Μακεδονικὸν βασίλειον ἰδρῦθη κατὰ τὸ 800 π. Χ. παρὰ τοῦ ἐξ Ἄργους Καράνου. Ἡ Μακεδονία κατ' ἀρχὰς περιωρίζετο εἰς τὴν μικρὰν χώραν Ἡμαθίαν, ἔπειτα δὲ ἐμεγάλωσεν, ὑπεταχθέντων εἰς αὐτὴν τῶν περίξ μικρῶν ἐθνῶν. Ὅτε ἡ Ἑλλὰς ἤκμαζεν, ἡ Μακεδονία ἐξετείνετο πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ Σκάρδου, πρὸς νότον μέχρι τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ καί πρὸς δυσμὰς μέχρι τής Λυχνίτιδος λίμνης. Ἡ Μακεδονία ἦτο ἐλευθέρα, ἀλλ' ἔτε διῆλθον οἱ Πέρσαι, ἐρχόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγένετο φόρου ὑποτελής εἰς αὐτοὺς ἐπὶ βασιλείῳ Ἀμύντᾳ Α'. Ὁ υἱὸς τούτου καί διάδοχος Ἀλέξανδρος Α'. ἠγάπα τοὺς Ἑλληνας καί συνεδέετο διὰ φιλίας μὲ τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ συνεξεστράτευσεν, ἀναγκασθεὶς, μετὰ τοῦ Ξέρξου κατὰ τής Ἑλλάδος καί ἔφερε τὰς γνωστὰς προτάσεις τοῦ Μακρονίου εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Μετά τήν ἐν Πλαταιαῖς ὄμως πανωλεθρίαν τῶν Περσῶν οἱ Μακεδόνες ἀπετίναξαν τὸν Περσικὸν ζυγόν. Μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον Α΄ βασιλεὺς ἐγένετο ὁ Ἀρχέλαος, ὅστις μετέφερε τὴν πρωτεύουσάν του ἐκ τῆς Ἐδέσσης (Βοδενά) εἰς τὴν Πέλλαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε κέντρον τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τέχνης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχελάου ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἡ Μακεδονία ἐταράσσεται ὑπὸ ἐμφυλίων στάσεων καὶ ἐρίδων, ἕνεκα τῆς συχνῆς ἀλλαγῆς τῶν διαφόρων βασιλέων, δολοφονουμένων ὑπὸ τῶν διεκδικούντων τὸν θρόνον ἢ ἀποθησκόντων. Ἐνεκα τούτων διέτρεξε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, ἀλλ' ἔσωσεν αὐτὴν ὁ Φίλιππος Β΄. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀμύντα Β΄. γενόμενος δὲ βασιλεὺς ὠργάνωσε μετὰ δραστηριότητος στρατὸν καὶ ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν πειθαρχίαν καὶ στρατιωτικὰς ἀρετάς. Ἐπειτα πολεμήσας διαφόρους πέριξ ἐχθρικοὺς λαοὺς ὑπέταξεν αὐτοὺς καὶ ἐκυρίευσε καὶ τινὰς πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου, καὶ οὕτως ἐμεγάλωσε τὸ κράτος του. Ἀφοῦ δὲ ἐγένετο ἰσχυρὸς ἐζήτει ἀφορμὴν νὰ ἀναμιχθῆ εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶχεν ἀποστείλει εἰς ἕλας τὰς πόλεις κατασκόπους, τοὺς ὁποίους ἐπλήρωνεν ἀδρότατα καὶ ἐπλήρωσε πολλοὺς ἐν Ἀθήναις, διὰ νὰ ὀμιλῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ ἐπισημότερος τούτων ἦτο ὁ ῥήτωρ Αἰσχίνης. Ἄλλ' ἐνῶ ὑπῆρχον τοιοῦτοι ἄνδρες, δὲν ἔλειπον καὶ ἄνδρες τίμιοι καὶ φιλοπάτριδες, οἱ ὁποῖοι ἐδείκνυον τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέτρεχεν ἡ Ἑλλάς, ἕνεκα τῆς ψευδοῦς φιλίας τοῦ Φιλίππου. Τοιοῦτοι ἰδίως ἦσαν ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Φωκίων, ῥήτορες

Ὁ Φωκικὸς πόλεμος, ὅστις διήρκεσεν 9 ἔτη, ἔδωκε ἀφορμὴν εἰς τὸν Φίλιππον νὰ ἀναμιχθῆ εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Ὁ πόλεμος οὗτο ἐγένετο ὑπὸ τῶν Θηβαίων, Λοκρῶν καὶ Θεσσαλῶν κατὰ τῶν Φωκίων, ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Σπαρτιατῶν, διότι οἱ Φωκεῖς, ἀρπάσαντες μέρος τῆς ἱερᾶς γῆς τοῦ μαντείου, κατεδικάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ συνεδρίου νὰ πληρώσωσιν ὑπέρογκον πρόστιμον, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον δὲν ἐπλήρωσαν, ἀλλὰ ἐφορμήσαντες ἐκυρίευσαν καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν. Ὁ Φίλιππος ἐλθὼν τότε εἰς Θεσσαλίαν ἐκυρίευσεν πολλὰς πόλεις αὐτῆς (Παγασὰς Μαγνησίαν) καὶ ἔπειτα θελήσας νὰ ἐκ-



στρατεύσει κατὰ τῶν Φωκέων ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὰς Θερμοπύλας. Ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε τοῦτο, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον προκαταλάβει τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ ἠναγκάστη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐκεῖ ἀφοῦ ἀνεπαύθη, ἐξεστράτευσε πάλιν κατὰ τῶν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ χερσονήσῳ πόλεων καὶ ὑπέταξε πολλὰς αὐτῶν, ἀποικίας τῶν Ἀθηναίων.

Μετὰ ταῦτα ἐπρότεινε εἰς τοὺς Ἀθηναίους εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ἀπατηθέντες ἐδέχθησαν μὲ τὴν συμφωνίαν ὅμως νὰ καταλάβῃ τὴν Φωκίδα. Ὁ Φίλιππος ἐλθὼν κατέλαβε τὴν χώραν τῶν Φωκέων (346 π. X.) καὶ συνεκάλεσε τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισε νὰ κατασκαφῶσιν αἱ πόλεις τῶν Φωκέων οἱ δὲ κάτοικοι νὰ κατοικήσωσιν εἰς κώμας, μὴ ἔχούσας περισσοτέρας τῶν 50 οἰκιῶν, καὶ νὰ ἀποκλεισθῶσιν οἱ Φωκεῖς τοῦ συνεδρίου, αἱ δὲ δύο ψῆφοι αὐτῶν νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Φίλιππον καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἀνεμίχθη πλέον ὁ Φίλιππος εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν ἔθεωρεῖτο ὡς ξένος καὶ βάρβαρος καθὼς πρότερον. Μετὰ 7 ἔτη ἐδόθη καὶ πάλιν ἀφορμὴ εἰς τὸν Φίλιππον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Λοκροὶ τῆς Ἀμφίσσης καλλιεργήσαντες τὴν ἱερὰν γῆν τοῦ μαντείου κατεδικάστησαν εἰς πρόστιμον. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἠρνήθησαν νὰ τὸ πληρώσωσι, τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον ἀνέθηκεν εἰς τὸν Φίλιππον, ὡς προϊστάμενον τοῦ συνεδρίου, νὰ τιμωρήσῃ αὐτούς. Ὁ Φίλιππος ἀμέσως εἰσέβαλε διὰ τῶν Θερμοπυλῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ 30 χιλιάδων πεζῶν καὶ δύο χιλιάδων ἰππέων καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ του ἐβάδισε καὶ κατέλαβε τὴν Ἀμφισσαν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέστρεψεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ κατέλαβεν αἰφνιδίως τὴν Ἐλατείαν. Μόλις ἐγένετο γνωστόν, ὅτι ὁ Φίλιππος κατέλαβε τὴν Ἐλατείαν (Δραχμάνιον), πόλιν ὀχυράν, φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τοὺς Ἕλληνας. Ἀμέσως τότε οἱ Ἀθηναῖοι, κατὰ συμβουλήν τοῦ Δημοσθένους, ἐνωθέντες μετὰ τῶν Θηβαίων καὶ ἄλλων συμμάχων, ἔσπευσαν κατὰ τοῦ Φιλίππου, ἔστρατοπεδευμένου ἐν Χαιρωνείᾳ. Ἐκεῖ ἐν Χαιρωνείᾳ ἐγένετο τῷ 338 π. X. φονικωτάτῃ μάχῃ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνας ἠγωνίσθησαν μὲν γενναίως, ἀλλ' ἐνίκηθησαν κατὰ κράτος. Οἱ δὲ ἀποτελοῦντες τὸν ἱερὸν λόχον ἐφρονεύθησαν ἅπαντες καὶ ἐτάφησαν ἐκεῖ,

ἐνθα ἔπεσον. Πρὸς τιμὴν των δὲ ἐστήθη βραδύτερον μαρμάρινος λέων, ὅστις καὶ σήμερον σφίζεται.

Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ Φίλιππος ἐγένετο κύριος ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ μετεχειρίσθη καλῶς τοὺς νικηθέντας λαοὺς καὶ κατώρθωσε νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσιν ἐν Κορίνθῳ, ἐνθα σενεκάλεσε κοινὸν συνέδριον τῶν Ἑλλήνων, ἀρχιστράτηγον τῆς ἐκστρατείας, τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ κάμῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Ἄλλ' ἐνθ' τὰ πάντα εἶχεν ἔτοιμα διὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐδολοφονήθη ἐν Μακεδονίᾳ τῷ 336 π. Χ. ὑπὸ τινος νέου, Παυσανίου ὀνομαζομένου.

### Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Φιλίππου ἐγένετο βασιλεὺς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, ἐπονομασθεὶς κατόπιν διὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα



Μέγας Ἀλέξανδρος

αὐτοῦ κατορθώματα Μέγας. Οὗτος, ὅτε ἐγένετο βασιλεὺς, εἶχεν ἡλικίαν 20 ἐτῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη τῷ 356 π. Χ. καὶ ὑπῆξεν ὁ μέγιστος τῶν στρατηγῶν τοῦ ἀρχαίου καὶ νεωτέρου κόσμου. Οὗτος εἶχε προικισθῆ ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ τὰ λαμπρότερα πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ προτερήματα. Ταῦτα δὲ ἐκαλλιέργησε θαυμασίως ὁ μέγας διδάσκαλός του Ἀριστοτέλης, ὁ φιλόσοφος ἐκ Σταγείρων τῆς Μακεδονίας. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐμόρφωσε τὸν Ἀλέξανδρον ἐλληνοπρεπέστατα καὶ ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τὸν εὐγενῆ ἔρωτα πρὸς τὰς μεγάλας πράξεις. Τόσον δὲ ἠγάπα τὸν Ἀριστοτέλη ὁ Ἀλέξανδρος,

ὥστε ἔλεγεν «εἰς μὲν τὸν πατέρα μου ὀφείλω τὸ ζῆν, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου τὸ καλῶς ζῆν». Ὁ Ἀλέξανδρος ἐρωτηθεὶς ποτέ, ἂν θέλῃ νὰ ἀγωνισθῆ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἀπεκρίθη. «Ναί, ἐὰν ἔχω βασιλεῖς ἀνταγωνιστάς»· ὁσάκις δὲ οἱ φίλοι του ἐμάνθανον νίκην

τοῦ πατρός του καὶ συνέχαιρον αὐτόν, οὗτος ἀπῆντα περίλυπος· «ὁ πατήρ μου σκοπεύει νὰ κατορθώσῃ τὰ πάντα, καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ, καὶ εἰς ἐμὲ νὰ κάμω μέγα τι καὶ λαμπρὸν ἔργον».

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο 14 ἐτῶν ἐδάμασε τὸν Βουκεφάλαν ἵππον, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος ἠδύνατο νὰ δαμάσῃ, στρέψας αὐτὸν πρὸς τὸν ἥλιον, διότι παρετήρησεν, ὅτι τὸ ζῷον ἐφοβεῖτο ἀπὸ τὴν σκιάν του. Τότε ἰδὼν τοῦτο ὁ πατήρ του Φίλιππος τῷ εἶπε· «Ζήτησον, υἱέ μου, ἕτερον βασίλειον, διότι ἡ Μακεδονία διὰ σὲ εἶναι μικρά». Ἀπὸ τότε δὲ τὸν Βουκεφάλαν εἶχε πάντοτε μαζί του εἰς ἕλας τὰς μάχας. Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο 18 ἐτῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην καὶ κατέκοψε τὸν ἱερὸν λόχον, συντελέσας πολὺ εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην νίκην τοῦ πατρός του.

Γενόμενος βασιλεὺς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Δουναβέως, διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸ βασίλειόν του. Τότε διαδοθείσης ψευδοῦς φήμης, ὅτι οὗτος ἐφονεύθη, οἱ ἠθηῖοι ἐδίωξαν τὴν Μακεδονικὴν φρουράν, ἣν εἶχον, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἤρχισαν νὰ πανηγυρίζωσι. Τοῦτο μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἔτρεξεν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Θήβας, τὰς ὁποίας κατέστρεψε. Μετὰ τοῦτο ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ ταύτας δὲν ἔβλαψε, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῶν ἔδειξαν εἰς αὐτὸν φιλίαν.

Ἀπ' ἐκεῖ μετέβη εἰς τὴν Κόρινθον, ἐνθα ἐξελέγη ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἔγινεν ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων ἐξεκίνησε μὲ 30,000 πεζοὺς καὶ 4,500 ἵππους καὶ διέβη τὸν Ἑλλησποντον, ἀποβάς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἀπ' ἐκεῖ προσχώρησε καὶ συνήντησε τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Γρανικὸν ποταμὸν τοὺς ὁποίους καὶ ἐνίκησεν. Ἐπειτα προχωρῶν μετέβη εἰς τὸν ποταμὸν Κύδνον τῆς Κιλικίας, ὅπου ἔπεσεν ἰδρωμένος ἐντὸς αὐτοῦ, διὰ νὰ λουσθῇ. Ἐνεκα τούτου κρυολογήσας ἠσθένησε βαρέως καὶ θὰ ἀπέθνησκεν, ἀλλὰ τὸν ἔσωσεν ὁ φίλος του ἰατρός Φίλιππος. Ἀφοῦ δὲ ἐθεραπεύθη, μετέβη εἰς τὴν Ἰσσόν, πόλιν τῆς Κιλικίας, ἐνθα συναντήσας τὸν Δαρεῖον μὲ 500,000 στρατοῦ τὸν ἐνίκησε, συλλαβὼν πολλοὺς αἰχμαλώτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαρείου, τὴν ὁποίαν πολὺ περιποιήθη.

Μετά τὴν μάχην ταύτην ἅπαντα τὰ παράλια τοῦ Περσικοῦ βασιλείου ὑπετάχθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἐκτὸς τῆς Τύρου, τὴν ὁποίαν μετὰ ἐπτάμηνον πολιορκίαν κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ. Ὅτε ἐπολιόρκει τὴν Τύρον, ὁ Δαρεῖος ἔστειλε πρέσβεις εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, διὰ νὰ κάμωσιν εἰρήνην, ὑπισχόμενος νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἥμισυ τοῦ βασιλείου, τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον καὶ 10.000 τάλαντα Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐδέχθη τοῦτο εἰπὼν. «Ὅπως εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχει εἰς ἥλιος, οὕτω πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ εἰς βασιλεὺς». Προχωρῶν ὁ Ἀλέξανδρος μετέβη εἰς Ἱερουσαλήμ, ἔνθα ὑπεδέχθη καὶ ἠδλόγησεν αὐτὸν ὁ Μέγας ἱερεὺς τῶν Ἰουδαίων. Ἐκεῖθεν μετέβη ἔπειτα εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἔκτισε τὴν πόλιν Ἀλεξάνδρειαν τὴν σφισομένην μέχρι σήμερον. Ἐκεῖθεν προχωρήσας διὰ τῆς ἐρήμου ἐπεσκέφθη τὸ μαντεῖον τοῦ Διὸς Ἀμμωνος, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ ἱερεῖς τὸν ὀνόμασαν υἱὸν τοῦ Διὸς καὶ τῇ ἔδωκαν δῶρα.

Ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ἀσίαν πάλιν συνήντησε τὸν Δαρεῖον μὲ ἕν ἑκατομμύριον στρατοῦ παρὰ τὰ Γαυγάμηλα, πλησίον τῶν Ἀρβήλων πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, καὶ τὸν ἐνίκησε κατὰ κράτος. Μετὰ τὴν ἐν Γαυγαμήλαις μάχην τὸ Κράτος τοῦ Δαρείου κατελύθη καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο πλέον κύριος βλοῦ τοῦ Περσικοῦ κράτους.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος εἰσήλθεν ἐν μεγάλῃ πομπῇ εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἐν τῇ ὁποίᾳ προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν Βῆλον. Ἀφ' οὗ ἔμεινεν ὀλίγον, μετέβη εἰς τὰ Σοῦσα, ὅπου εὗρεν ἄπειρα πλοῦτη, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα. Κατόπιν κατέκτησε τὰς παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὸ Ἀφγανιστάν χώρας, διέβη μετὰ πολλὰς κακουχίας τὸν Ἰνδικὸν Καύκασον καὶ κατέλαβε τὴν Βακτριανήν, ἧτις ὑπετάχθη ἀμαχητί. Εἰς τὰς χώρας ἐκείνας ἔμεινεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ δύο ἔτη καὶ ὑπέταξε διαφόρους μαχίμους λαούς. Ἐκεῖ ἐνυμφεύθη καὶ τὴν ὠραίαν κόρην Ῥωξάνην.

Κατόπιν προεχώρησεν εἰς τὰς Ἰνδίας, ἔνθα συναντήσας ἕνα βασιλέα, Πῶρον καλούμενον, καὶ πολεμήσας κατ' αὐτοῦ τὸν ἠχημαλώτισεν. Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς θέλει νὰ τὸν μεταχειρισθῇ, ἀπήντησεν αὐτὸς «Βασιλικῶς». Ὁ Ἀλέξανδρος θαυμάσας τὴν γενναιότητά του, ὅχι μόνον τὸν ἀφήκε βασιλέα τοῦ Κρά-

τους του, ἀλλὰ τῇ ἔδωκε καὶ ἄλλην χώραν νὰ διοική. Ἐπειτα προεχώρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰφάσιος. Ὅτε δὲ ἐσκέπτετο νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη περισσότερο, οἱ στρατιῶταί του, ἀποκαμόντες ἐκ τῶν ἀδιακόπων ἀγώνων καὶ τῶν μεγάλων ταλαιπωριῶν, ἤρνήθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν. Πρὶν ὅμως ἐπιστρέψῃ, ἀνήγειρε 12 βωμοὺς πρὸς τιμὴν τῶν Ὀλυμπίων Θεῶν καὶ ὡς τελευταῖον ἔριον τῶν κτήσεών του. Ἐπειτα ἐπιβὰς πλοίων κατέπλευσε μέχρι τοῦ Δέλτα τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὑποτάσσων ἕλας τὰς ἐκεῖ πόλεις καὶ κτίζων νέας. Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψε διὰ ξηρᾶς καὶ, ἀφοῦ ὑπέταξε τὸ Βελουχιστάν καὶ τὰς ἄλλας χώρας, ἔφθασεν εἰς τὰ Σούσα. Ἐκεῖ ἔκαμε μεγάλας ἐορτὰς διὰ τὴν ἔνωσιν καὶ συγχώνευσιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἀσιατικῶν λαῶν, προσκαλέσας ἕλους τοὺς μεγιστᾶνας μετὰ τῶν γυναικῶν των τοῦ ἀπεράντου Κράτους του. Πρῶτος δὲ αὐτὸς ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῆς ἐνώσεως ταύτης, νυμφευθεὶς τὴν Στάτειραν, κόρην τοῦ Δαρείου, καὶ μετ' αὐτὸν 80 στρατηγοὶ καὶ φίλοι του νυμφευθέντες ὠραίας καὶ εὐγενεῖς Περσίδας. Ἐκ τῶν Σούσων μετέβη εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἀλλ' ἐκεῖ, ἕνεκα τῶν πολλῶν κακουχιῶν καὶ τῶν στενοχωριῶν, προσβληθεὶς ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν τῇ 323, ὃ δὲ νεκρὸς του, ταριχευθεὶς καὶ τεθεὶς ἐντὸς χρυσοῦς λάρνακος, μετεφέρθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐτάφη μετ' ἐκτάκτου λαμπρότητος. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὠφέλησε πολὺ τὸν ἑλληρισμόν, διότι διεδόθη ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ παιδεία καὶ αἱ τέχναι καὶ ἀνεπτύχθησαν τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία.

### Διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

**Αἴγυπτος - Ἀλεξάνδρεια.** — Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποθνήσκων οὐδένα ὄρισε διάδοχόν του ἐρωτηθεὶς δὲ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς ποῖον ἀφήνει τὴν βασιλείαν «εἰς τὸν Κράτιστον» εἶπεν. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτοῦ συνήλθον ἀμέσως οἱ στρατηγοὶ Περδίκκας, Λεοννάτος, Πτολεμαῖος καὶ ἄλλοι νὰ ἀποφασίσωσι περὶ τῆς διαδοχῆς. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθόσον ὃ ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Δαρείου Ἡρακλῆς ἔθεωρεῖτο νόθος,

ἀπεφάσισαν νὰ ἀναγνωρίσωσι τὸ ἐκ τῆς Ῥωξάνης γεννηθησόμενον τέκνον, ἐὰν ἦτο ἄρρεν, ὡς βασιλέα, αὐτοὶ δὲ νὰ διοικῶσι τὰ διάφορα μέρη τοῦ βασιλείου ὡς ἐπίτροποι αὐτοῦ.

Μετ' ὀλίγον ἡ Ῥωξάνη ἐγέννησεν ἄρρεν, τὸ ὅποιον ὠνομάσθη Ἀλέξανδρος, ὃ δὲ Περδίκκας κατώρθωσε καὶ ἐγένετο ἐπιμελητὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Διὰ νὰ προσελκύσῃ δὲ τοὺς καλυτέρους στρατηγούς ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰς σατραπείας τοῦ Κράτους, αὐτὸς δὲ ἔμεινεν ὡς ἐπιμελητὴς καὶ εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων καὶ τὴν βασιλικὴν σφραγίδα. Ἀλλὰ ἡ μεταξὺ τῶν στρατηγῶν ἀντιζηλία προεκάλεσε μακροὺς καὶ αἱματηροὺς πολέμους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐφρονεύθη ὁ Περδίκκας καὶ ἐγένετο νέα διαίρεσις τοῦ Κράτους, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιμελητὴς ἐγένετο ὁ Ἀντίπατρος. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν διήρκεσε πολὺ καὶ νέοι πόλεμοι ἐγένοντο καὶ τέλος διὰ τῆς ἐν Ἰψῷ τῆς Φρυγίας μάχης (301 π. Χ.), καθ' ἣν ἐφρονεύθη ὁ ἰσχυρότατος ἐκ τῶν διαδόχων Ἀντίγονος ἔπαυσαν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ τὸ Κράτος διηρέθη εἰς τέσσαρα βασιλείαι ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων 1) τὸ τῆς Αἰγύπτου, τὸ ὅποιον ἔλαβεν ὁ Πτολεμαῖος 2) τὸ τῆς Συρίας, τὸ ὅποιον ἔλαβεν ὁ Σέλευκος 3) τὸ τῆς Θράκης, τὸ ὅποιον ἔλαβεν ὁ Λυσίμαχος καὶ 4) τὸ τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος, τὸ ὅποιον ἔλαβεν ὁ Κάσσανδρος τοῦ Ἀντιπάτρου. Ἐκ τῶν βασιλείων τούτων τὸ τῆς Αἰγύπτου ἦρχισε καὶ ἐγένετο εὐτυχέστατον ἐπὶ τῶν τριῶν πρώτων αὐτοῦ βασιλέων, τῶν καλουμένων Πτολεμαίων. Ἐκ τούτων ὁ Πτολεμαῖος ὁ Λᾶγος, ὃ ἐπονομασθεὶς Σωτήρ, ἐξελλήνισε τὴν Αἴγυπτον δι' ἑλληνικῶν ἀποικίων, ὠργάνωσε πεζικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις καὶ προήγαγε τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας καὶ ἐστόλισε τὰς πόλεις διὰ λαμπρῶν οἰκοδομημάτων. Ἐν δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, ἡ ὁποία ἐν ὀλιγίστῳ χρόνῳ, ἕνεκα τῆς ἐπικαίρου θέσεώς της, ἐγένετο τὸ κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἱδρύσθη τὴν ὀνομαστὴν Βιβλιοθήκην καὶ τὸ Μουσεῖον. Τοῦτο ἦτο ἀπέραντον καὶ ὠραῖον οἰκοδόμημα, περιέχον πολλὰς εὐρυχώρους αἰθούσας, μακρὰς στοάς, ἐξέδρας καὶ κήπους. Ἐν αὐτῷ ὑπῆρχεν ἡ βιβλιοθήκη, ἡ ὁποία περιελάμβανε 400 χιλιάδας κωλίνδρους (χειρόγραφα γεγραμμένα ἐπὶ παπύρου καὶ τετυλιγμένα εἰς



κυλίνδρους) και κατόικουν φιλόλογοι άνδρες, οι οποίοι συνεζήτουν περι έπιστημονικών ζητημάτων και εξέταζον και διώρθωνον τὰ χειρόγραφα.

### **Υποταγή τής Ελλάδος και Μακεδονίας εις τους Ρωμαίους. Αιτωλική και Αχαϊκή συμπολιτεία.**

Κατά τους χρόνους τούτους ή κυρίως Ελλάς εβρίσκετο εις τελείαν παρακμήν. Λησται περιέτρεχον την χώραν και κατέστρεφον τὰ πάντα. Πολλαι πόλεις κατεπιέζοντο υπό τυραννίσκων· οι δε προς τους Μακεδόνας πόλεμοι εξέσθένουν και έδλαπτον την Ελλάδα.

Ένεκα τούτων έσχηματίσθησαν δύο έμοσπονδίαι (συμβούλια), αι οποίαι υπήρξαν ή τελευταία έλπις τής έλευθερίας. Αυται ήσαν ή Αιτωλική εν Στερεά· Ελλάδαδι, ή οποία μάλλον έδλαφεν αντί να ώφελήση την Ελλάδα, διότι ήτο όργανον των Μακεδόνων, και ή Αχαϊκή εν Πελοποννήσφ. Αι έμοσπονδίαι συνέκειντο εκ πόλεων ήνωμένων, να διατηρήσωσιν την έμοσπονδιάν των, χωρις ή μία να δεσπόζη τής άλλης. Η Αχαϊκή συμπολιτεία προώδευσεν, αφ' έτου ο εκ Σικυώνος Άρατος εξέλεγή επί 30 έτη στρατηγός. Ουτος δια τής δραστηριότητός του κατέστησε την συμπολιτείαν ισχυράν και συνήνωσε μετ' αυτης πλείστας πόλεις, αφού εξέδιώξεν απ' αυτης τας Μακεδονικας φρουράς. Τελευταίον όμως, ένεκα τής αντιζηλίας τής Αιτωλικής συμπολιτείας και των περιπλοκων τής Σπάρτης, εξησθένησεν αυτη. Ο τότε βασιλεύς τής Σπάρτης Κλεομένης ο Γ', επιθυμών να αποδώση εις την Σπάρτην την ήγεμονίαν τής Πελοποννήσου, έπολέμησε κατά του Άράτου, επικαλεσθέντος την βοήθειαν του βασιλέως των Μακεδόνων Αντιγόνου του Δώσωνος, άλλ' ένικήθη και ήναγκάσθη να καταφύγη εις την Αίγυπτον, ενθα και ηύτοκτόνησεν. Άλλά και ο Άρατος μετὰ ταυτα έδηλητηριάσθη υπό του κατόπιν βασιλέως τής Μακεδονίας Φιλίππου Ε', διότι υπέβλεπεν αυτόν. Τόν Άρατον διεδέχθη τὸ τελευταίον στήριγμα τής Ελλάδος, ο Φιλοποίμην, Ικανός στρατηγός, οστις και τελευταίος Έλλην επωνομάσθη. Ουτος εκυρίευσεν την Σπάρτην, την οποίαν ήνωσε με την Αχαϊκήν συμπολιτείαν και κατέστησε στρατόν γενναίον και επιδέ-

ξιον. Ἐν τινι ὄμῳ μάχῃ κατὰ τῶν Μεσσηνίων συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἠναγκάσθη νὰ πῆγῃ τὸ κώνειον. Τὸν θάνατον τοῦ Φιλοποίμενος ἐξεδικήθη ὁ συμπολίτης του στρατηγὸς Λυκόρτας, τιμωρήσας τοὺς αὐτουργοὺς τοῦ ἀνοσιουργήματος. Οὗτος κατώρθωσε μὲν νὰ διατηρήσῃ τὴν συμπολιτείαν ἐπὶ τινα χρόνον, δὲν ἠδυνήθη ὄμῳ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἐξωτερικὰς προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν, τὴν ἀντιζηλιαν τῶν δύο συμπολιτειῶν καὶ τὴν διαφθοράν, ἣτις ὄλονεν ἠῶξανε καὶ ἡ ὁποία ἐπέφερε τὸν παντελῆ ὄλεθρον τῆς συμπολιτείας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ἐκείνην (τὸν δεῦτερον αἰῶνα π. Χ.) ὅτε ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Μακεδονία ἦσαν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, ἤκμαζεν, ἐν ἄλλο κράτος, τὸ ὁποῖον εἶχε πρωτεύουσαν τὴν Ῥώμην τῆς Ἰταλίας καὶ ἐλέγετο Ῥωμαϊκόν.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἀφοῦ ἐνίκησαν τοὺς Καρχηδόνιους εἰς τρεῖς πολέμους, ἔστειλαν τὸν Ἰππατον Κοῖντιον Φλαμινῖον κατὰ τοῦ Φιλίππου Ε', βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἐπειδὴ οὗτος εἶχε συμμαχήσει μετὰ τοῦ Ἀννίβα, στρατηγοῦ τῶν Καρχηδονίων. Ὁ Φλαμινῖος ἐλθὼν κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐνίκησεν αὐτὸν παρὰ τὰς Κυνὸς Κεφαλὰς τῆς Θεσσαλίας καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ συνθηκολογήσῃ μὲ ὄρους βαρυτάτους. Ἀπ' ἐκεῖ ὁ Φλαμινῖος μετέβη εἰς τὴν Κόρινθον, ὅτε ἐτελοῦντο τὰ Ἰσθμια, καὶ ἀνεκήρυξε τοὺς Ἕλληνας ἐν ὀνόματι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἐλευθέρους καὶ ἀνεξαρτήτους. Μετὰ ταῦτα δέ, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας Ἀντίοχος Γ' ὑπέταξε τὰς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς ἀποικίας καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Θράκης, οἱ Ῥωμαῖοι ἐπολέμησαν αὐτὸν καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ κάμῃ εἰρήνην. αἰσχρὰν δι' αὐτόν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀνεμίχθησαν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου Ε' ὁ υἱὸς του Περσεὺς ἠθέλησε νὰ κάμῃ τὴν Μακεδονίαν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους. Οὗτοι ὄμῳ ἀπέστειλαν κατ' αὐτοῦ τὸν Αἰμίλιον Παῦλον, ὅστις κατενίκησε τὸν Περσεὺς τῷ 168 καί, συλλαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον, μετέφερεν εἰς τὴν Ῥώμην. Μετὰ τινα δὲ ἔτη, ὅτε παρουσιάσθη ὁ Ἀνδρίσκος, ὅστις ἠθέλησε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας, οἱ Ῥωμαῖοι ἔστειλαν τὸν Καικίλιον Μέτελλον, ὁ ὁποῖος συλλαβὼν τὸν Ἀνδρί-

σκον (ψευδοφίλιππον) απέστειλε δέσμιον εἰς τὴν Ῥώμην, τὴν δὲ Μακεδονίαν κατέστησε Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῷ 148 π. Χ.

**Ῥυποταγὴ τῆς Ἑλλάδος.** Ἐν Ἑλλάδι τῷ 150 ἡ Σπάρτη ἐζήτησε νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας. Διὰ τοῦτο ἐζητήθη ἡ γνώμη τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου, ἡ ὁποία ἀπεφάνθη, ὅτι θὰ στείλῃ πρέσβεις εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τόπου. Μετ' ὀλίγον οἱ πρέσβεις μετέβησαν εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου εἶχε συνέλθει καὶ ἡ σύνοδος τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐδήλωσαν εἰς αὐτήν, ὅτι, ὅχι μόνον ἡ Σπάρτη, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πόλεις (Κόρινθος, Ἄργος) δύνανται νὰ ἀποχωρισθῶσι τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, ὡς μὴ Ἀχαικαί. Τὸ τοιοῦτον ἐξώργισε τὴν Ἀχαικὴν συμπολιτείαν, ἡ ὁποία, κατὰ προτροπὴν τοῦ στρατηγοῦ τῆς Κριτολάου, ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Σπάρτης. Τότε οἱ Ῥωμαῖοι διέταξαν τὸν ἐν Μακεδονίᾳ εὐρισκόμενον Μέτελλον νὰ ἔλθῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μέτελλος ἐλθὼν συνήνησε τὸν Κριτόλαον παρὰ τὴν Σκάρφειαν τῆς Λοκρίδος καὶ κατενίκησεν αὐτόν. Ἀπ' ἐκεῖ μετέβη εἰς τὸν Ἴσθμόν καὶ ἐπρότεινεν εἰρήνην μὲ τὸν ἕρον ὅπως ἡ Ἀχαικὴ συμπολιτεία περιορισθῇ μόνον εἰς τὰς κυρίως Ἀχαικὰς πόλεις. Ἡ ἐν Κορίνθῳ ἕως-σύνοδος τῶν Ἀχαιῶν ἀπέρριψε τὸν ἕρον τοῦτον. Ἐνεκα τοῦτου ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς διάδοχος τοῦ Μετέλλου, ὁ ὑπάτος Μόμμιος, ἀνὴρ τραχὺς καὶ βάρβαρος, ὁ ὁποῖος, ἐνίκησε τοὺς Ἕλληνας παρὰ τὸν Ἴσθμόν καὶ εἰσελθὼν ἀμαχητὶ εἰς τὴν πλουσίαν Κόρινθον, ἐσύλησε τὰ πολυτίμα αὐτῆς μνημεῖα καὶ τέλος ἔκαυσε αὐτήν. Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ κατεκρημνίσθησαν τὰ τείχη ὄλων τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον μέρος εἰς τὸν πόλεμον, ἡ Ἑλλὰς ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία τῷ 146 π. Χ. ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀχαιᾶ καὶ διωκεῖτο ὑπὸ ἀνθυπαίου ἢ προαίτωρος. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐγένοντο Ῥωμαϊκαὶ ἐπαρχίαι.

Τ Ε Λ Ο Σ





0020561137  
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής









